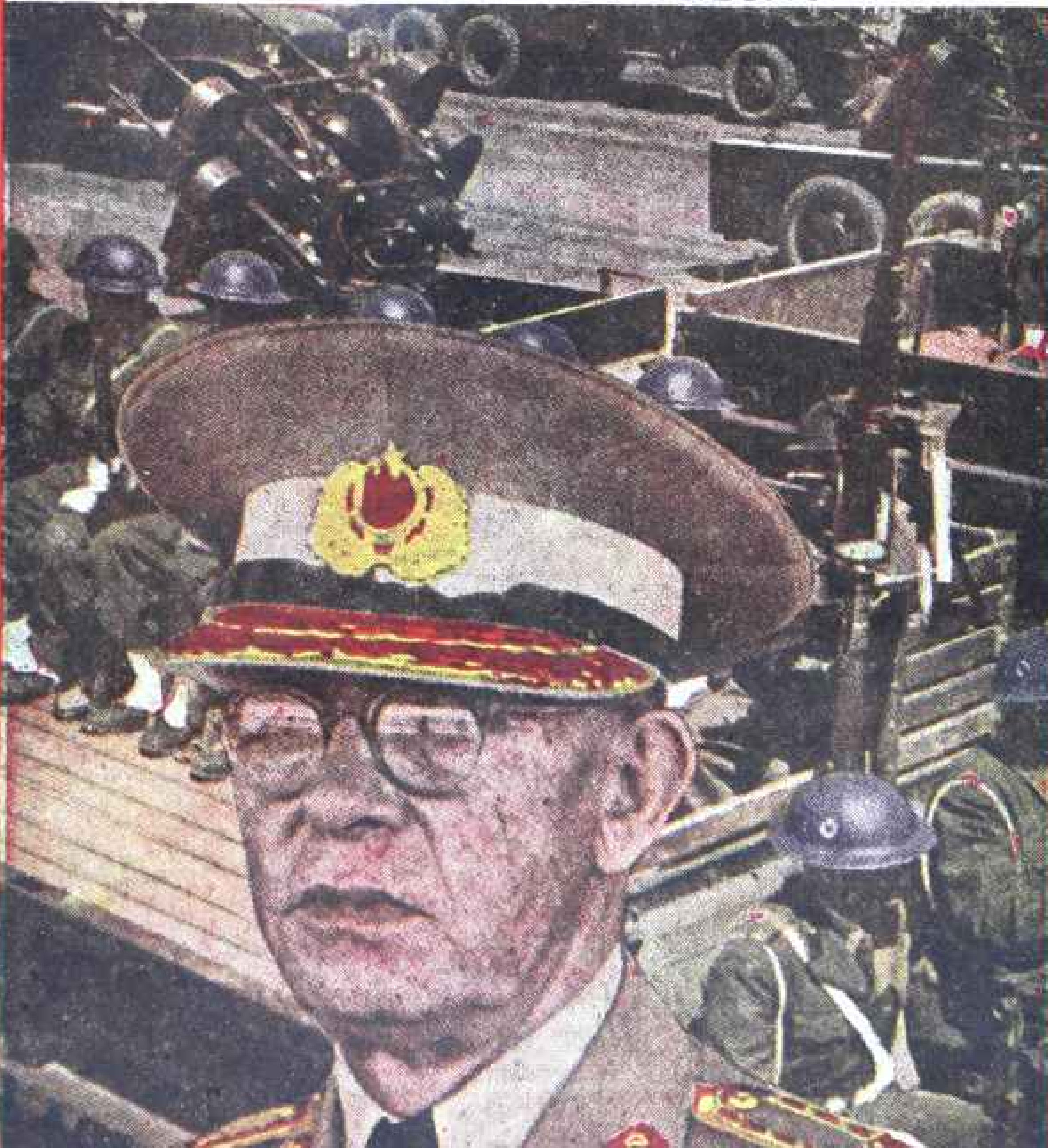
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI



Fiatı : 60 Ku

AKİS

Haftalık Aktüalite mecmuası

Sene: 8, Cilt: VIII, Sayı: 135

Rüzgârlı Sok. Ovehan
Kat: 3, Daire: 7
P. K. 588 — Ankara
18992 (Yazı İşleri)
15221 (İdare)

Fiatı: 60 Kuruş

Neşriyat Müşaviri :
Metin TOKER

İmtiyaz Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden Mes'ül Müdür:
Yusuf Ziya ADEMHAN

*

Umumi Neşriyat Müdürü
Hamdi AVCIOĞLU

*

Teknik Sekreter :
M. Nevzat ÜNLÜ

Karikatür :
TURHAN

*

Fotoğraf :
Hüseyin EZER
Osman ÖZCAN
ASSOCIATED PRESS
TÜRK HABERLER AJANSI

*

Klişe :
Doğan Klişe ATELYESİ

*

Müessese Müdürü :
Mubin TOKER

Abone Şartları :

3 aylık	(12 nüsha)	:	6 lira
6 aylık	(25 nüsha)	:	12 lira
1 senelik	(52 nüsha)	:	24 lira

*

İlân *Şartları :*
3 renkli arka kapak (Tam Sayfa) : 350 lira
Kapak içi 300 lira, netin sayfaları Santimi 4 lira.

*

Dizildiği ve Basıldığı Yer :
Rüzgarlı Matbaa - ANKARA
Tel: 15221
Basıldığı tarih: 5-6.12.1956

Kapak resmimiz :

Orgnl. Tunaboylu

Ordumuz uyanık

Kendi Aramızda

Üniversite hakkında

AKİS'in 184 üncü sayısındaki "Cübbe de ne yaraşır'' başlıklı fıkrayı zevkle ve hayretle okudum. Zafer gazetesinin başyazarı, Prof. Turhan Feyzioğlu'nun "her nabza göre şerbet veren sözde münevverler olmayın" sözlerine içerlediğini yazıyorsunuz. Profesörün yukardaki sözlerinin ve doğru yoldan ayrılmayın diye talebelerine verdiği öğütlerin bakanlık emrine alınmasına sebep teşkil ettiğini gazetelerden öğrendim. Şimdi merak ediyoram: Acaba başyazara göre yetişmekte olan türk münevverlerine verilecek nasihatlar neler olmalıdır? Bu sualin cevabını bir türlü veremiyorum.

M. Aydın Çelik - Ankara

*

Radyo hakkında

Radyonun musiki yayınları hakkındaki haksız tenkidinizde D.P.'ye İnönü ile Karaosmanoğlu'nun bir türlü yapamadığını Mozart ile Beethoven'in yapacaklarını yazıyorsunuz. Yazdığınız gerçekleşirse. Mozart ile Beethoven'in büyük adam olduklarına bir daha inanacağız.

Halil Sönmez . Ankara

Alafrangadan hoşlanıp da Beethoven'in, Brahms'ın "Opus"lerinden hoşlanmayan Yenişehir'li dostunuza eski gramofonumla, eskice olmakla beraber kullanılabilir vaziyette "Franz Lehar. Operet Potpurileri" plâklarımı göndermek istiyorum. Adresini lütfedebilir misiniz? Hiç değilse, radyolara sinirlenmeğe hacet kalmadan hoşça vakit geçirmiş olur.

İlhan Usmanbas - Ankara

AKİS - Elinizdeki malları doğrudan doğruya "Radyo Müdürlüğü" - Radyoevi - Ankara" adresine göndermenizi tavsiye ederiz.

*

132 sayılı AKİS'te radyo evinin masum bir ilânınızı neşretmemesinden duyduğunuz üzüntüyü belirten mektubu okudum. Sabah, öğle, aksam dinlemekten usandığımız ilânların arasında AKİS gibi bir mecmuanın hakikaten masum iki-üç kelimelik ilânının da yayınlanmaması kargısında, koskoca bir müessese hesabına, demokrasi hesabına üzülmemenin imkânı yok..

T. Faik Gönen - Trabzon

*

Mecmua hakkında

Kendi Aramızda sütununu biz okuyuculara terketmeniz maalesef AKİS'in güzel ve aranılan tarafını yönetti. Lütfen biran evvel eski duruma dönün.

Başmakale mesabesinde olan bu kıymetli sütunu yoksa siz de bazı İstanbul kalemşorları gibi iktidara boykot gayreti ile mi terkettiniz? Çok rica ederim, siz size benzeyin.

Halûk önce - İzmir

Mecmuanın başmakalesini teşkil eden "Kendi Aramızda" sütununu okuyuculara devretmekle bence büyük bir bata yaptınız. Takip ettiğiniz siyasi istikamet ve son olaylar üzerindeki kuvvetli görüşlerinizi ancak o sütunlarda okuyabiliyorduk

Ertem Kutay - İzmir

*

AKİS artık arzuladığımız, okumak için gününü iple çektiğimiz mecmua olmaktan çıktı mı?

Biz AKİS'i yalnız haftalık yurt ve dünya aktüalitesini takip etmek için değil, aynı zamanda içerisindeki objektif, tarafsız ve her şeyden önce doğruyu söylemekten çekinmeyen makaleler içinde özlüyorduk.

AKİS, son çıkan kanunlar karsısında İstanbul gazetelerinin başmakale yazmamak yönündeki tutumlarını tenkid ederek, her türlü tehdit ve baskı altında dahi fikirler ortaya atılmalıdır diyordu. Son iki sayıdır tenkid ettiği duruma düştü. AKİS'in açılan dâvalar karşısındaki nazik vaziyetini takdir ediyoruz. Fakat bizlerin görmek istediğimiz AKİS, aleyhine değil 9, 109 dâva da açılsa fikirlerini yaymaktan, makaleler yazmaktan vazgeçmiyecek AKİS'dir.

Alev Coşkun- İstanbul

AKİS, "CHP. ne alt değilim," diyebilir ama, İnönü'nün şahsına bağlı olmadığını üç yaşındaki çocuğa bile inandıramaz. 133 üncü sayınızın -güya- .C.H.P. ne tahsis ettiğiniz sütuntarı tamamiyle İnönü'ye ait; Sabık Milli Şefin sadece ismi bile tam 22 defa tekerrür ediyor. Bu kadar uğraşmağa ne hacet canım, hakikati söyleyiversehize: C.H.P. = İnönü.

Tenkitten sonra taviz vermek adetiniz değildi, ama onu da bozdunuz. İnönüyü tenkit ettiğinize adeta üzülüyor, hele, İnönü söyle yapmadı, böyle yapmadı diye kendi kendinizi yiyorsunuz. Utanmazsanız ağlıyacaksınız muhakkak..

M. Erol Erdem - Ankara

AKİS mecmuasının prensiplerine ihanetle C. H. P.'nin organı haline gelmesini esefle müşahede etmekteyim. Bir siyasi partiyi benimsemek ve o partinin nesir organı olmak elbette ayıplanacak bir husus değildir.

Fakat ısrarla tarafsız olduğunu iddia ve her yeşile ile bu iddiayı izhar dan sonra hiçbir şüpheye yer vermiyecek kadar taraf tutarsanız bu okuyucu ile alay etmek, en hafif tabiri ile hafiflik demektir.

Cidden yazık olda AKİS'e.. Hiç bir mecmuaya nasip olmayan iltifat ve İtimada mazhar olan AKİS bu itimadı bizzat kendisi ortadan kaldırdı. Artık AKİS bizim, yani okuyucunun değil ve fakat belli fikirleri empoze etmek çabasında olan bir şahsın malıdır.

Bu satırların samimi bir üzüntü ile yazıldığına emin olmanızı rica ederim.

Haldun Kentmen - İstanbul

Millet

Tasvip edilmiyecek söz

Bu hafta Sarıyar barajının açılış töreninde kendisine konuşmak fırsatı verilen Amerikanın Ankara Büyük Elçisi Ekselans Fletcher Warren Zafer gazetesinin yazdığına göre şöyle demiştir:
"— Bunlar, Türkiyedeki plânlı İktisadi inkişafın semereleridir".

Ekselans sonra, her halde hitap ettiği kalabalığın biraz ağır işittiği zannında olacak ki kelimelerinin üstüne basa basa ilâve etmiştir:
"— Tekrar ediyorum, bunlar, Türkiyedeki plânlı iktisadi inkişafın Bemertleridir".

Büyük Elçi Warren'in muhataplarının ağır işittikleri zannında olduğu



Fletcher Warren
Peurifoy olmayınız!

tabii sadece bir ihtimaldir. Elbette ki başka bir ihtimal Ekselansın kendisini lüzumundan fazla şöhretli bir başka Amerika Büyük Elçisinin, Mr. Beurifoy'un yerine koymuş olduğudur ki o takdirde Türkiyeyi Yunanistan, Siyam veya Guatemala sanması gerekir. Bunun böyle olmadığım ümid etmek isteriz.

Devletlerin birbirleri ile münasebetlerinde Büyük Elçiler, bulundukları memleketlerde İktidar ve Muhalefet arasında tartışma mevzuu olan hususlarda fikirlerini alenen söylememeye mecbur tutulurlar. İktisadımızın plânlı mı, yoksa plânsız mı olduğu münakaşasının siyasi partilerimiz için ihtilâf sebebi teşkil ettiğini Ekselans Warren bilmiyecek kadar yeni değildir. Kendisine diplomatik nezaket kaidelerinin yüklediği vecibeleri herkes takdir etmektedir. Fakat bu vecibelerin hududu dahilinde kalması, onun dışına çıkmaması vazifesinin en basit icabıdır. Nasıl bir Büyük Elçi Muhalefetin tarafını tutarak iktisadımızın plânsız olduğunu • bunu düşünse bile - beyan edemezse, ayni şekilde İktidarın tarafını tutarak iktisadımızın plânlı bulunduğunu- siyasi sebeblerle dahi olsa- ileriye süremez. Hele, Ekselans Warren'in Sarıyardaki kürsüde yaptığı şekilde "Tekrar ediyorum" tarzında adeta bu görüşe uymaya zorlayıcı eda takınılmasını tasvip etmeye asla imkân yoktur.

Kaldı ki Büyük Elçinin iki hususu göz Önünde bulundurması gerekirdi. Evvelâ Türkiye de İktidarın karşısında, meselâ İtalyada olduğu gibi Amerika düşmanı bir Muhalefet yoktur. Türk - Amerikan dosluğu hükümetlerin çok üstüne çıkmıştır ve hiç Olmazsa Türkiyede milletin samimi hisleri arasına girmiştir. Büyük Elçiler bu hisleri rencide edecek yerde, onları daha da geliştirmeye çalışmalıdırlar. Ekselans Warren bu gibi hareketler için bir misale ihtiyaç hissederse bizzat kendisinin Sarıyardan iki gün sonra İstanbulda Propeller klübünün yemeğinde söylediği nutka okuyabilir.

İkincisi.. Evet, ikincisi; doğrusu biz şimdiye kadar İktisadımızın plânsız olduğunu kendi Muhalefetimizden duyduğumuz kadar Ekselans Warren'in temsilcisi olduğu hükümetin gönderdiği mütehassısların raporlarından öğrenmişizdir de..

Üniversite

Kaba kuvvet

Bu salı akşamı Ankara'da Radyonun 22.45 haberler bülteni hemen her yerde alâka ile bekleniyordu. Bunun sebebi o gün toplanan D.P. Meclis Grubunun zehir zenberek bir tebliğ neşretmiş olduğu rivayetlerinin ağızdan ağıza dolaşmasıydı. Üniversite hâdiseleri haftanın başından beri tavsayan dış politika hâdiselerinin yerini almıştı ve herkes bilhassa Siyasal Bilgiler Fakültesinde olup bitenleri heyecanla takip ediyordu. Saat tam 22.45 de meşhur tebliğ okundu. Hakikaten, şiddet bakımından edası yerindeydi. İç işleri bakan vekilinin ve Milli Eğitim Bakanının izahlarından sonra bazı milletvekilleri konuşmuşlar ve "yüksek okullarımızda umumiyetle yapılan siyasi tahrikleri, Siyasal Bilgiler Fakültesinde cereyan etmiş Son hâdiseleri ele almışlar, hükümetten bunlara son verecek kati tedbirler almasını" istemişlerdi. Müteakiben Başbakan söz almıştı. Onun bildirdiğine göre "maalesef bazı profesör ve doçentlerin kendilerini günlük politika cereyanına kaptırdıkları, partilerle sıkı münasebetler tesisine teşebbüs edecek kadar işi ileri götürdükleri, ayrıca talebeyi derslere devam etmemeğe, hatta ayaklanmaya teşvik ettikleri" sabit bulunuyordu. Evet, sabit bulunuyordu! Adnan Menderesin açıklaması bu kadarla kalmamıştı. Başbakan "gerek İstanbul, gerek Ankarada epey zamandır devam eden bu tahriklerin nihayet Siyasal Bilgiler Fakültesinde meydana getirilmiş olan son hâdiselerle fiil ve hareket haline geçmiş bulunduğunu ve hâdisenin 8i yasal Bilgiler Fakültesine inhisar ettirilmiyerek diğer Fakültelere de sirayet ettirilmek istendiğini ve hatla İstanbul Üniversitesinde bazı müsait elemanlarla irtibat «tesisine de çalışıldığını" beyanlarına ilâve etmişti. Tebliğe göre bundan sonra D P. Gru-



Prof. Turhan Feyzioğlu
Gene de şerbetçi olmadı

bu Başkanının sözlerini "ittifakla" ve alkışlarla tasvip etmiş, "Üniversitelerimizin ve tahsil müesseselerimizin bu gibi bozguncu siyaset oyunlarının sahnesi haline getirilmesi teşebbüslerinin kati surette önlenmesini ve müteşebbislerinin kimler olursa olsun behemehal ve derhal tecziye ve tasfiye edilmelerini" karar altına almıştı. Ankara Radyosu haberler bülteninin okunmasına şöyle devam etti: "Bulgaristan'da tevkif edilen öğrenciler- France Soir gazetesinin bildirdiğine göre Sofyada yüzlerce talebe nümayişte bulunduklarından dolayı tevkif edilmişlerdir. Bu öğrencilerin nümayiş yapmak suretiyle pasif mukavemette bulunan bazı sosyal sınıflarla birleştiği hazırla-

nan iddianamede tasrih olunmaktadır. Gazetenin istihbaratına nazaran bu nümayişlerde.."

"Müessif hadise"

İktidar çevrelerinde "Siyasal Bilgiler Fakültesindeki müessif hâdise" diye isimlendirilen hadiseler pazartesi günü başlamıştı. Cumartesi sabahı Dekan Prof. Feyzioğlunun kanun gereğince bakanlık emrine alındığı Fakülteye tebliğ olunmuş, haber ancak dersler sonuna erdiğinde talebeler tarafından' duyulmuştu. O gün emniyet kuvvetleri mektebe geldiler. Bildirdiklerine göre, basketbol maçında hadise çıkmaması için vazifeliydiler. Fakat nedense aralarından bazıları pazar gecesi talebeler arasında yattılar. Gençler tatil günlerini büyük bir üzüntü içinde ge - girmişlerdi. Pazar gecesi mekteplerinde ışık yakmamışlar, sadece Atatürk'ün büstünü dört mumla aydınlatmışlardı. Pazartesi sabahı Fakültede heyecanlı bir hava esiyordu. Mektebin civarında emniyet kuvvetleri vardı. Koridorlarda sivil polisler tanınıyordu. Bir kaç talebe birinci derse girdiler. Fakat dördüncü sınıf ve Prof. Feyzioğlunun ders verdiği üçüncü sınıf talebelerinin derse girmemeleri süratle öteki sınıflar talebeleri tarafından da takip edildi ve bir anda koridorlar doldu. Dershanelerde hiç kimse yoktu.

Ertesi gün Fakültenin 97 nci yılı kutlanacaktı ve 97 yıldır olduğu gibi merasim yapılacaktı. Talebeler o vesileyle sessiz bir protestonun hazırlığına başladılar. Yakalarına siyah bandlar, kabil olursa Bakanlık emrine alınan hocalarının küçük bir resmini takacaklar ve merasime öyle katılacaklardı. Daha pazartesi gününden koridorlarda siyah bandlı gençler dolaşıyordu. Bir çok kız talebe ise siyahlar giyinmişti. Hava üzüntülüydü, fakat elektrikli değildi. Bir çok talebe Dekan Prof. Feyzioğlunu evinde ziyaret etmişti. Müteessir olduklarını söylüyorlardı. Hocaları onların hepsine itidal ve sükûnet tavsiye etmişti. Hatta derslerine girmelerini söylemişti. Gençler tavsiyelerin ilk Kısmına riayet etmişlerdi. Fakat derslere girmiyorlardı. Bazı profesörler - Bedri Gürsoy veya Fadıl Hakkı Sur gibi - talebeleri dershanelere sokmağa gayret sarfediyorlardı. Fakat bunlar boşunaydı. O gün Fakülte kurulu toplanmış ve Prof. Feyzioğlunun yerine Dekan olarak Prof. Fikret Arık'ı getirmişti. Toplantıda bir çok profesör yeni dekan seçilmesine lüzum olmadığım ifade etmişlerdi. Prof. Feyzioğlu Üniversiteden ihraç olunmamıştı ki.. Fakat ekseriyet "müesseseyi kurtaralım" endişesi içinde bulunuyordu. Kurul dördüncü sınıfın derslerini de "yeni bir iş'ara kadar" geçici olarak tatil etmişti Akşam üstü yeni Dekan yanında gene o iki profesör, Bedri Gürsoy ve Fadıl Hakkı Sur bulunduğu halde Fakültedeki talebelere nasihatta bulundu, "vaziyeti anlamanız lâzımdır derslere girmekte bizim değil, sizin menfaatiniz vardır." dedi ve Fakültenin kuruluşunun yıldönümünün kutlanacağım ihsas etti.



Aydın Yalçın
Ev derdinde

Fakat daha evvel saat 18 sularında mektebin önüne üç polis cibi gelmişti. Memurlardan Ür kısmı Fakültenin bürosuna gitmişler ve orada gece yarısına kadar meşgul olmuşlardı. Büroda talebelerin dosyaları bulunmaktaydı. Bu arada polisler gündüzden gözlerine kestirdikleri gençleri de, kızlı erkekli birinci şubeye davet etmişlerdi. Gece de Fakültenin bitişiğindeki yurtta kalan talebelerden bazıları aynı yere celbedildiler, yataklarından kaldırılarak götürüldüler. Evlerinden alınanlar da vardı. Bu arada Koç talebe yurdunda kalan eski talebe derneği başkanının da ifadesine müracaat edildi.

Talebeler o gün Cumhurbaşkanı Celâl Bayara çok imzalı bir telgraf çekerek gene de durumu bildirmişler ve tavassutunu istemişlerdi. Muhtelif talebe teşekkülleri de beyannameler neşretmişlerdi. Hepsinde Milli Eğitim Bakanı olan eski Teknik Üniversite rektörünün hareketi karşısında duyulan üzüntü belirtiliyordu. Bunların bazılarında talebeler "nabza göre şerbet veren münevver olmıyacaklarını" beyan etmişlerdi. Bu arada Cihad Baban, Bakan Ahmet Özel'e bir telgraf göndermişti. İzmir milletvekili telgrafında şöyle diyordu:

"Nabza göre şerbet vermenin ifadesi solarak Turhan Feyzioğlunun kararını imzalıyacağımza, bu gidişteki mesuliyeti devam ettirmemek için kendi istifanamenizi imzalamış olmanızı memleket ve sizin hesabınıza tercih ederdim."

Pazartesi gecesi Birinci Şubenin önü, evlerinden alınan gençlerin ebeveyniyle doldu. Herkes çocuğundan haber soruyordu. İfadesine müracaat edilenler içinde Doçent Muammer Aksoy da vardı. Muammer Aksoy, So roptimist Klübünün toplantısından gece vakti "telefondan çağırıyorlar" diye alınmış, sonra Birinci Şubeye gö türülmüştü. Doçentin üzerinde frak vardı. Frakla upuzun bir ifade verdi. Doçent Aksoy frağını, düğününden bu yana ikinci defa giyiyordu. Garip elbisesiyle sabaha kadar müdüriyette kaldı. Emniyet memurları talebelere gayet iyi muamele ettiler. Şube müdürü eski bir Mülkiyeliydi ve o da Prof. Feyzioğlundan feyz almıştı. Gençler ertesi sabah bırakıldılar.

Kurulun kararları

Salı günü Fakültenin ilân tahtalarında Yönetim Kurulunun kararı asılıydı. Kararda dördüncü sınıfın derslerinin tatil edildiği bildiriliyordu. Başka bir ilân Dekan Profesör Dr. Kemal Fikret Arık'ın imzasını taşıyordu. Onun bildirdiğine göre Profesörler Kurulu "bazı öğrencilerin derslere girmemelerinden doğan durumu bütün cephesi ve muhtemel neticeleri ile mütalea etmişti." Fakültenin normal tedris faaliyetini aksatacak her türlü hareket inzibati müeyyideler çerçevesini de aşarak kanuni müeyyidelerin tatbikine yol açacaktı.

Talebelerden derslere girmeleri mi isteniliyordu? Onlar da, bir teki koridorda kalmamak üzere dershanelere doldular. İçerde nefes alınmıyor, yer bulunmuyordu. Gençler asla dışarı çıkmıyorlardı. Yakalardaki siyah bandlar çıkmıştı. Ama bir çok genç kızın gene siyahlar giyinmiş olduğu görülüyordu. Fatih Rüştü Zorlunun güzel kızının siyah etekliği üzerinde kırmızı bir bluz vardı. Nitekim polis-

Zihniyet!.

Bu bahtsız memleketin başında bir dert ve bu memlekette hakikaten halledilmesi lâzım gelen bir tek mesele vardır.

Öyle bir mesele ki; Türk tarihinde bundan daha korkunç daha tehlikelisi görülmemiştir. Haçlı seferleri, Timurun taarruzları, saltanat kavgaları, Kaynarca ve Yaş muahedeleri Tilsit mülakatı, 13 Rus Harbi, Balkan bozgunu, Şeyh Sait isyanı, Ağrı isyanı velhasıl içerden gelsin, dışardan olsun hemen hiçbir hâdise Ve mesele bunun kadar tehlikeli ve zararlı, olmamıştır.

Bu mesele İnönü meselesidir.

Ne zaman biteceği, bu milletin yakasını ne zaman salıvereceği malûm olmadığına göre meselelerin meselesi; İnönü meselesi..

Natık Poyrazoğlu
(Bu bir D.P. milletvekilidir)

ler o gün, helâlar dahil, dershanelerin dışında konuşacak bir tek talebe bulamadılar. Gençler dershanelerdeydiler. Mektep, çöl kadar ıssız kalmıştı.

Saat ona doğru Fakültenin kapıları kapatıldı. Yabancılar içeri alınmıyordu. Profesörler hâlâ talebelere nasihatla meşguldular. En ziyade faal olan Bedri Gürsoydu. Fakat Mülkiyenin 97 inci kuruluş yılı merasimi vilâyetçe iptal olunmuştu. Bu, ilk defa vuku buluyordu.

Görülen lüzum

Hadiselerin heyecanlı kısımlarının ön plâna geçmesi yüzünden meselenin en mühim bir kısmı karanlıkta kalmıştı. Prof. Feyzioğlu nasıl ve niçin bakanak emrine alınmıştı ve bu iş niçin böylesine süratle cereyan etrazlara rağmen tezkereyi hemen ilk toplantısında görüştü. Bu suretle tezkere gündem dışı olarak görüşülüyordu. Zira gündem daha evvelce hazırlanmış ve dağıtılmıştı. Müzakereler iki gün sürdü. Prof. Feyzioğluna bulunan iki kabahattan biri Fakültesinin açılış merasimindeki konuşması, diğeri de Doçent Mehmet Köymenin Zafer gazetesindeki yazısına cevap vermek suretiyle polemiğe vesile vermiş bulunmasıydı. Senato gerçi Prof. Feyzioğlunun bakanlık emrine alınmasına mahal görmediğini ittifakla ifade ediyordu. Fakat karar, gazetelere aksettiği gibi kuvvetli değildi. Meselâ bu gibi hallerde İstanbul Üniversitesi -Senatosunun Bakanlığa cevaplarındaki hava katiyyen mevcut değildi. Ankara Senatosu Prof. Feyzioğlunun Yalçının



Siyasal Bilgiler Fakültesinde kız talebeler

Karalar bağlamışlardı

mişti? Prof. Feyzioğlunun bakanlık enirine alınacağı Prof. Ahmet Özel imzasıyla Ankara Üniversitesi Senatosuna geçen haftanın başında yazılan bir tezkereyle ortaya çıkmıştı. Bakan Senatonun mütaleasını soruyordu. Bu onun kanuni hakkıydı; fakat tezkerede bir garip ilâve vardı: Senato mütaleasını bir hafta içinde bildirmeliydi. Bu ilâve hiç bir kanuna dayanmıyordu ve Bakanın böyle bir hakkı yoktu. Senato gündemini ta yinde serbestti. Nitekim Milli Eğitim Bakanlarımızın' en şöhretlilerinden biri olan Celâl Yardımcı İstanbul Üniversitesinden Doçent Osman Okyarı bakanlık emrine almak için Senatoya başvurmuş, fakat Senato kendisine ayrıca cevap vermek lüzumunu hissetmemişti. Şimdi onun sayın halefi mühlet koşuyordu. Fakat Ankara Senatosu, itidurumunu bahis mevzuu etmesini iyi bulmamıştı. Fakat bu. bakanlık emrine alınması için sebep teşkil edemezdi. Polemik meselesine gelince-Dekan cevap hakkını kullanmakla iktifa etmişti. Bakanlığın istediği cevap bir haftaya bile kalmadan Senatodan çıktı. Kararda bilhassa Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi dekanının tesiri seziliyordu. Hakikaten Prof. Sedat Alp kararı müzakerelerin ikinci günü, ilk gün bir takrir vermiş olduğu halde imzalamaktan istinkâf etti. Bakanlığa karşı hürmetsizlik edilmemeliydi. Bunun üzerine Senatonun azaları bir zabıt tanzim etmek zorunda kaldılar.

İki gün sonra, Prof. Feyzioğluna bakanlık emrine alındığı bildirildi.

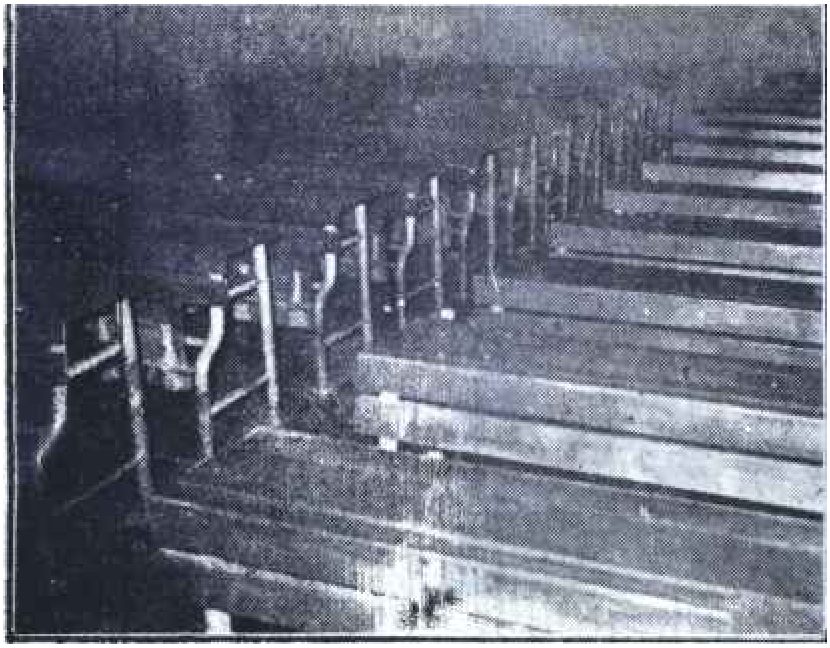
Bilinmeyen taraflar

Fakat, Prof. Feyzioğlu niçin tek başına bakanlık emrine alınıyordu. Zira, polemiğe vesile verdiği ileri sürülüyordu ya.. Prof. Feyzioğlu Zafer gazetesine fakülte adına cevap verilmesi için Fakültenin Profesörler kurulu tarafından izhar edilen arzuyu yerine getirmekten başka bir şey yapmamıştı. Hatta hazırladığı cevabı Fakültenin yönetim kurulundan da geçirmişti. O halde bir mesuliyet varsa bu, Profesörler Kurulunun ve Yönetim Kurulunundu. Ancak bu iki kurul hakikati bugüne kadar açıklamamış, sessiz kalmayı tercih etmiştir. Sonra, Polemik tek taraflı olur muydu? Niçin, asıl taarruza girişen Doçent bakanlık emrine alınmıyordu? Zaferde yazdığı için mi?

Aydın Yalçın meselesine gelince, Dekan olsa olsa bir bakanın idari tasarrufunu tenkid etmişti. Halbuki mev zuat Profesörlere, idari tasarruf ne ke lime. Temyizin tevhidi içtihad kararla rını tenkid imkânını veriyordu ve Siyasal Bilgiler Fakültesi dergisinin her sayısında bu işe ayrı bir kısım ayrılıyordu. Üstelik Aydın Yalçın pro fesörlüğünün niçin tasdik olunmadığının araştırılması için Dekanlığa bir müracaatta bulunmuştu ve Dekanın bunu takip etmesi, takip ettiğini söylemesi vazifesi icabıydı. Ama her şey ve bilhassa Zaferin neşriyatı ile D.P. Grubunun tebliği gösteriyordu ki girişilen hareket siyasi maksad gütmektedir.

Basından ve Temyizden sonra

Zafer'in neşriyatına kimse metelik vermedi. Polis hafiyelerindeki "Kadım arayınız" merakı gibi malûm kalemlerde de "İnönüyü arayınız" hastalığı mevcuttu. C.H.P. Genel Başkanının "İktidarda ve Muhalefette bulunan siyaset adamlarımla sükûnetimizi bir an toplıyarak cemiyet meselelerini mütalea edebilsek bir çok çekişmelerin lüzumunu kavrar ve cemiyet için tedbirler bulabiliriz" diye başlayan ve Üniversite Muhtariyetinin gene Ön plâna geçtiğini bildiren yazısına Zafer ateş dolu, sekiz sütun başlıklı makaleler donattı. Bütün kabahat İnönüdeydi. Ah o İnönü!. O olmasaydı, o iktidarın karşısına dikilmeseydi.. "İktidarın Sesi" memlekette bir meselenin bulunduğunu, bunun da "İnönü meselesi" olduğunu garip bir saflıkla yazıyordu. Basın Kanunu çıktığında karşılarına İnönü dikilmişti, Temyizdeki "idari tasarruflar" yapıldığında gene İnönüyü orada bulmuşlardı; şimdi de Üniversitedeki temizlik hareketlerine aynı İnönü karşı geliyordu. Neydi bu iktidarın İnönü'den çektiği.. Halledilemiyecek miydi bu mesele? Doğrusu istenilirse İnönü, memleketimizin demokratik hayatındaki rolü, mev kii ve ehemmiyetini böylesine mükemmel şekilde belirten ve yapılmayan bir çok şeyin kendi yüzünden yapılamadığım ilân eden bir yazıyı dünyanın bütün altınlarım dökse hasımlarının gazetesine koydurtamazdı. İhtimal ki bu yüzden iktidar gazetesindeki o saf kampanyanın "müsey-



Boş sıralar
Kalpler doluydu

vik" ve "muharrik"lerine müteşekkirdi.

Fakat D.P. grubunun tebliği üzerinde ehemmiyetle duruldu. Demek ki İktidar Basım zapt-u rapt altına aldıktan, siyasi partilerin faaliyetini kıstıktan. Temyizde idari tasarruflarda bulunduktan sonra gene huzura kavuşamamıştı ve şimdi kılıcının keskinliğini Üniversitelerimizde denemek niyetindeydi.

Tebliğin ifade ettiği

D.P. Grubu adına böyle bir tebliğ çıkarılması, Üniversiteye karşı açılan kampanyayı Millî Eğitim Bakanının, nihayet; hükümetin omuzlarından alıp doğrudan doğruya Grubun malı yapıyordu. İcra kuvveti böylece, girişilecek hareketin direktifini kendi teşrii meclisinden almış hale getiriyordu. Bu suretle Zafer'in, size veyahut bize acaip gelen neşriyatı mana kazanıyordu. Elbette ki en basit aklı selim nasıl çıktığı, kim tarafından çıkarıldığı, niçin çıkarıldığı bilinen hadiseleri ve gençliği harekete getiren hisleri durup dururken "İnönünün tahrikidir" diye takdim etmenin tutmayacağını görebilirdi.

Hareketin akisleri

Halbuki dünyada hiç bir kılıcın kesemeyeceği diller de vardı. Nitekim Prof. Feyzioğlunun bakanlık emrine alınması İstanbul Üniversitesi hocalarından bir çoğunu, fikirlerini Zafer gazetesinin hiç de hoşlanmayacağı bir şekilde ifadeden alakoymadı. Bunların içinde bilhassa Ragıp Sarıca İdare hukuku profesörü- hadise karşısında ilmin ne düşündüğünü apaçık anlattı. Bu, hukuki bir muamele değildi. Genç doçentler, genç arsistanlar kanaatlerini açıkladılar. Hepsi Prof, Feyzioğlunun ilmi seviyesini övüyorlar ve onun bakanlık emrine alınması karşısında üzüntülerini söylüyorlardı.

Bu sırada İstanbulda, talebe lokali olan Marmara'da gençler hocaları Prof. Hüseyin Nail Kubalı'yı hararetle alkışlıyorlardı. O gün orada münazara yapılacaktı. Mevzu son derece basitti: Üçüncü Dünya Harbi çıkacak mı, çıkmıyacak mı ve insanlar kendi mesleklerinden kimselerle evlenmen midirler, evlenmemeli midirler? İlk münazaranın sonunda talebeler, jüri azası olan Prof. Kubalı'yı kürsüye davet ettiler. Prof. Kübalı gençlerin "sevgili hoca"larından biriydi ve Üniversite muhtariyetine karşı girişilen teşebbüslere -daha doğrusu ilme karşı savaşa- ilk itiraz sesini yükseltmiş olanların başındaydı.

Profesör kürsüye doğru ilerliyordu ki salonda bulunan sivil emniyet memurlarının müdahale ettikleri görüldü. Nasıl Ankarada polisler basketbol maçında hadise çıkmasın diye Siyasal Bilgiler Fakültesine gönderilmişlerse, ayni şekilde münazarada da rakiplerin birbirlerine gireceği endişesi her halde İstanbul Emniyet Müdürünün böyle bir tedbir almasını gerektirmişti. Prof. Kübalıya memurlar, konuşmasının toplantı kanununa aykırı olacağını bildirdiler. Hoca itiraz etti. Talebelerine nasihatta bulunacak, onlara münazaranın icaplarım söyliyecekti. Bir hoca konuşamaz olurmuydu? Bu sırada gençler görülmemiş tezahüratta bulunuyorlardı. Talebe Birliği Başkam kürsüye çıktı ve bütün mesuliyeti üzerine alarak Prof. Kübalıyı konuşmaya davet ettiğini bildirdi. Prof. Kübalı büyük alkışlar arasında gençlere -nabza göre şerbet veren sözde münevver olmayın demedi ama- daima hakkın, hukukun ve hürriyetin müdafileri olarak kalmalarım tavsiye etti. Küçük salon adeta yıkılıyordu, herkes heyecan içindeydi,

Ertesi gün bazı talebeler savcılığa celbedildiler. Hukuk Fakültesi Talebe Birliği tarafından yayınlanan bir beyanname tahkikat mevzuu yapılmıştı. Beyannamede Prof. Feyzioğlunun bakanlık emrine alınması karsısında duyulan teessür belirtiliyordu. Dava açıldığı takdirde talebeleri hocaları, avukat olarak müdafaa edeceklerdi.

Ama hemen hemen ayni esnada sarışın, ince bir genç. kadın Ankarada harıl harıl ev aramakla meşguldü. Kadının adı Nilüfer Yalçındı ve doçent Aydın Yalçının karısıydı. Yalçınlar, memur olduklarından Saraçoğlu mahallesindeki memur evlerinde oturuyorlardı, Hayli geniş dairelerinin kirası- eski kira- ayda 70 liraydı. Apartmanları kaloriferliydi. İki çocukları vardı ve bunların biri henüz bir yaşını doldurmamıştı. Kışın ortasında bulunuyorlardı. Buna rağmen Aydın Yalçın Ankara Üniversitesinden, Prof. Feyzioğlunun bakanlık emrine alınması kararı üzerine istifa etmekte bir tek dakika tereddüt etmemişti. Onu başka bir doçent, Muammer Aksoy takip etmişti.

Haftanın ortasında bu satırlar basılırken bir yandan takibat, diğer yandan beyanat fasılları hararetle devam ediyordu. Mesele, memleketin 1 numaralı meselesi haline gelmişti ve meselenin çıkması tarzı karşısında, -bir doçentin Zaferde neşredilen makalesi-, bu sırada D.P. yi böylesine yaralayacak hadise yaratmaya ne lüzum vardı diye düşünmemek, bundan D.P. nin -ve memleketin- kârı ne olacaktır diye sormamak imkânsızdı.

Kalkınma

İç açan manzara

Bu haftanın başında pazar günü hava ılık ve güneşli idi. Yaz mevsiminin son meltemlerini hatırlatan hafif bir rüzgâr Orta Anadolu yaylasını okşuyordu. Sabahın erken saatlerinden itibaren Ankarada Akköprü üzerinde kesif bir trafik göze çarpıyordu. Birbirini takiben şehirden çıkan otobüsler, kamyonlar, servis arabaları, cipler ve makam otomobilleri Ayaş istikametinde kilometreleri yutarak ilerliyorlardı.

Sarıyar, Ankaradan 170 kilometre mesafedeydi. Yol boyunda bir çok köyler ve kasabalar vardı. Ardı ve arkası kesilmeyen bindirilmiş tören kervanını merak eden köylüler yol boyuna çıkmışlardı? Motörlü vasıtaların geniş yol üzerinden süratle Süzülüp ufukta kayboluşunu- seyrediyorlardı. Hatta Yeregömü gibi, yoldan yarım saat uzak, bir köyden bayır tırmanarak tören kervanım seyre gelenler vardı. Bunlar dahi,, katlan-



Adnen Menderes nutkunu söylüyor
Kan çimentodan biraz pahalıdır

dıkları zahmetle pişman olmadılar. Zira gördükleri manzara maneviyatlarım yükseltti. Otomobillerin ekzos borusundan fırlattıkları dumanı adeta memnuniyetle ciğerlerine doldurdu lar. İçlerinden bir kaç kişi kırmızı plâka üzerinde altın yaldızdan numaralarla sahiplerinin hüviyetini belli eden bakan otomobillerini alkışladı.

Köylülerin memnuniyeti sebepsiz değildi. Onlar, Ankaradan 170 kilometre uzağa böyle muhteşem bir tören kervanını bindirilmiş olarak gön derecek benzin ve lâstiği bulan hükümetin kendilerine de gazyağı temin edebileceğini düşündüler. Altın yaldızdan numaraları pırıl pırıl otomobillerle geçenler bu kadar benzin yakmaktan çekinmediklerine göre benzinden kahveye kadar bundan böyle her şeyin kesad olacağını söyleyenler her halde kötü niyetli birer yalancı idiler.

Vadideki milyonlar

Sarıyar Barajına giden yol, Beypazarını aştıktan sonra renkleri kırmızı ve yeşil kadifeyi andıran tepeler arasında dümdüz uzanıyordu. Nal lıhana bir kaç kilometre kala arabalar sola sapıyorlar ve dar bir boğazdan kıvrılarak Sakarya vadisine iniyorlardı. Baraj, iki yüksek tepe arasına sıkışmış dar bir vadide kurulan heybetli bir beton kaleyi andırıyordu. Barajın yolunu tıkadığı Sakarya suları tepeyi delen tünelden öbür tarafa akıtılıyor ve bu sayede santralden elektrik çıkarılıyordu. Santrale hakim bir tepe üzerine 10 milyon liraya malolan güzel binalar yapılmıştı. Güzide misafirler bu binalarda ağırlanıyordu. Santrale ve baraja sarfedilen 270 milyon liranın büyük kısmı ise çelik, beton ve emek halinde Sakaryanın dar vadisinde yatıyordu.

Öğleye doğru tepe ve etekleri tamamen insan, otobüs, kamyon ve otomobillerle dolmuştu. Bütün kalabalığın gözleri vadideki milyonlara dönüktü.

Yüksek barajlar

Sarıyar, bazılarının iddiaları hilâfına gerçi Avrupanın en yüksek bendi değildi. Avrupanın ve dünyanın- en yüksek bendi halen İsviçrede, Lozan civarında yapılıyordu. La Grande Dixence adındaki bu baraj 300 metreye yakın irtifadaydı. 1 milyon 700 bin metre küp su istiap edebilecekti. Senede bir buçuk milyar kilovat istihsal edebilecek bir santral ile mücehhezdi. Tek başına, Türkiyedeki bütün santrallerden fazla enerji yaratabilecek kabiliyetteydi. Eser, Amerikadan yardım görmemiş olan küçük İsviçrenin mahsulüydü ve hiç şüphe yok açılış merasimi bu gibi' hadiseleri süslemesi gereken tevazünün bütün izlerini taşıyacaktı.

Ama açılmakta olan Sarıyar bendi de İsviçredeki ağabeyinden çok daha kendi halinde olmakla beraber yükseklik itibarile sayılı barajlar arasında yer alıyordu. İrtifaı 110 metreydi. Göl hacmi 1.900.000 metre küptü. Projelere nazaran santrallerin 420 milyon kilovat elektrik çıkaracağı hesaplanıyordu. Fakat santral tesisleri tam olarak kurulmadığından istihsal fiilen 200 milyon kilovat civarında kalacaktı. Bu miktar, Türkiyedeki mecmu istihsalin yedide birine tekabül ediyordu.

Eseri yaratanlar

Sarıyar Barajı için tetkiklerin yirmi senelik bir mazisi vardı. Arazi çok uzun bir müddet incelenmişti. Bu gibi eserlerin projelerini kısa zamanda hazırlamak imkânı yoktu. Bu projeler eski iktidarın mesuliyet mevkiinden ayrılırken türk milletine yaptığı son klarnetti. Yalnız barajın inşası için lüzumlu tetkikler ve projeler değil, ayni zamanda 104 milyonluk iktisadi yardımın ihzari temasları da hep C.H.P. iktidarına rastlıyordu. Bu hazırlıkları tamamlayan ve tatbik mevkiine koyan ise D.P. iktidarı ve D.P. iktidarı içinde bugünkü Hür. P. nin kurucularından eski İşletmeler ve Ekonomi Bakam Prof. Muhlis Ete idi. İnşaatta müşavir mühendislik, , hizmetine mukabil 11 milyon türk lirası karşılığında dolar ödenen bir amerikan firmasınca yapılmıştı. Malzeme Kırıkkale, Avusturya, Al-

Orta Doğu buhranı, Lozan konferansının toplandığı tarihten beri, türk hariciyesinin geçirdiği en çetin imtihandır. Hudutlarımız civarında cereyan eden hâdiseler, dünya sulbünü tehlikeye düşüren bir vehamet arzetmektedir.

Orta Doğu devletleri arasındaki gerginlik, iki sene evvel, Bağdad paktının imzalanmasıyla birdenbire artmıştın Arap âleminde, pakt aleyhine şiddetli bir propaganda faaliyeti başlamıştın Kaynağı Mısırdan gelen muhalefet cereyanı, diğer arab devletlerinin pakta iltihaklarını önlemiştir. Muahedenin bozulması için, Irak üzerinde devamlı bir tazyik icra edilmiştir. Arap devletlerinin menfi haleti ruhiyesini yatıştırmak üzere türk hariciyesi tarafından sarfedilen ısrarlı gayretler neticesiz kalmıştır.

Arap âleminin Bağdad paktına karşı gösterdiği infial, siyasi çevrelerde hayret uyandırmıştır. Zira, bu pakt, arap devletlerinin meşru menfaatlerinden hiçbirini i ihlâl etmiyordu. İsrail'in kendi topraklarına göz-koyduğundan endişe eden Orta Doğu Memleketleri hesabına, Bağdad paktı müessir bir teminat mahiyetinde idi. Arap devletlerinin pakt camiasına katılmalarıyla, Atlantik sahillerinden Pasifik- sularına kadar uzanan geniş müdafaa çenberinin bir boşluğu doldurulmuş olacaktı..

Mısırın Bağdat paktını niçin benimsemediğini anlamak için, Nasırın imzasını taşıyan neşriyatı tetkik etmek lâzımdır. Orta Doğu siyasetini kendi emellerine göre şekillendirmek isteyen bu devlet adamı, kanaatlerini iki sene evvel yazdığı kitapla açıkça izah etmiştir. Nasır, o vakittenberi, Orta Doğu petrollerini bir siyasi silâh olarak kullanmak kararındadır. Gemilerle Süveyşten, borularla İrak ve Arabistandan petrol sevkiyatı durursa, Avrupa müdafaasının ve iktidiyatının zayıf düşeceğine kanidir. Mısırlı devlet adamı, Orta Doğudan

manya, Fransa, İsviçre, Belçika ve İtalyadan getirilmişti. Baraj kısmının yapılması almanlara bırakılmış, fakat inşaat baştan sona kadar Aydın M. Sezginer adında İstanbul Teknik Üniversitesinden yetişmiş bir genç yüksek mühendis tarafından idare edilmişti.

Nutuk faslı

Bütün açılış törenlerinde olduğu gibi Sarıyarda da nutuklar söylenecekti. Nitekim bindirilmiş tören kıtası baraja geldiğinde kitayı teşkil eden zevat, hazırlanan kürsüyle burun buruna geldi. Kürsünün arkasına bir bez germişlerdi. Bezin üzerinda Sakarya zaferimizin kutlu olması temenni ediliyordu. Biraz sonra, Etibank Umum Müdürü -kanunen bir memur- konuştuğunda bahis mevzuu Sakarya zaferinin hangi zafer olduğu ortaya çıkacaktı. Nitekim Cevdet Aydınelli konuşmasını şöyle bitirdi: "..su Sakarya nehri üzerinde bugün elde ettiğimiz ikinci Sakarya zaferi kutlu oldan". Ağızların apaçık kalmamasına imkân yoktu. Sakarya zaferi!. Bilhassa genç subayların kanıyla sulanan ve günlerce devam eden muharebeler sonunda, memleketin hayatının kurtarıldığı zaferi. Bay Aydınelli bunu, hazır altın, yardım dolar ve yabancı teknikten büyük ölçüde faydalanarak yapılan bir barajla mukayese etmekten çekinmiyordu.

Etibank Umum Müdürü bu mealde konuşan tek hatip olmadı. Kürsüye gelenlerin arasında kendilerini, biraz sonra baraj gölünde yarışacak Galatasaray ve Fenerbahçe fıtaları sananlar çıktı. Zira onlar da parlak lâflar yarışına giriştiler. İşçi mümessili etiketi altında söz alan zat "Son yıllar zarfında büyük bir faaliyetle meydana getirilmekte olan fabrikalar, yollar, barajlar, limanlar sayesinde biz işçiler işsizlik demlen müs-

HARİCİ SİYASET

Dr. Feridun ERGİN

gelen petrol olmaksızın Avrupada orduların harekete geçemiyeceğini, fabrikaların atıl kalacağını, otomobillerden gemilere kadar türlü nakil vasıtalarının işlemez hale geleceğini bilmektedir. Nasıra göre, Avrupanın mukadderatı, Arabistan topraklarından çıkan siyah mayie bağlıdır.

Petrolün bir iktisadi ve siyasi tazyik silâhı olarak kullanılabilmesi için iki şart vardır. Birinci şart, petrol kuyularım ve borularım elde tutan arap devletlerinin siyasetlerini Mısır hükümetine göre ayarlamalarıdır. Nasır, Arap Birliğinin bu imkânı kazandıracağını ümid etmiştir. İkinci şart, Kanal ve petrol meselelerinden doğacak ihtilâflarda, İsrailden ve Avrupadan yapılacak müdahalelerin zamanında durdurulabilmesidir. Birleşmiş Milletlerin veya Rusyanın himayesi sayesinde, böyle bir müdahalenin de Önlenebileceğini hâdiseler göstermiştir.

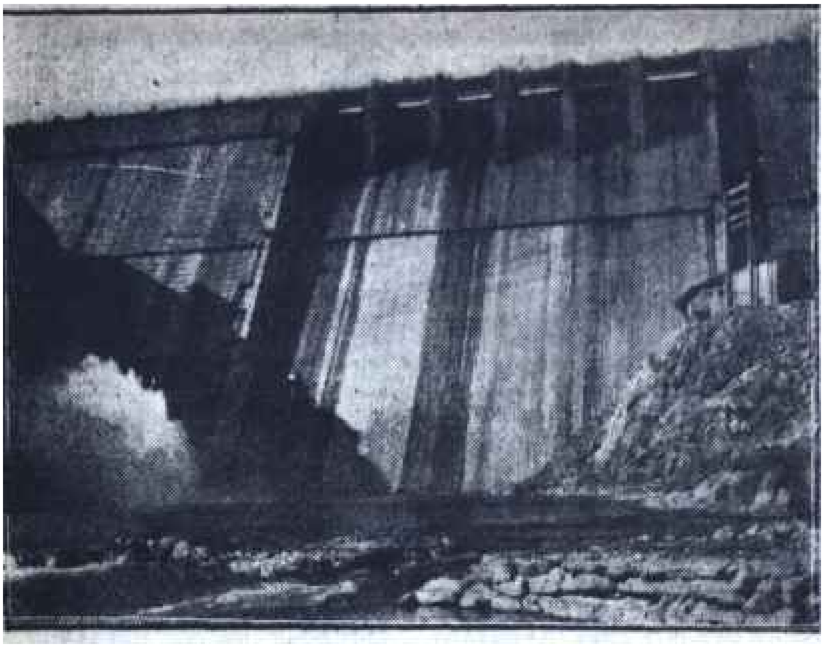
Nasır, Süveyş kanalı ve petrol kaynakları' üzerine bina ettiği spekülasyonu, büyük bir maharetle hesaplamıştır. Batın siyaset adamları, adetâ bir satranç üstadının, karşısında açmaza düşen birer oyuncu mevkiinde kalmışlardır. Mısır hükümetinin Süveyş kumpanyasına el koymak suretiyle yaptığı tahrike Batı devletleri kapıldıktan sonra, ancak iki ihtimal bahis mevzuu olabilirdi Birinci ihtimal, çekilen protestolar ve yapılan teklifler kabul edilmeyince, İngiltere ve Fransanın emri vakie boyun eğmeleri idi. Bu takdirde Mısır prestijini yükselten bir zafer kazanacak, kanal hasılatına tamamen el koyabilecek ve petrol mevzuunda yeni ihtilâflar çıkartmağa çalışacaktı. İkinci ihtimal, İngiltere ve Fransa - nın kanal mıntakasına seferi kuvvet göndermeleri idi. Bu takdirde kanalın tıkanması ve petrol borularının tahrip edilmesi, Avrupada bir iktisadî buhran yaratacak ve Batı memleketleri ağır zararlara uğrayacaklardı. İşgal kuvvetleri, ya Birleşmiş Milletlerin talebi üzerine çekilmek mecburiyetinde kalacaklar, yahut Sovyet Rusyanın ihtilâfa bilfiil karışmasını göze alacaklardı. Netice ne olursa olsun, Avrupalılar aleyhine tecelli edecekti.

Süveyşte askerî harekât başladıktan sonra, Bağdat paktına dahil devletlerden dördü. İran ve Irak hükümet merkezlerinde toplantılar yapmışlardır. Bu toplantılar vesilesiyle neşredilen tebliğler, Orta Doğu buhranının hakiki sebep ve mahiyetine nüfus edebilmekten çok uzak kalmıştır. Tebliğlerde Mısırın haksız bir tecavüze uğradığı belirtilmekte, açıkça Arap Birliği cephesi tutulmakta ve İsraile karşı müeyyideler derpiş olunmaktadır. Dört devlet adamının Bağdaddan ayrılıncaya kadar, hâlâ arap âlemini destekliyerek pakt lehine bir hava yaratmak ümidinde oldukları, alınan kararlardan sarahatle anlaşılmaktadır. Fakat hakikate uymayan bir teşhisten ilham alan Bağdad toplantıları, gayet tabii olarak, vaziyetin düzelmesine hizmet etmemiştir. Tek netice, Türkiyeye zararı dokunmayan bir devlet nezdindeki elçinin geri çağrılmasından ibaret kalmıştır.

Süveyş hâdisesi, siyasi, ve iktisadi hayatta, kolay giderilemiyecek ihtilâtlara zemin hazırlamıştır. İngiltere ve Fransa, giriştikleri askeri harekât neticesinde, adetâ "kendi ekonomilerim abluka altına düşürmüşlerdir." Bu iki devletin siyasi prestiji, ehemmiyetli nisbette sarsılmıştan Avrupa ekonomisi, istihsalin azalmasına ve dolar muvazenesinin bozulmasına sebebiyet verecek bir darlık içinde bunalmıştır. Amerika ile İngiltere arasında, ciddi bir ahenksizlik hasıl olmuştur. Büyük Britanya Orta Doğudaki mevkiini kaybetmiştir. Türkiye, Filistinden elçisini geri çektiği halde, arap âlemini tatmin etmeğe muvaffak olamamıştır. Halen Orta Doğu buhranında rol oynayan devletler asasında, uğradığı askeri hezimete rağmen, yalnız Mısırın duruma hâkim olduğu dikkati çekmektedir.

Bugünkü ihtilâfın tarafları memnun edecek bir hal tarzına bağlanması kolay değildir. Rus nüfuzunun Orta Doğuda kuvvetli köprü başları temin etmesi, vaziyeti son derece güçleştirmektedir. Kanal temizlendikten ve sefere açıldıktan sonra, dâvanın kendiliğinden hararetini kaybedeceği ve Avrupa ihtiyaçlarının karşılanabileceği düşünülmemelidir. Orta Doğulu devlet adamlarının haleti ruhiyesini bilenler, tatmin olunmadıkları müddetçe, onların kanal ve petrol dâvalarını her vesile ile körükliyeceklerini tahmin edebilirler. Orta Doğu rus nüfuzuna bırakılamıyacağına göre, tek hal çaresi, Mısırın iktisadi taleplerini karşılayacak ve aynı zamanda petrol mıntakalarını müşterek bir emniyet nizamı içine alacak formüller bulmağa münhasır gözükmektedir.

Orta Doğu meselelerinde, Türkiyenin vaziyeti gayet sarih olmak gerekiri Yaşadığımız hâdiselerde, Türkiyenin siyasî ve iktisadî menfaatleri, diğer Avrupa memleketlerinden pek farklı değildir. Petrol buhranından, bütün Avrupa kıtası kadar, Türkiye de müteessir olmaktadır. Orta Doğuda Rus nüfuzunun yayılma temayülü ise, Türkiyeyi her memleketten fazla alâkadar etmektedir. Türk hariciyesinin Orta Doğu dâvalarım NATO'da ki müttefikleriyle ayni zaviyeden mütalaa etmesi ve Bağdad paktına dahil bazı devletlerle beraber mevzii bir politikaya sürüklenmemesi, mutlak bir zarurettir. Süveyş ve İsrail meselesi, Türkiyenin ancak ve yalnız Birleşmiş Milletler ve NATO çerçevesi içinde hal tarz arayabileceği mevzulardandır. Buhran devam ettiği müddetçe, Birleşmiş Milletler camiasından müstakil olarak arap âleminde yapılacak teşebbüslerin müsbet bir haleti ruhiye ile karşılanamayacağını kolayca takdir etmek kabildir.



Sarıyar barajından görünüş
C.H.P.. + D.P. + Hür P. = Eser

tebidin tamamen yok edildiğini ve yaşama seviyemizin, yükseldiğini görüyor ve hissediyoruz. Bu imkânları yaratan büyüklerimize şükran hislerimizi arzederim" diye haykırdı. Barajla inşaat müteahhidliğini yapan şirketlerin temsilcisi zat ise Sarıyarı "dünya çapındaki eser" olarak övdü, "türk milletinin bu fevkalâde kalkınma devri"nden bahsetti. İşletmeler Bakanı, tanınmış hikayeci Samed Ağaoğlu renkli cümleler saçtı, Başbakanına dair hatıralar anlattı.

Bir tek adam güzel konuştu: Adnan Menderes.

Boşa çıkan korku

Doğrusu istenilirse büyük misafir kütlesi -en ziyade hararetle davet olunanlar Temyiz başkanları ile Üniversite profesörleriydi- içinde pek çok kimse Adnan Menderes kürsüye çıkarken yüreklerinin hopladığını hissettiler. Başbakanın Seyhan Barajını açarken söylediği nutkun üzücü hatıraları henüz hafızalardan silinmemişti. O gün kimler hücuma uğramamıştı, kimler tehdit olunmamıştı, hangi kara bulutlar gökyüzüne savrulmamıştı ki.. Daha fenan, sonradan o tehditlerin kanuniyet kesbettikleri görülmüştü. Bu bakımdan dinleyiciler Başbakanın konuşmasının hemen başında, "acaba yanlış mı işittik" diye heyecana geldiler. Adnan Menderes aynen -evet, aynen- Şöyle diyordu:

"— Daha sonra bir istiklâl ve kurtuluş mücadelesini takiben büyük bir medeniyet ve terakki hamlesi içinde memleketimizi ayakta ve harekette gördük. Bunun neticelerini milletçe bugünkü başarılarımızda bulmak ve bahtiyar olarak bunları kaydetmek yerinde olur".

Pek çok kimsenin kulaklarım oğuşturdukları görülüyordu. Bunlar bir Başbakanın ağzına ne kadar yaraşan cümlelerdi! Bunları D.P. Genel Başkanı mı söylüyordu. Hayır, hayır muhakkak yanlış isitmişlerdi veya bunun arkasından bir şey gelecekti. Ama sözler ne yanlış işitilmişti ve ne de arkasından bir şey geldi. Adnan Menderes her zaman olduğu gibi, gene kalkınmadan bahsetti. Oradan dış politikaya geçti. Dış politikanın karanlık bir yolda olmadığım ve izaha ihtiyaç göstermediğini ileri sürdü. -Acaba, yalnız karanlık yolda olan politikalar mı izaha ihtiyaç gösterir; acaba Başkan Eisenhower umumî efkarın temsilcileri olan gazetecilere her hafta muntazaman dış politikası karanlık yolda bulunduğu için mi izahat verir? Garip bir fikir!-. Fakat dinleyicilerin beklediklerinin aksine ne Muhalefete hücum etti, ne basına. Nutuk, hakikaten güzel nutuktu.

Sofraya hücum

Nutukları ziyafet takip etti Beş bin kişinin masa başına toplanması kolay kolay anlatılacak bir manzara değildi. Onu ancak yaşamak lâzımdı. Nitekim o mutlu anı yaşayanlardan Tercüman muhabiri Aydın Köker iki gün sonra ihtisaslarını "Masallardaki gibi.." başlığı altında şöyle anlatıyordu:

"Pazar günü, ben dahil, tam beş bin kişi Sarıyardaki tesislerde yemek yedik. Hepimize afiyet olsun. Yediysek yabancının parasını «yemedik, milletimizin parasını yedik. Fakat öyle zannediyorum ki, bu yediklerimizden büyük bir kısım kursaklarımızda taş olup uzun müddet kalacaktır. Ne lüzumu vardı, anlaşılır şey değil.., Orda yenilenlerden başka o kadar çok şey ziyan oldu ki,' tahmin edemezsiniz. Portakallar, mandalinalar, kaşar peynirleri, . francalalar, sandviçler, pastalar, muzlar, dolmalar, buz gibi şişe suları yerlerde sürüklendi. Halk pastaların, bolluktan yalnız kremalarını, çikolatalarını yedi. Portakalların yalnız suları emildi, posaları fırlatıldı, atıldı."

Bâki kalan...

Maamafih karınları doyanlar ve doymayanlar akşam Ankaraya dönerken -bir çok gülünç nutka ve sofra talanına rağmen- hakikaten iç açıcı bir huzuru ta yüreklerinde duyuyorlardı. Memleket güzel ve faydalı bir eser kazanmıştı. Kimin emeği geçmişse hepsi varolsunlardı. Pek çok şeye muhtaç ve onların hepsine lâyık memlekete bir tek çivi çakan elbette ki milletin teşekkürünü kazanacaktı. Teşekkürünü ve vefasını..

Üstelik Adnan Menderesin konuşması tatlıydı, itidalliydi ve belki de en çok bunlardan dolayı kuvvetliydi.

B.M.M.

Arkadan gelen İstim

Meclisin bir kaç yerinden, hemen aynı anda aynı sesler yükseldi:

"— Sebati bey ödesin.. Sebati bey ödesin.."

Sebati beyin esmer yüzünün kırmızıya yakın bir renk aldığı görüldü. Sebati bey o sırada kürsüdeydi. Kendi tarafından ödenmesi istenilen meblâğ ise bir milyon liranın üstündeydi. Hadise bu haftanın başında Büyük Millet Meclisinde cereyan ediyordu ve Sebati bey D.P. nin Zonguldak milletvekili Sebati Ataman idi. Songüldaktan 1950'de C.H.P. milletvekili seçildiğinde mazbatası D.P. ekseriyeti tarafından reddedilen eski İstanbul Emniyet Müdürü Sebati Ataman şimdi Bütçe Komisyonunun belli başlı sözcüsüydü. O gün görüşülen mevzu 1956 bütçesinde yapılacak münakalelerdi. Hükümetin talebi üzerine bazı dairelerin bütçelerindeki tahsisat diğer dairelerin emrine nakledildiyordu. Bu arada memleketimize gelen ecnebi' misafirler için belediyelerin ve iktisadi devlet teşekküllerinin sarfettikleri paralara ilâveten devlet bütçesinden yani milyonlar kullanmak imkânı bahşediliyordu.

D.P. her sahada bütçeyi nasıl geliştirdiği ile övünüyordu ya.. D.P. 1950 de şu kadar olan bir faslı 1956'da bu kadara-çıkardığından, 1957'de ise o kadara çıkaracağından iftiharla bahsediyordu ya.. İşte, İktidar grubuna mensup milletvekillerinin önünde mükemmel bir fırsat vardı. Devletin ecnebi misafirleri ağırlamak için ayırdığı meblağı öylesine geliştirmişlerdi ki bütün rekorları kırmışlardı. Ama nedense bu hususları hep, Muhalefete mensup sözcüler belirttiler. Buna mukabil D.P. den sadece Seba-

ti Ataman, o da sözcüsü bulunduğu komisyon adına kürsüye çıktı.

C.H.P. nin sesi Sırrı Atalay (Kars) ifade etti ki tam 27 senelik C.H.P. iktidarı boyunca ecnebi misafirleri ağırlamak için sarfedilen para topu topu 3 milyon 521 bin liradır. Buna mukabil D.P. iktidarı sadece 1966 yılında, eğer istenilen münakale kabul edilirse 3 milyon 500 bin lirayı aynı maksadla sarfetmiş olacaktır. İktidar sıralarından "O zaman kimse gelmiyordu" sesleri yükseldi, Kimse gelmiyor muydu? Ya İngiltere Kralı? Ya Yugoslavya Kralı? Ya Romanya Kralı? Ya İran Şanı? Ya Afgan Sahi? Ya Ürdün Meliki? Ya Irak Kralı? Ya sayısız hükümet başkanları? Bunların hepsi, hepsi için 3 milyon 521 bin lira 27 sene sarfında sarfe-



Sebati Ataman
Milyonları çık..."

dilmişti. Şimdi, bu parayı bir senede harcıyabiliyorduk.

Hür. P. nin sesi Ekrem Alican daha da alâka uyandırıcı bir nisbeti gözlerin önüne serdi. 1950 bütçesinde -C.H.P. iktidarı tarafından hazırlanmıştır- bu fasla ayrılan meblağ 100 bin liraydı. Şimdi ise 3 milyon 500 bin lira!. Dinamik D.P. demek ki bu faslı tam yüzde 3500 geliştirmişti. Yüzde 3500 gelişme, ihtimal ki hiç bir sahada gerçekleşmemişti. Buna rağmen D.P. grubunun hararetli azalarından hiç biri bu mukayeseyi alkışlamadı.

C.H.P. ve Hür. P. sözcüleri olup bitenleri anlatmışlardı. Onları takiben kürsüye gelen C.M.P. nin sesi Ahmed Bilgin bunların sebeplerini ortaya koydu. Ecnebi misafirleri ağırlama masrafları neden bu kadar kabarmıştı? Ahmed Bilgin iddia etti ki bir ecnebi misafire tam iki yüz küsur bin liralık hediye, verilmiştir. Buna mukabil o ecnebi misafirin de devlet erkânımıza hediye verdiği muhakkaktır. Ne var ki verilen hediye devlet bütçesinden ödenmekte, alınan hediye şahsi mal addedilmektedir. Müzakereler sırasında öğrenildi ki evvelce hediyeler için bir kayıt konulmuştur: "Hatıra kabilinden hediyeler". Fakat sonradan "hatıra kabilinden" kelimeleri kaldırılmıştır.

Bundan başka bir mesele daha vardı: Meclisçe kabul edilmesi simdi istenilen münakaleyle temin edilecek para zaten harcanmıştı. Meclis kabul etmezse ne olacaktı? İsta, "Sebati bey ödesin" sesleri münakaşaların o kısmında yükseldi.

Muhalefete göre yabancı devlet reislerinin ağırlanması, elbet türk misafirperverliğinin icabı idi. İsrafa kaçılmadığı müddetçe, kimsenin buna diyeceği olamazdı. Muhalefet hatiplerinin üzerinde durmak istedikleri bir nokta-israftan başka - masrafların kanuna göre yapılması gerektiği idi. Tabancı devlet reisleri ziyaretlerini tamamlamışlar ve memleketlerine dönmüşlerdi. Hediyelerini de, tabiatile beraber götürmüşlerdi. Hükümet, aradan aylar geçtikten sonra, misafirleri ağırlamak ve hediye vermek üzere Meclisten mezuniyet ve tahsisat istiyordu. Bütçede tahsisat olmaksızın, masraflar nasıl görülmüştü? Hükümet, istim arkadan gelsin diyerek, evvelâ masraf yapmak ve sonra bu masrafı meclise tescil ettirmek yolunu tutabilir miydi?

Geçen asırlarda, buna benzer münakaşalar, Avrupa parlamentolarında da cereyan etmişti. "Mezuniyet almadan masraf yapmak" selâhiyeti, daima otoriter rejim kurmak istiyen hükümetlerle millî hâkimiyeti temsil eden parlamentolar arasında çetin münakaşalara yol açmıştı. Avrupada, değil milyonlar, çok ehemmiyetsiz meblâğlar için dahi, salâhiyetsiz masraf yapan kabineler mesuliyet altına sokulmuş ve nazırlar mahkemelere sevkedilmişti.

Bütçe encümeni sözcüsü Sebati Ataman, hükümet icraatını müdafaa etmek üzere söz aldı. Verdiği izahat, muhalefeti bir sürpriz karşısında bıraktı. Muhalefet sözcüleri, salâhiyetsiz masraf yapılmasını tenkid ediyorlardı. Fakat hükümeti müdafaa edeyim derken, Sebati Ataman, mevzuun bilinmeyen diğer bir cephesini de bilmecburiye aydınlattı. Meğer hükümet yalnız bütçede kayıdlı olmayan bir masraf yapmakla kalmamış. Ayni zamanda, bu milyonları harcamak için bankalardan borç almış. Diğer bir ifade ile, alinde salâhiyet olmadığı halde, hükümet bir de istikraz aktedmiş!..

İtalyadan İskandinavyaya kadar, her hangi bir parlamentoda, mezuniyetsiz masraf ve selâhiyetsiz istikraz yapan bir hükümet hakkında derhal tahkikat açılması beklenebilirdi. Fakat Türkiye Büyük Millet Meclisi, hadise karşısında, tam bir soğuk kanlılık gösterdi. Muhalefet sözcüleri beyhude yere bir tahkikat istemek külfetine katlanmadılar. Sadece Ekrem Alican hükümete ve Bütçe Komisyonu sözcüsüne kanunu hatırlatmakla iktifa etti. Kanuna göre, hükümet ancak Meclisten aldığı selâhiyetle borçlanabilirdi. Ve yine, bütçede tahsisat mevcut değilse, masraf yapmağa da kanunen imkân olamazdı. Fakat Sebati Ataman'ın verdiği izahat, kanunun menettiği bir muamelenin yapılmış olduğunu' sarahatle gösteriyordu.

Onlarda...

Londra 29 (R.) — İngiliz gazetelerinden liberal News Chronicle'in verdiği bir habere göre, Başbakan Eden'in yol masrafları hâdise yaratmıştır.

Gazete şu sualin sorulduğunu da bildiriyor:

"— Anthony Eden'in 750 sterlinlik yol masrafı faturasını kim ödiyecek?" Bu parayı İngiliz denizaşırı hava yolları istemektedir. Çünkü bu havayolları, Anthony Eden ile eşi için hususî bir uçak tahsis etmiş ve bunlar bu uçakla Jamaika adasına, "güneşli bir tatil" geçirmeğe gitmişlerdir.

İngiliz Başbakanının neden normal uçak seferlerinden istifade ederek Jamaika'ya gitmemiş olduğu da soruluyor. News Chronicle gazetesi bu hususta şu tafsilâtı vermektedir:

"Eden, perşembe veya pazartesi günü Londradan kalkıp Jamaika'ya giden normal uçağa binseydi, bilinci sınıf bileti için 180 sterlin ödiyecekti ve böylelikle 570 sterlin tasarruf edilmiş olacaktı. Başbakanlık ikametgâhına başvurduk ve Eden'in neden perşembe günü gitmediğini sorduk. Cevab verdiler: O gün Bayan Edenin bir randevusu vardı, gidemezdi! Peki pazartesi neden gitmedi, dedik. Buna da cevaben: Biz bir şey bilmiyoruz, dediler".

Başbakanın bu faturasını kimin ödiyeceği savakla sorulmaktadır.

Ekrem Alican'ın tenkidine karşı, ekseriyet sıralarından itiraz sesleri yükselmedi. Hükümet ve encümen de cevap vermediler. Çünkü cevap verecek ve münakaşa açacak olsalar, kanun hükümlerinin karşılarına dikileceğini biliyorlardı. Yalnız teklif reye konulamadı, zira ekseriyet yoktu. Ama mesele çarşamba günü kabul edildi. Böylece bir yıl içinde ecnebi misafir ağırlamak için D.P. iktidarı C.H.P. iktidarının 27 yılda sarfettiği parayı harcamış oluyordu. Tabii, Meclis D.P. ekseriyetinin tasvibi ile..

Orta Doğu

Gülünç çırpınışlar

Geçen haftanın son günü Bağdatta, cakalı Parlamento binasının önünde ayni derecede cakalı bir hazırlık seziliyordu. Günlerden cumartesiydi. O sabah teşrii meclis çalışmalarına başlayacaktı. Caddelerde kuvvetli emniyet tertibatı alınmıştı. Binanın önümde askeri merasim kıtası, renkli elbiselerile hazırdı. Her tarafa kayraklar asılmıştı. Kral Faysal II. geldiğinde bando millî marşı çal maya başladı. Genç hükümdar da şık ve nişanlarla dolu üniformasını giymişti. İçeri girdi ve ananeye uyarak parlak bir nutukla Parlamentoyu açtı. Parlamentonun bu suretle resmen açılmasından birkaç saat sonra ayni Kral Faysalın imzasını taşıyan bir emirname yürürlüğe giriyordu: Parlamento bir ay müddetle tatil edilmiş ve bu karar Başbakan Nuri Said Paşanın talebi üzerine alınmıştı! Her kes dondu kaldı.

Milletvekilleri durumun normal olmadığını Kral Faysal açış nutkunda tadsız bir haberi verdiğinde anlamışlardı: Irakta Örfi İdare ilân olunuyordu. Bütün memleket askerî kontrol *al* tındaydı. Hükümdar buna sebeb olarak, ordunun "arap devletlerinin muşterek müdafaası için" Ürdünle beraber hareket etmeye hazırlanırken sükûnetin muhafazası gayesini gösterdi. Sir Nuri hükümetinin Örfi İdare ilân etmeksizin bu sükûneti muhafaza kudretinde bulunmadığı böylece ortaya çıkıyordu. Fakat Örfi İdare ile dahi Sir Nuri'nin vaziyete hakim olacağı şüpheliydi. Zira bizzat Kral Fay Bal nutkunda Bağdat Paktı kelimelerini ağzına almamaya büyük bir itina gösterdi. İran, Türkiye ve Pakistanla, münasebetler kuvvetlendiriliyordu. O kadar! Ama herkes biliyordu ki bu kuvvetlenme Bağdat Paktının çerçevesi dahilinde oluyordu. Buna rağmen hükümdar işin o kısmından hiç bahsetmemeyi tercih etti. Buna mukabil Mısırdan "Sevgili Mısır" diye bahsetti. Bu da gösteriyordu ki Iraktaki Bağdat Paktı aleyh - tarlığı hükümdarı dahi Parlamentoda bu teşekkülden bahsedememeye mecbur ediyordu. Faysal II. bütün kuvvetini arap memleketleri arasındaki dostluğu ve kardeşliği övmeye hasretmişti. Böylece ıraklılar arasında gittikçe gelişen milliyetçilik hissi -ve realitesi- pohpohlanıyordu.

Bu sırada dünyanın en büyük havadis ajansı olan Associated Press'in Bağdattaki muhabiri William L. Ryan Parlamentonun mecburi tatile sokulmasının sebebini şu şekilde izah ediyordu: "Parlamentonun kapatılması siyasi faaliyeti dondurmakta ve bugünkü Orta Doğu buhranının müzakeresini gayrı mümkün kılmaktadır. Başbakan Said Orta Doğu havasının daha sakla hal almasını beklemek için gerekli nefes imkânını bu süratle bulmaktadır". şey gösteriyordu ki Bağdadin kuvvetsiz "kuvvetli adam"ı Nuri Said Parlamentoda dış politikasını izah etmemek için kraldan Meclis çalışmalarını tatil etmesini istemişti. Bu, iktidarda kalabilmesi için son çare gibi görünüyordu, Sir Nuri'nin ümidi bu buhranlı günleri atlattığı takdirde mevkiini muhafaza edebileceğiydi.

Galip sayılan mağlûp

Geçen hafta ayni Birada Kahirenin hemen hemen bütün sokaklarının duvarlarına göz alıcı, kızıl renkte afişler yapıştırıldı. Mısır ordusunu temsil eden büyük bir çizine, yüzlerinde korku okunan bücür Eden, Guy Mollet ve David Ben-Gurion'un başlarına inmek üzereydi. Resmin altında "Mütecavizlere Ölüm!" yazılıydı.



Albay Nasır
Nereye kadar ?

Camilerde imamlar, halkı mukaddes cihada kışkırtıyorlardı. Gazeteler Mısırın zaferinden bahsediyorlardı. İsrail ordusu önünde uğradığı yüz kızartıcı mağlûbiyete rağmen Mısırlı Albay, "Fatih" rolünü oynamaktan vazgeçmiyordu. Vakıa Nasırın çok yakınında bulunanlar, "galip sayılan mağlûp"un endişe içinde kıvrandığını biliyorlardı. Gecede üç veya dört saatten fazla uyuyamıyor, Sovyet Rusya ve Amerika elçilikleri arasında mekik dokuyordu. Feci bir boğaz ağrısına yakalanmıştı, fakat doktorların tavsiyelerine rağmen sigarayı bırakmak şöyle dursun, birini söndürmeden diğerini yakıyordu. Orta Doğudakilerin en mükemmeli oldugunu iftiharla ilan ettiği hava kuvvetlerinin yansı mahvolmuştu, donanmasının üçte ikisi tahrip edilmişti, Hara kuvvetleri tarumar olmuştu. İktisadi durum ise ordunun hâlinden hat hat beterdi. Memleketin döviz kaynakları kurumuştu. Süveyşten beş para gelmiyordu, gelecek yılların pamuk mahsulü malardan alınan silâh bedellerinin karşılığı olarak rehin edilmişti.

Siyasi durum parlak olmaktan çok uzaktı. Birleşmiş Milletler kuvvetlerinin ne rol oynıyacagı henüz bilinmiyordu. Eğer "Mr. H"ın askerleri Kanal ve İsrail meseleleri kafi olarak halledilinceye kadar Mısır topraklarında kalacak olurlarsa, bu, Kahirdi Albayın prestijini herhalde arttırmıyacaktı.

Maamafih istikbâlin karanlık olmasına ve ıstırap verici boğaz ağrısına rağmen Mısırlı diktatörün "stil"ine halel gelmemişti. Mısırın müdafaasını üzerine alan Birleşmiş Milletler Genel Sekreterini Kahirede şu sözlerle karşılamıştı: "Fransız ve ingilizlere boşuna çabaladıklarını söyleyiniz. Mısır hiç bir taviz vermiyecektir. Zira bütün kozlar bizim tarafımızdadır. İstemediğimiz herhangi bir hal çâresini, zorla kabul ettirmek yolundaki teşebbüsler ruslar tarafından kırılacaktır. Esasen rusların müdahale tak didi, şimdiden ingiliz ve fransız tecavüzünü durdurdu. Rus tehdidleri, meselenin bizim lehimize halledilmesi yolunda bir defa daha tesirli olacaktır. Amerikaya gelince, aleyhimize dönmesi imkânsızdır. Zira Birleşik Devletler, Orta Doğuda mevkiini muhafaza etmeye muktedir tek Batılı devlettir. İngiltere ve Fransanın oyunu kat'i surette hezimete uğramıştır. Bağdat Paktı ölmüştür. Ruslar bize her gün yardım ve siyasetimizi destekleme vaadlerini tekrarlamaktadır. Mısırı bir rus peyki yapmak istemiyoruz. Fakat amerikalılar rus peyki olmamızı bizden çok arsa etmemektedirler. Böyle hür ihtimalden bizi esirgeyeceklerinden eminiz. Batılıların Süveyş Kanalının kontrolünü muhafaza için dünya harfrini göze alacaklarını sanmıyoruz. Fakat istediğimizi elde etmek için uçurumun kenarına kadar gitmek azmindeyiz".

Albay Nasır, bir dünya harbi çıkartmak pahasına bile olsa, her türlü şantaja başvuracağım açıkça söylüyordu. İngilizlerle işbirliği yapanları ölüme mahkûm eden emniyet tedbirleri, propaganda servislerinin üstadlığı, fellâhın yeni yeni uyanan milliyetçilik hisleriyle birleşince Kahiredeki Albay, herşeye rağmen kumarına devam edebilirdi .

Amerika ve Bağdat Paktı

Bağdat Paktı, bir Amerikan fikriydi. Amerika komünist tehlikesine karşı Orta Doğu memleketlerini bir pakt altında toplamak istiyordu. Amerikanın bu teşebbüsünü İngiltere

BU USULLERİ BİZ HOŞ GÖREMEYİZ

Metin TOKER

Komşumuz, dostumuz ve müttefikimiz Irak şu anda Parlamentosuz, siyasî partisiz ve üniversitesizdir. Iraklıların, bundan dolayı biz türklerin. büyük hem de çok büyük bir ekseriyetimizle derin üzüntü içinde olduğumuzu Dilmeleri lazımdır. Bağdat hükümetinin Başkanı Nuri Said Paşa bundan bir müddet evvel siyasî partileri lâğvetmişti. Geçenlerde başkentte çıkan karışıklıklar ve hükümet aleyhtarı nümayişler karşısında Üniversite kapatıldı. Bugün Melik Faysal, Nuri Said Paşa Hükümetinin arzusu üzerine Irak Parlamentosunu açılmasının arifesinde tatile, mecbur ediyor. Böylece komşumuz, dostumuz ve müttefikimiz olan memlekette umumî efkârın sesi tamamile boğulmuştur. Kimin neyi temsil ettiği ve milletin hakiki temayülünün ne olduğu, Nuri Said Paşa gibi düşünmeyenlerin ne istedikleri artık tamamile meçhuldür. Hatta Nuri Said Paşanın bile politikasının esası, bazı ender zevat hariç, bilinmemektedir. Irakta basın çoktan susturulduğu için millî emniyetin o supabı da işlemez halde bulunmaktadır.

Irakın iç işleri elbette ki herkesten çok ıraklıları alâkadar eder. Ama öyle bir- dünyada yaşıyoruz ve memleketlerin birbirlerile münasebetleri o kadar girift hal almıştır ki bilhassa biz türkler, tecavüze uğradığı takdirde yardımına koşmak mükellefiyetini yüklendiğimiz bir diyarda neler olup bittiğini dikkatle takip etmek zorundayız. Modası geçmiş ve tehlikeleri aşikâr hale gelmiş usullerin Bağdat Hükümeti tarafından benimsenmesi bizim has sasiyetimizi haklı şekilde celbeder. Basını susturulmuş, Parlamentosu zoraki tatile sokulmuş, siyasî partileri feshedilmiş, Üniversitesi kapatılmış bir memleketin güven veren müttefik sıratından mahrum olduğu aşikârdır. Biz Irakla pakt yapmış bulunuyoruz, Nuri Said Paşa ile değil.. Ve biz, Irakı tecavüzlerden korumak mükellefiyetini taşıyoruz, Nuri Said Paşayı değil,. Demokratik olmayan hükümetlerin emniyet telkin etmemeleri tabiidir. Zira, bilhassa arap memleketlerinde iktidarı ele geçirip onu şiddet usulleriyle muhafazaya çalışan devlet adamlarının bir gecenin sabahında mevkilerinden uzaklaştırılıverdikleri umur u adiyedendir. Öyle hallerde ise âdet, siyasi meşrebi devrilenden tam yüz seksen derece farklı politikacıların başa geçmesidir. Dış siyasetimizin temel taşlarından biri halini almış bulunan ırakta hükümetin basım susturduktan, siyasî partileri feshettikten ve Üniversiteyi kapattıktan sonra vaziyete hakim olabilmek için Parlamentoyu dahi tatile sokmaya kendisini mecbur hissetmesi doğumuzdaki müttefikimizin iç istikrarı hakkında biz türklere hakikaten endişe vermektedir.

Bağdat hükümetinin hangi müşkiller içinde olduğunu tamamile takdir etmekteyiz. Orta Doğuda Nuri Said Paşanın Sovyetler için 1 numaralı hedef sayıldığı meçhulümüz değildir. Bir yandan komünistlerin, bir yandan kürtlerin, öteden de mısırlıların Iraktaki tahriklerile başa çıkmak zorunda kalan Bağdat hükümetinin kendisini kuvvetlendirecek tedbirler almasını tabii buluruz. Bunlardan başka her milletin hususi şartlara sahip bulunduğunu, iş başındakilerin o şartları kaale almaları gerektiğim kabul ederiz. Irak İngiltere değildir ve Londrada cari hesaplar Bağdatta makbul sayılmaz. Ancak, bütün bunları göz önünde tutmak suretile de müttefik memlekete baktığımızda Nuri Said Paşanın yanlış, hem çok yanlış ve tehlikeli yolda olduğunu söylememiz dostluğumuzun icabıdır.

Basım, siyasî partileri Parlamentoyu ve Üniversiteyi susturmak Bağdat hükümeti için karşı karşıya bulunduğu tehlikeleri önlemenin en akıllıca çaresi değildir. Hatta, tamamile aksine, memleketteki mevcut istikrarı dahi dağıtacak hareketlerdir. Bir devletin mukadderatına bir tek şahıs hakim olursa, onun, arap diyarında bertaraf edilmesi o kadar zor değildir. Nuri Said Paşa şu politikaya sahiptir; vatansever ıraklı bir gazeteci ondan biraz başka türlü düşünebilir; vatansever ıraklı bir muhalif daha değişik kanaate sahip olabilir: Üniversite gençliği, vatanseverliği ayrı manada anlayabilir; ve nihayet bizzat Nuri Said Paşanın milletvekili tenkidler yapmayı lüzumlu Hissedebilir, Simdi, bütün bu vatansever zümre "memleketi en iyi ben idare ederim" zihniyetine sahip hükümet baş kanının totaliter temayülüne uyularak susturulursa herkes emin olabilir ki başka sesler -vatanseverlikle alâkalı bulunmayan sesler- kulaklara hoş gelmeye başlar. Bakarsınız bir sabah o Nuri Said Paşa iş başından uzaklaştırılmıştır. Yerine geçenin bambaşka politika takibine başlayacağını kestirmek için kâhin olmaya lüzum yoktur. Tecrübeler ortadadır. Basım, Üniversiteyi, Muhalefeti susturarak memleket idare etmeye kalkışmak iptidai bir Orta Doğu ülkesinde dahi kabil olmaktan çoktan çıkmıştır. Nuri Said Paşa usulleri iflas etmiş usullerdir ve bunların bir defa da komşu memlekette iflasını beklemek biz türkleri hem üzecek, hem de bize zarar verecektir. İkinci Dünya Harbi sıralarında gene Irakta günlerden bir gün, adeta durup dururken alman taraftarlarının ingiliz taraftarlarının yerini alıverdiğini görmüştük. Bunun sebebi ingiliz taraftarlarının kendi politikalarını milli bir politika haline getirmeye çalışacak yerde mevkilerini zor kullanarak muhafazaya çalışmalarıydı. Hatırlardadır, o zaman da bu usûlün şampiyonu Nuri Said Paşaydı.

*

Irak milletine dost, Nuri Said Paşanın batıya yakınlığının lüzumuna ve faydasına tamamile kani bir millet olarak biz türkler Bağdatta normal rejimin avdetini hararetle arzulamaktayız. Aramızdaki ittifakın asıl o zaman kıymeti olacaktır. Bir devlet adamının memlekette terör idaresi kurarak muvaffak olması imkânsızdır. Şer kuvvetlerini yenmenin tek ve emin. çaresi herkese fikrini söylemek müsaadesini vermektir. Nuri Said Paşanın memleketin mukadderatına tek başına ve hiç kimseye hesap vermeksizin hakim olma temayülü Sovyetlerin işini kolaylaştıracak bir tutumdur. Dost devlet adamına bu tutumunu süratle terketmesi tavsiyesinde bulunuruz. Bunun türk milletinin hissiyatına tercüman olduğunun Bağdatta bilinmesi lazımdır. Bakınız D.P. iktidarının sözcüsü olan Zafer, Irakta Parlamentonun kapatıldığı gün Nasırın Mısırdaki vaziyetini bahis mevzuu ederek ne yazıyordu: "Kendinden mısır milleti adına hesap soracak bir cihaz veya bir kimse de yoktur. Nasır Parlamento ile partileri kapatmış, "lem yüs'el amma yef'al" bir eritişidir. Ayrıca ve İsrail meselesi dolayısıyla onun her teşebbüsünü alkışlayacak bir de galeri mevcuttur".

Şimdi. Nuri Said Paşanın tıpkı Zafer'de tasvir edilen erkişi gibi bir erkişi haline gelmesinin mahzurları daha iyi ortaya çıkmaktadır. Irak bunu dostça tavsiye olarak almalı ve Bağdat hükümeti, eğer bizim iyi hislerimize, ittifakımıza kıymet veriyorsa, usullerini değiştirmelidir. Zira komşu başkentte batıya yakın bir hükümetin işbaşında bulunduğunu bilmek bize emniyet, paktımıza samimiyet telkin ediyordu. Bu hükümetin denenmiş kötü usullerle kendisim ve Irakı huzursuzluğa sürüklemesini sevinçle karşılayamayız. Basını, siyasi partileri. Üniversiteyi ve Parlamentoyu susturarak bir. memlekete hakim olmaya çalışan adamın aslında hiç bir şeye hakim olmadığı ve bir sabah kalktığında kendisini işten uzaklaşmış bulmasının her sabah mümkün bulunduğu müttefiklerin asla meçhulü sayılamaz.

başlangıçta pek iyi karşılamamıştı. Bugün Pakt imzalanmıştı, İngiltere Paktın üyesiydi, fakat Amerika hâlâ anlaşmanın dışındaydı. Paktın manevi babası m tereddüde sevk eden sebepler nelerdi? Amerika niçin Bağdat Paktına katılmıyordu?

Amerikalılar, Bağdat Paktı fikrini, bütün arap memleketlerinin anlaşmaya katılacağını düşünerek ortaya atmışlardı. Nâsırın makûl, komünist düşmanı bir milliyetçi olduğunu sanıyorlar, Pakta katılmayı reddetmiyeceğini düşünüyorlardı. Fakat hadiseler Amerikanın tahminlerinde yanıldığını' gösterdi. Temenniler ne olursa olsun, Bağdat Paktı Orta Doğuyu birleştirmek şöyle dunun ikiye bölmüştü. Ürdün ve Lübnan muhtelif tazyiklere rağmen Pakta girmeyi reddettiler; Suriye ve Mısır, ruslarla flört etmek pahasına bile olsa, Bağdat Paktının amansız düşmanı kesildiler. Bağdat Paktı olmasaydı, belki de Mısır ve Suriye kendilerini rusların kucağına atmadan evvel bir hayli tereddüt edeceklerdi.

Amerika hadiselerden çabucak ders Almasını bildi. Bütün sempati sine rağmen Pakta girmedi. Herhalde Pakta; katılmak için Mısırın daha anlayışlı davranacağı günleri bekliyordu.

Son Süyeyş hadiseleri de Amerikanın tutumunu değiştirmemişti. Amerikanın Orta Doğu meselelerinin hallini Birleşmiş Milletlere bırakması, Atlantik ötesindeki memleketin şu sırada Bağdat Paktına katılması ihtimallerini azaltıyordu. Süveyş Buhranının başından beri Amerika, arap memleketleri tarafından müstemlekeci olarak tanınan Fransa ve İngiltereden farklı olduğunu göstermek için elinden geleni esirgememiştir. Müstemlekecilerin tarafındaymış hissini vermemek için, petrolsüzlükten kıvranan dostu Fransa ve İngiltereye, askerlerini Mısırdan çekmedikleri müddetçe, petrol vermeyi bile kabul etmemişti.

Bundan başka istense de istenmese de, Birleşmiş Milletlerin müdahalesi Nasırı kurtarmış, hatta arap dünyasındaki prestijinin artmasına yardım etmişti. Yani Amerika, ne kadar tuhaf gözükürse gözüksün, nefret ettiği Kahireli Diktatörün iktidarını kuvvetlendirmesine. yardımdan kaçınmamıştı. Hadiselerin müteaddid defa gösterdiği gibi; Nasırın kuvvetlenmesi Bağdat Paktının zayıflaması demekti.

Amerika böylece bir taraftan desteklediği Bağdat Paktını, diğer taraftan zayıflatıyordu. Zira Atlantik ötesindeki memleket için Pakt bizatihi bir mana ifade etmemekteydi. Esas gaye Orta Doğu'yu komünist tehlikesine karşı birleştirmekti. Bunun için halkın sevmediği bir kaç liderin değil, bütün Orta Doğu halkının gönlünün fethedilmesi gerekiyordu. Amerika hoşlansa da hoşlanmama da kendisini arap kütlelerinin kalbini çelmesini bilen Nâsır gibi liderleri tutmak zorunda hissediyordu. Orta Doğunun sulha kavuşması, Amerikanın arap milliyetçiliğini tatmin edebilme kabiliyetine bağlıydı.

Bağdat Paktı, bir kısım Irak halkı tarafından bile, müstemlekecilerin bir oyunu olarak kabul ediliyordu. Nitekim Irak Başbakanı Nuri Said, İngilizlerin katıldığı bir Bağdat Paktı toplantısına, Irakın katılmayacağını ilân etmeye kendini mecbur hissetmişti.

Washington'dan gelen teminat

Fakat Amerika Bağdat Paktını da bırakmak niyetinde değildi. Pakt, arap âlemini celbedememiş olmakla beraber "kuzey kordonu" olarak kıymetliydi. Üstelik Nâsır'ın tutulması Türkiye, İran ve Pakistanın feda edildiği manasına alınmamalıydı. Bilâkis bilhassa Türkiye bölgenin en müstakar unsuruydu ve Amerikanın 1 numaralı dostuydu. Geçen haftanın sonunda Amerika Bağdat Paktı devletlerinin toprak bütünlüğünü kendi usullerinin imkân verdiği kadar katiyetle temin etti. Birleşik Devletler Bağdat Paktı mensuplarına vuku bulacak bir tecavüzü şiddetle önleyecekti. Böylece Orta Doğunun yüzde yüz batı taraftan memleketlerine de bir garanti verilmiş oluyordu. Bu Türkiye, İran ve Pakistan halk efkârı tarafından iyi karşılandı. Zaten aslında Amerikanın Bağdat Paktı için kefil bulunduğu bilinmiyor değildi. Ne var ki şimdi bu kefalet bir defa daha ve açıkca ilân olunuyordu.

Amerika Bağdat Paktının bütün Orta Doğuyu sükûnete kavuşturması ümidini terketmişti. Şimdi, arap âlemini tek başına müttehid hale getirmek ve bunun için de bilhassa Nâsır'dan faydalanmak temayülü Washington'a hakim görünüyordu. Arap olmayan Orta Doğu memleketleri ise bir başka çatı altında toplanabilirdi. Gaye Sovyetlere kapıyı kapatmak olduğuna göre bunun çarelerinin değiştirilmesi Amerika için o kadar ehemmiyetli değildi.

İngiliz gözüyle Orta Doğuda durum :

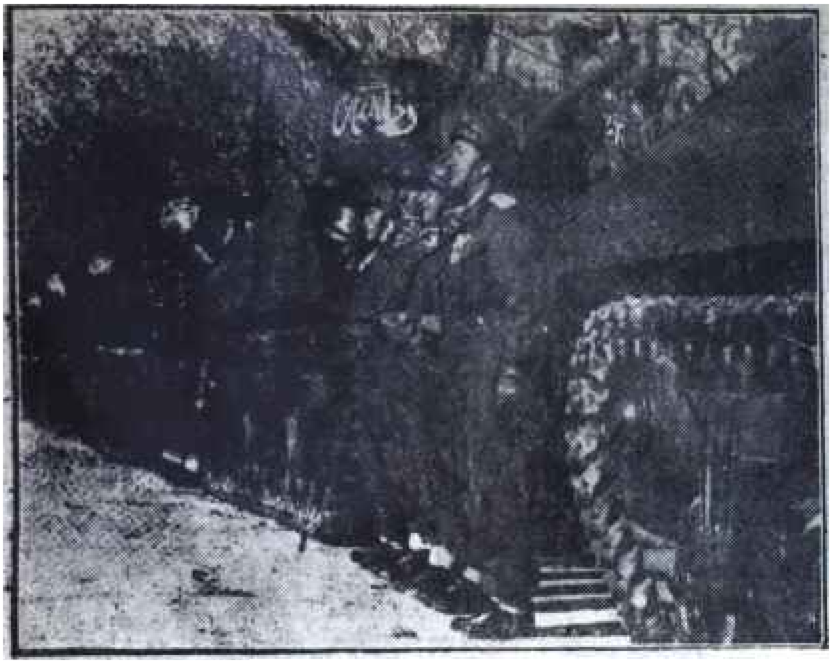


SULTAN VE CARİYELERİ

Suriye balonu

Bu haftanın başında Türkiyeye iki haber geldi. İkisi de Suriyeye dairdi. Ancak birinin ak dediğine, öteki kara diyordu. Bunun sebebi ortadaydı ve havadislerin menşeine bakınca iş anlaşılıyordu. Biri "Made in England" idi. Meşhur ingiliz mecmuası Observer Suriyenin. komşuları için son derece tehlikeli bir sovyet üssü haline geldiğini yazıyordu. Ruflar bu Orta Doğu memleketine neler göndermemişlerdi; 135 tank. 250 zırhlı otomobil, büyük sayıda tepkili Mig uçağı ve bir çok piyade tümeni ile bir topçu tümenine yetecek kadar techizat! öteki ifade in U.S.A." idi. Meşhur United Press ajansı "Washington'un yetkili çevreleri"ne atfen bildiriyordu ki Suriye Sovyet Rusya - dan sadece hafif silâhlar' almaktadır. Çok sayıda ağır silâhın geldiğine dair delil yoktur. Bu iki haberden başka bizzat Foster Dulles da Suriyenin Orta Doğu için bir tehlike teşkil etmediğini ifade ediyordu.

Halbuki bu sırada bizim gazetelerimiz bilhassa ingiliz ve fransız mah reçli haberleri sütunlarında büyük başlıklarla gösteriyorlardı. Bu haberlerin bildirdiği tek şey Suriyenin tam güneyimizde bir tecavüz harbine



Suriyeli askerler

Yeni bir sütanne : Sovyet Rusya

hazırlanmakta olduğuydu. Aynı esnada Irakta da yükselen hararetli sesler basınımızda akisler yaratıyordu. Bu haftanın başında U.P. nin verdigi haber ve ondan da çok Dulles'ın beyanatı "Suriye balonu"nun bir tarafta Rusya, diğer tarafta İngiltere ve Fransa tarafından şişirilmekte olduğunu açık şekilde ortaya koydu.

Rusyanın propagandası

Sovyetler haftalardan beri Suriyeyi her an bir tecavüze kurban gidecekmiş gibi gösteriyorlardı. Sanki ingiltere, Fransa, Türkiye, Irak, İsrail bu Orta Doğu memleketine saldırmak üzereydiler. Suriye işgal edilmek isteniyordu. Bu bakımdan Şam hükümetinin kendisini Moskovanın kucağına atması lâzımdı. Rusyanın gayesi açıktı. Kremlin Şamı kendisi için mükemmel bir sıçrama tahtası, daha doğrusu Orta Doğuya çıkan açık kapı sayıyordu. Suriye bir rus peyki teline gelince Moskova karışık bölgeye ayak basmış olacaktı. Ruslar bu manevrayı çevirirken Irakın hakikaten Suriye üzerinde emeli olduğunu hesaba katıyorlar ve o faktörden istifade ediyorlardı. Nuri Said Paşa Irak petrolünün Akdenize salimen vasıl olması için Suriyedeki Pipe-line'ları kontrolü altına almayı uzun zamandanberi arzuluyordu. Bunu Suriye de pekâlâ biliyordu. Üstelik Bağdat Paktının kurulmasını müteakip Şam hükümeti üzerinde yapılmış ve tasvibi caiz olmayan baskılar -bazan tahditler- memleket idarecileri arasında bulunan batı taraftarlarının prestijini kırmaktan başka işe yaramamıştı. Bütün bunlar Rusya için müsait hava hazırlamıştı. Nihayet Nâsır'ın inkârı gayrı kabil prestiji de bunda elbette ki rol oynuyordu.

Nasır'a nazire olarak, 31 yaşında genç bir asker, Suriyenin "kuvvetli adam"ı haline gelmişti. Son on yıl zarfında Suriye'de 20 hükümet devrilmiş, 4 anayasa değiştirilmiş, 5 hükümet darbesi yapılmıştı. Sadece Albay Çiçekli, güneydeki komşumuzun siyasi hayâtına biraz istikrar verebilmişti. Fakat onun hudut dışı edilmesinden sonra siyasi hayat gitgide kötüleşmeye yüz tutmuştu. Halen Suriye, sözde bir Milli Birlik Hükümeti tarafından idare edilmekteydi. Hakikat halde hükümet, sol müfrit unsurların rehinesiydi. Şimdiye kadar sadece ordu, Suriye birliğinin ve istikbalinin garantisiydi. Fakat Albay Maliki'nin katlinden beri ordu da günlük siyasete karışman, her genç yüzbaşının gönlüne Nâsır olmak sevdası düşmüştü. Bir sürü Nâsır arasında, en nüfuzlusu olarak Yarbay Hamid Seraç gözükmekteydi. İstihbarat servisleri şefi Seraç, müfrit sol unsurlarla olan bağlarını saklamıyordu. Seraç'ın emriyle Suriye Birlikleri Ürdün hududuna yerleşmişti. Yine Seraç'ın emriyle. Suriye ve Lübnanda petrol boruları tahrip edilmişti.

Suriye, İsrailin ve Batının düşmanı kesilmişti. Fransa ve İngiltereye taraftar tek bir satırın bile neşredilmemesi için gazetelere sıkı emirler verilmişti. Amerikan Haberler, Bürosunun macar isyanını anlatan bültenleri toplatılmıştı. Sadece Tass Ajansının bültenleri Suriyeye girebiliyordu. Rusyayı tenkit, vatan hainliği sayılıyordu. Suriye devlet adamları Moskova Şam arasında mekik dokuyorlardı.

Suriye ateşle oynuyordu. Komşuları endişe içindeydi. Türkiye haklı olarak güney hudutlarında komünistlere taraftar bir hükümetin mevcudiyetini önlemek istiyordu. Fakat Irak'ın emellerinin Türkiyeninki kadar temiz olduğu söylenemezdi. Irak evvelden beri Suriyeyi ilhak etmeyi düşünüyordu. Tezine taraftar Suriye siyasî partilerim besliyor, bir takım kimselerin karışıklık çıkarmasını destekliyordu. Mısırın Süveyş meselesi dolayısıyla muvakkat gaybubetini fırsat lalen Irak, Arap dünyasının lideri teline gelmek gayesiyle Suriye üzerinde tazyiklerini arttırmıştı. Bağdat Paktını kuvvetlendirmekten dolayısıyla komünizme Orta Doğu yolunu kapamaktan başka bir düşüncesi olmıyan Türkiye İsraildeki elçisini çekerek. Irak Başbakanı Nuri Said'in teşebbüslerine yardım etmeye çalışmıştı. Fakat Irak'ın baskısı arttıkça, Suriye milliyetçiliği galeyana geliyordu. Körü körüne milliyetçilik, Suriyeyi komünistlerin eline kolaylıkla düşürebilirdi.

Londra ve Parisin tahriki

Balonu öteki taraftan şişirenler Londrada ve Paristeydiler. Bunlar da Suriyeyi Rusyanın tahrikile Iraka veya Türkiyeye saldıracakmış, buna hazırlanıyormuş gibi gösteriyorlardı. Şam hükümetinin çok sayıda taarruz silâhı aldığı, bu kaynakların eseriydi. Heyecan uyandırıcı telgraflar birbirini takip ediyordu. Bilhassa Paris radyosu Şam hakkında çok mübalâğalı haberler neşretmekte ' rekorlar kırıyordu. Böylece hava karşılıklı kızıştırıkıyordu ve basit Suriyeli kütleler daha da çok galeyana geliyorlardı.

İşte bu sırada Amerikanın sesini yükseltmesi, ateşe dökülmüş su gibi hayırlı bir tesir yaptı ve bilhassa Türkiye de ferahlık uyandırdı. Mısırı işgale kalkışan İngiltere ve Fransa, başı dertte Nuri Said Paşa ve nihayet çırpınan İsrailin ateşle oynamak işlerine gelebilirdi. Ateşin çıkması Rusyayı da memnun edebilirdi. Ama Türkiye hiç bir şekilde barışı tehlikeye sokmak istemiyordu. Bu haftanın başında gelen Amerika mahreçli telgraflar en çok bu yüzden sevinç uyandırdı.

Zaten son günlerde Suriyeli liderlerin de hafiften ayılmaya başladıkları hissedilmekteydi. Süveyş buhranının basında her türlü rus yardımını istiyeçeklerini haykıran siyasi şefler halen eğer Batı, Suriyeye elini uzatmazsa ancak son çare olarak rus yardımına bat vuracaklarını söylüyorlardı. Karşılıklı coşturulan halk kütlelerinin, her türlü çılgınlığa hazır oluşu liderleri ürkütmüştü. Suriyenin yeni diktatör namzedi Seraç Batı düşmanlığı sayesinde şöhretini yapmıştı. Fakat Batıdan, tamamiyle kopan Suriyenin komünizmin eline düşeceğini görmeye başlamıştı. Ne var ki bin

demagojiyle çileden çıkartılan halk kütlelerine, Suriyenin hakiki menfaatinin Batıyla dost kalmakta olduğunu anlatabilme şansı çok zayıftı.

Şimdi her şey Amerikanın basiretine bağlı kalıyordu.

İngiltere

Bağ bozumu

Mısıra tecavüzü hazırlayan fransız ve ingiliz hükümet şeflerinin istikballeri bu haftanın içinde Nasır kadar parlak değildi. Parlamento aritmetiğinin iktidarda kalmaya mahkûm ettiği Guy Mollet hükümetinin bile günleri sayılıydı.

Bar zamanların en şık adamını, bir DC-7C uçağı Londradan 4.000 mü uzağa götürmüştü. Lady Eden:

"- Sir Anthony çok, pek çok yorgundur. Haftalardan beri Süveyş Kanalı, sanki oturma odamızdan akıyormuş gibi geldi bana.." diyordu.

Başbakanın dinlenmek için İngiltereden çok uzak bir mahal seçmesi bir çok kimsenin hoşuna gitmemişti. Dört milyon satan Daily Minör şöyle yazıyordu: "Ciddi anlarda Kraliçenin başbakanının İngiltereden uzaklaşması şimdiye kadar tarihimizde görülmemiştir. Churchill böyle bir durumda yatağına çekilip bir kâse soğan çorbası içecek, kanlı bir rozbif



Eden
Yorgun adam

yuvarlıyacak, işine devam edecekti. Dört bin mil ötede bir bülbül yuvasında tünemek için seyahata çıkmıyacaktır.

Belki kendine kalsa, Churchill'in sevgili müridi de ayni şeklide hareket edecekti. Fakat İngilterenin ya kayıtsız şartsız Mısırdan askerlerini çekmesi, ya Amerikanın petrol vermemesi yüzünden bir iktisadî buhranı göze alması lâzımdı. Askerlerin Mısırdan çekilmesi Muhafazakâr Partiyi parçalayacaktı. İşçi Partisi şimdiden yeni seçimlere gidilmesini teklif, ediyordu. Avustralya ve Yeni Zelanda hariç, Commomvealth memleketleri Edeni tasvip etmiyorlardı. HUkümetin içinde bile Sir Anthony'ye muhalif bir Çok bakan vardı. Böyle bir durumda en sıhhatli bir adamın bile, yatağa düşmesi tabiiydi. Fakat Eden'in iyileşince tekrar hükümetin başına gelebileceğine inanmayanların sayısı bir hayli kalabalıktı; Orta Doğuda Batının müstemlekeci olmadığım ispata çalışan Amerikanın böyle bir değişiklik herhalde hoşuna gidecekti. Süveyşte askeri müdaheleye başından beri taraftar olmıyan Butler'e, Muhafazakâr Partiyi parçalamadan Mısırdan geri çekilmeyi temin etmek düşmüştü. Butler'in başbakanlık şansı, bu çetrefil işi halletmede göstereceği maharete bağlıydı.

Muzaffer adam

Sir Anthony'nin İngiltereyi terkettiği gün, 59 yaşında bir adam İşçi

BİR YENİ MACERA

Paris - *Aralık*

Orta Doğuda nüfuz rekabeti asırlardır süregelmiştir. Osmanlılar Orta Doğuya ve arap memleketlerine dört asra yakın bir zaman hakim olmuşlardır. Süveyş Kanalıyla Hindistan yolunun kısalması ve arap petrollerinin piyasaya çıkması ingilizleri 19 uncu asırdan beri türklerle karşı karşıya getirmiştir. İngilizler bu mücadeleden galip çıkmışlar, Osmanlı İmparatorluğunu tasfiyeye muvaffak olmuşlardır.

Bundan sonra, Orta Doğuda Fransız - İngiliz rekabeti başlamıştır. Son harpten sonra fransızların Suriye ve Lübnandan çekilmeleriyle Orta Doğu tamamen bir ingiliz nüfuz bölgesi haline gelmiştir. Gelenekçi ingiliz siyasetinin klâsik tabiyeleri kendileri için hayatî petrolü muhafaza, yolunda şimdiye kadar saat gibi işlemiştir. İngilizler Orta Doğunun karışık etnik ve din yapısından maharetle istifade etmişlerdir. Bunun için ayni dinden, başka mezhepten olan grupları (vahabiler, haşimiler vs..) veya başka dinden ayni ırktan toplulukları (yahudiler, dürzüler, araplar vs..) veya karışık Mülk grupları (kürtler, Süryaniler, ermeniler VS..) kâh aralarında birbirlerine karşı, kâh muhtelif grupları birbirlerine karşı kullanarak nüfuz bölgelerinde kendilerinin en üstün el olmalarını sağlamışlardır. Osmanlılara karşı mücadelelerinde bütün arap âlemini türklere karşı ayaklandırmaya muvaffak olan İngilizler, sonradan 1930 Musul petrolları davasında olduğu gibi türkleri küçük arap devletlerine karşı bir baskı vasıtası olarak ta kullanmağa muvaffak olmuşlardır. Osmanlı eyaletlerinden muhtelif arap devletleri, bu arada Filistin, Ürdün gibi tamamen suni devletçikler de ayni gayelerle teşkil edilmişlerdir. Netice itibariyle bu politika muvaffak olmuş, bilhassa iki cihan savaşından ingiliz vesayetindeki arap petrolleri "hasarsız" çıkmıştır.

Ancak İngiltere, şimdi Orta Doğuda iki kuvvetli rakiple karşı karşıyadır. Sovyet Rus ya ve Amerika.. Bu iki rakip te iki noktada birleşmektedirler: Müstemlekeciliği takbih etmek ve arap milletlerinde yeni uyanmaya başlayan milliyetçi cereyanların hamisi sıfatını takınmak... Sovyetlerin Akdenize inmek hülyaları ötedenberi malûmdur. Bunun için müstemlekeci devletlerin bütün teşebbüslerine elinden geldiği kadar mani olmaya çalışacağı bellidir. Amerika ise, İran petrollerinde olduğu gibi Orta Doğu petrollerine gittikçe hakim anlak peşindedir. Washington, Orta Doğuda Londranın yerini almak istemektedir. İngiliz nüfuzu arap memleketlerinde gittikçe zayıflamıştır. Bu nüfuz, bir iki memlekette kaderlerini ve şahıslarının bekalarım İngiltereye borçlu ve popüler olmayan politikacıların ellerinden de artık kaymıya başlamıştır. Türklerin on, onbeş senedenberi arap memleketlerine sırtlarını çevirmeleri de ingilizlerden boşalan yerin amerikalılara ve Sovyetlere terkine riza göstermeleri demek olmuştur ki bu hataların bilançosu bugün konumuzun dışındadır.

Şu var ki ingiliz muhafazakârları, Orta Doğuda dört yıldır hata üstüne hata yapmışlardır. Acele ham paktlar, arap milliyetçiliğine gözlerini inatla kapamak, müstemlekeci metodları kamufle dahi etmeğe çalışmamak yangına körükle gitmek olmuştur.

İngilterenin Bağdat Paktına Ameri kayı eşit şartlarla -yani petrolün eşit şartlarla istihsal ve tevzii- almaya yanaşmaması, Süveyş'te "Amerikaya rağmen" manevraya teşebbüs etmesi bardağı taşıran damlalar olmuştur. Eden ve İngiliz muhafazakârları bir macera siyasetine atılmışlar, arap petrollerinin hepsine hakim olmayı isterlerken hepsini birden -Amerika ve Rusyaya- terketmek arefesinde kalmışlardır. İki cihan savaşından kurtulan arap petrolleri, Gaitskell'in dediği gibi, Eden ve muhafazakârların "budala-



Butler
Ümitli adam

Partisinin gölge kabinesinde hariciye nazırlığına seçiliyordu. 18 ay evvel ayni parlamento grubu, bu adamı partiden atmak için can atıyordu.

İngiltere tarihinde bu kadar kısa bir zaman içinde siyasi yıldızını değiştirmeye muvaffak olan adam yoktu. 1954'te "tehlikeli demagog" sıfatı verilen Bevan, altı ay içindi iktidara gelmesi beklenen İşçi Partisinin dış siyasetini idare edecekti. -

Bevan'ın 1950'den beri müdafaa ettiği fikirleri, bu gün Foster Dulles sevinçle kabulleniyordu. Eski maden işçisi geri kalmış memleketlerin meselelerine, dünyanın dikkat nazarını çeken ilk siyaset adamıydı. Doğu ve Batı arasındaki mücadelenin asker! olmaktan çok iktisadi olduğum ilk gören oydu. Rus nüfusunun dünyada gelişmesini önlemek için açlıktan ölen memleketlere yardım etmek, silâhlanma programlarından daha tesirliydi.

İşçiler iktidara gelirlerse, Başkan Eisenhower, ne kadar paradoksal gözükürse gözüksün, yeni İngiliz Dış işleri Bakanıyla gayet iyi anlaşacaktı. Diğer taraftan, bütün Avrupalı, sosyalistler haberi sevinçle karşılamışlardı .



Bevan
Bekleyen adam

Rusya

Molotof'un dönüşü.

İngiltere'de Bevan'ın yıldızı parlarken Rusyada diğer bir adamın siyasi yıldızının yükselmesi, sadece Avrupalı sosyalistleri değil, sulh sevan bütün insanları endişeye düşürdü. Stalin'in en yakın arkadaşı Mo-

ÖNLENMELİDİR

Aydemir BALKAN

ca siyaset"i yüzünden iki haftada elden çıkmak tehlikesine sokulmuştur..

Amerika Süveyş davasında açıkça İngiltereye cephe almıştır. İngilizlere petrol vermediği gibi Birleşmiş Milletlerde de Nasırı tutmaktadır. Batıyı bölen tezat budur. Fakat hakikatte, bu bir tezat sayılmamalı dır. Bu arada Amerika Sovyetlerle bir silâhlı ihtilâfa sebebiyet vermekten dikkatle kaçınmakta, bütün tahriklere rağmen son derece ihtiyat ve tedbirle hareket etmektedir. İngiltereyi Orta Doğuda körükörüne tutmanın arap memleketlerini büsbütün Sovyetlerin kucağına atacağını bilmektedir. Eisenhower ve Dulles son haftalar zarfında olgun ye basiretli bir politika takip etmede Eski Dünyalı meslektaşlarına mükemmel bir ders vermişlerdir. Ancak fransızların ve bilhassa ingilizlerin tahrikleri devam etmektedir. Bu tahrikler Amerika üzerinde netice vermeyince istikamet değiştirmiştir.

*

Geçen hafta Partal ve Londrayı alelacele "ziyarete" çağırılan devlet adamlarımız İngilizler tarafından yeni teklifler karşısında bırakılmışlardır. Muhafazakârlar Orta Doğuda son kozlarını oynamak niyetindedirler. Süveyş macerası tamamen fiyaskoyla neticelenmiştir. Fakat Muhafazakârlar yeni bir seçime gidip iktidarı terketmektense şanslarını son bir defa daha denemek, Iraktaki kuyuları ve Suriyedeki pipe-line'ları kontrolları altına almak istemektedirler, Acele etmelerine bir sebeb daha vardır: "Yeminli adamları" Nuri Said sallanmaktadır. Irak diktatörü memlekete çok şiddetli bir muhalefet karşısındadır. Son üç hafta kendine iki defa suikast yapılması bu "şiddet" hakkında bir fikir vermelidir. Sir Nuri Said de devrilmezden evvel son kozunu oynamak siyasi ömrünü uzatmak istemektedir. İngilizler Londrada amerikalıların da bu politikayı tasvip ettikleri intibaını uyandırmağa çalışmışlar, Nuri Saide yardım için devamlı ve ısrarlı tazyiklerde bulunmuşlardır. Londradan evvel Pariste gizli olarak istişarelerde bulunan idarecilerimiz bu tazyiklerin bir prelüdühe maruz kalmışlardır. İngiliz muhafazakârları yeni ve ümitsiz bir . teşebbüse daha atılmayı düşünmekte olabilirler.

*

İdarecilerimizin tereddütlerini, ve temkinli davranışlarını takdirle karşılıyoruz. Çünkü bu hareket ancak bir macera olacaktır.. Suriye bütün arap memleketleri içinde tekamül etmiş, serbest seçimle bir parlamento sahibi olmuş devlettir. Sovyet silâhlarıyla dahi minüskül Suriye ordusunun bir tehlike teşkü edebileceği iddiaları ciddi olarak düşünülemez. Ancak askeri bir müdahale, sonradan ağır siyasî neticeler doğurabilir. Irak ordusunun böyle bir harekette Nuri Saidi sonuna kadar destekleyeceği de şüphelidir. Hatta Nuri Saidin o zamana kadar iktidarda kalacağı da meçhuldür. İngilterede ise İşçi Partisinin iş başına gelivermesi Orta Doğuda yeni bir fiyaskoya bağlıdır. O takdirde vaziyet bambaşka olacaktır. Amerika ise Sovyetlerle bir silâhlı mücadeleye girişmektense arap memleketlerinin sempatiğim kazanma yolunu tercih etmiştir. İngiliz bakanları geçen hafta, Beyaz Sarayın kapısından içeri adımlarını dahi atamamışlardır. Amerika arap davasını tutmaktadır. Sovyetlere karşı en müessir mücadele budur. Onun için basın ve radyomuzdaki gürültü hem yersiz, hem zamansız hem de mantıksızdır. Türkiye olur olmaz patırdı teşvikçilerinden tarihte çok çekmiştir. Bütün partilerin bir araya gelerek bir macerayı Önlemeleri şarttır. Zira otuz altı yıldan sonra milletimizi maceraya atmak kimsenin harcı olmamalıdır. Bu teşebbüs ancak hürriyet düşmanlarının ve hür sesleri boğmak isteyenlerin işine yarayacaktır. "İnsanlık idealinin mümtaz siması" Atatürkün Türkiyesi, bu tazyiklere boyun eğmeyecektir....



Molotof
Dönüş

lotof, kontrolla vazifeli Devlet Bakanlığına getirilmişti. Daha liberal bir siyasete taraftar olan "B ve K" nın yerini, rus bloku içinde ve dışında daha sert bir siyaset takip edilmesini istiyen Malenkof ve Molotof'un almasından korkuluyordu.

r Molotof Stalin'in en güvendiği adamdı. Dış İşleri Bakanı olarak sayına "niet"leriyle Batıda rus aksiliğinin timsali haline gelmişti. Batılı anneler çocuklarım Molotof'un bıyıklarıyla korkutuyorlardı. Rusya Tito ile barıştığı zaman Stalin'in ideal arkadaşı iş başından uzaklaştırılmıştı. Acaba Molotof, "stalinizm"le birlikte geri mi geliyordu? Son zamanlardaki iyimserliğiyle sık sık dünyayı hayrete düşüren Amerikan siyasi mahfilleri hariç., dünya Stalin'in siyasetinin yeniden canlanmasından korkuyordu. %

Kat'i bir hüküm vermek için daha çok erkendi. Maamafih Molotof'un iş başına gelişi şimdiden hiç değilse güzel sanatlar sahasında tesirini göstermişti. Stalin'in ideal arkadaşı, ilk iş olarak rus sanatkârlarına "sosyalist realizmi"nden ayrılmamak direktifini verdi. Jdanov'un zamanında olduğu gibi parti yeniden entelektüel hayatı pençesi altına alıyordu. Rus sanatkârları yeniden bayat beylik eserler yasmaya mahkûm edilmişlerlıyordu. Polisler siyah saçlı, çatık kaşlı ev sahibinin çalışma odasına doğru ilerlediler. Bütün çekmeceleri alt üst ettiler. Bir takım kâğıtları itinayla ceplerine yerleştirdiler. Beraberlerinde çatık kaşlı adam olduğu halde evden ayrıldılar.

Yugoslavya

Diktatörün liberali

Geçen hafta sonunda Tito'nun gizli polisi, bir hakim refakatında mütevazi bir apartmanın kapısını ça-

Gizli polisin tevkif ettiği adam, bir zamanlar Mareşal Tito'nun sağ kolu, Başkan Yardımcısı Djilas idi. Djilas'ın ne sebeple hapishaneye yollandığı açıklanmamıştı. Sabık Başkan Yardımcısı bile suçunun ne olduğunu herhalde pek iyi bilmiyordu. Son zamanlarda New York'un "New Leader" gazetesinde Macar ihtilâlcilerini alkışlıyan "beşeriyet tarihinde yeni bir fasıl" başlıklı bir makale neşretmişti. Maamafih Djilas, bir zamanlar Yugoslavyanın üç numaralı adamı- üç seneden beri Amerikan gazetelerinde makaleler neşrediyordu. Hatta "Yugoslav tecrübesinin, millî komünizmin, komünizmi hürriyete kavuşturacak reformları tahakkuk ettirmekten aciz olduğunu gösterdiğini" bile yazmaya cesaret etmişti. Fakat Tito, eski sadık arkadaşına dokunmaya cesaret edememişti. Djilas komünizmin ancak çift partili bir sistem altında muvaffak olacağını iddia ediyordu. Yugoslav Komünist Partisini, bir samanlar Tito'nun halefi diye bakılan Djilas kendiliğinden terketmişti.

Djilas'a bütün kapılar kapanmıştı. Fakat hayatından memnundu, mağrurdu. Sırtında kitap ve ekmekle dolu bir torba, Belgrad sokaklarında görülmekteydi. Her halinden "pirzolalık" olmadığı görülüyordu. Fakat bir diktatörün, en iyi dostu bile bahis mevzuu olsa, sabrının hududu vardı. Bu Djilas artık çok oluyordu. Küçük bey komünist zindanlarının ne demek olduğunu anlamalıydı. Fakat küçük beyle beraber bütün dünya Tito'nun hürriyetle komünizmi ne dereceye kadar, ulaştırabileceğini gördü. Komünist olsun, faşist olsun diktatörlüğün değişmez kanunları vardı.



Djilas
"Pirzolalık" değil

İspanya

Diğer bir diktatör

Kudretini komünist düşmanlığıyla yapan Franco'nun komünist düş-

manı bir nümayişi yasak edeceği kimin aklına gelirdi? Ne kadar hayret edilirse edilsin, geçen haftanın başında macar ihtilâlcileri lehine nümayiş yapan Barselonlu gençler, polis tarafından zorla dağıtıldılar. İspanyalı diktatör, diğer bir diktatörlüğe karşı yapılan nümayişin çabucak kendi aleyhine döneceğini evvelden sezecek kadar kurnazdı. Macar hadiselerinin daha başlangıcında, basına mutedil davranmak, heyecan verici haberleri neşretmemek emri verilmişti.

Maamafi'h liberal fikirli Barselon Üniversitesinde nümayişler baş göstermekte gecikmedi. Hukuk, Fen ve Edebiyat Fakülteleri talebeleri "Yaşasın Macaristan", "Yaşasın Hürriyet", "Kahrolsun diktatörlük" diye haykırarak Üniversite binası önünde toplanmışlardı.

' . Talebeleri dağıtmak için alelacele jiplerle 400 polis gönderildi. Gençler Üniversite binasına çekildiler. Acele mukavvalar üzerine yazdıkları "Kahrolsun diktatörlük" levhaları, Üniversite pencerelerini donatıyordu. Bar selon Valisi nümayişçileri yatıştırmak istediyse de, "katil, katil" avazeleriyle karşılandı. Talebeler Marseillaise'i ve İspanyol Cumhuriyetinin Milli Marşı Riego'yu söylüyorlardı.

Polis Üniversite kapılarını kırdı, bir çok talebeyi tevkif etti. Üniversite'yi mutad üzere "belli olmıyan bir müddet için" kapadı.

Masum bir talebe nümayişini sert bir şekilde susturması, Franco'culaların durumlarından emin olmadığım göstermekteydi. Memlekette memnuniyetsizlik artıyordu. Hayatın gitgide pahalılanması işçilerin huzursuzluğunu son dere çoğaltmıştı. Talebeler çoktanberi Franco'dan nefret ediyorlardı. İspanyan diktatörün de, Arjantinli diktatörün akibetine uğraması için ufak bir kıpırdama kâfiydi.



Franco

Sayılı günler

Macaristan

Bitmeyen Kavga

Budapeştede geçen hafta da askerlerinin dehşet saçmasına rağmen, mukavemet azmi azalmış değildi. Grevler devam ediyordu, yalnız adam Kadar İşçi Konseyini iknaya bir türlü muvaffak olamamıştı. Eski Başbakan Nagy'nin gangsterlere yakışır bir üslupla ortadan kaldırılması gerginliği daha da artırmıştı. Bir çok kahraman macar ihtilâlcisi dağlara çekilmişlerdi. Rus birliklerine hücum etmek için sık sık dağlardan iniyorlardı. Peşteliler Komünist Partisinin organı Neps Zabadsag gazetesini sokaklarda yakıyorlardı.

Macar mukavemeti, bir milletin azminin zorbalıkla kırılmıyacağını gösteren yeni bir misaldi. Kremlindekiler ergeç bunu anlıyacaklardı. Esasen sadece Yugoslavya ve Polonya değil, Çin de rufların davranışını tasvip etmediğini açıklamıştı. Eğer hadiselerin İçyüzünü bilse belki rus halkı bile, ilk defa olarak, liderlerine karsı koymak cesaretini bulacaktı.



Kadar

Yalnız adam

Bundan başka Batıyı tenkidlerin cömert, rusları kötülemekte çok h sis davranan sulh güvercini Neh bile, Hindistan'daki infial üzerin Macaristan'daki rus müdahalesi takbih etmek zorunda kalmıştı. Biti raf memleketlerin dostu rolünü oynı yan Rusya, onların düşüncelerin ehemmiyet vermeye mecburdu.

Diğer taraftan Birleşmiş Milletle Macar hâdiselerini unutmuş değil Macaristan'a Birleşmiş Milletle mensup bir tahkik heyetinin gönde rilmesi hususunda israr ediyordu Kukla Macar hükümeti bu Birleşin Milletler kararına artık kat'i suret "hayır" diyemiyordu. "Mr. H"ın gün Macaristan'a gelmesini kabul mişti.

Dünya efkârının tazyikinin tam. miyle boş bir lâf olmadığını ruslu isteseler de, istemeseler de mecbu ren öğreneceklerdi. Birleşmiş Mille ler bunu öğretmek için elinden gel ni yapmalıydı. Zira Nagynin Dış İşleri Bakanı Kethly'nin geçen hafta s nunda söylediği gibi: "Macar dranm sadece insani bir mesele değildir, milletlerarası hukuk ve dünya siyasa bakımından, önemlidir". Eğer Birleşmiş Milletler üstüne düşen vazife ihmal ederse, macar hâdiselerin yeni kurbanları milletlerarası hukuk ile Birleşmiş Milletler olacaktı.

Birleşmiş Milletlerde Macaristan meselesi görüşülürken Budapeşte kadınlar da rus askerlerinin tendi kâr bakışları önünde Meçhul Askı abidesini çiçeklerle donatıyorlardı. Macar kadını, vatanı için canını da eden erkeğine karşı şükran bor cunu bu suretle ödemiye çalışıyordu

İpleri Hazırlayın

Adamın milliyeti İngiliz. Adı Gaitskell. Yalnız ne var, Muhalefet lideri! Sosyalistlerin Danimarkadaki milletlerarası kongrelerine gidiyor. Orada bir takrir veriyor: Londra hükümeti Mısıra vaki tecavüz hareketi yüzünden alenen takbih edilsin. Danimarka bu; yabancı bir memleket.. Takrir kabul ediliyor, Londra hükümeti takbih olunuyor. Bunun üzerine Gaitskell adındaki ingiliz kalkıp İngiltereye dönüyor.

Hapis mi oluyor? Hayır. Vatan haini mi ilan ediliyor? Hayır. Sabotajcı mı sayılıyor? Hayır. Herkes kabul ediyor ki yaptığı, sadece medeni bir insan olarak düşüncesini söylemiş olmaktan ibarettir.

Yarın İşçi Partisi seçimleri kazanırsa Downing Street'in 10 numaralı evinde oturacak, ayni Gaitskell olacaktır. Zira Avrupada insanların düşüncelerini söylediklerinden dolayı yakıldıkları asır yirminci asır değil, on besinci asırdır.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Hükümet

Gidenle gelen

Ekonomi ve Ticaret Bakanı Zeyyad Mandalinci'nin istifası, geçen hafta içinde Ankaranın başlıca dedikodu konularından biri oldu. Herkes bu istifanın sebebini öğrenebilmek için çözünü, kulağını dört açıyordu. Fakat tatmin edici bir sebeb bulmaya imkân yoktu. Bu yüzden dedikodu meraklıları hemen bir sebeb icat edip piyasaya sürmek fırsatını kaçırmıyorlardı.

Bakan istifa sebebini açıklamamış- Açıkladığı tek şey istifasının sıhsebeblerden ileri gelmediği idi. Allaha şükür ne hasta idi, ne de Eden gibi yorgun.. Kabine arkadaşları ile ralarında ahenksizlik de yoktu. Bunları söyleyen müstafi bakana vatandaşın: "— Peki, ne diye istifa etin?" diye sormaması imkânsızdı. Bakan bu suale önceden cevap veriyorlu: Memleket işleri onun istifasını ferektiriyordu! Bu açıklamanın hiç, ama hiç kimseyi tatmin etmeyeceğini bakan bilmiyor olamazdı. İstifa ettiği güne kadar mensup olduğu hükümetin, başında bulunduğu bakanlığın iktisadî ve malt sahadaki başarılarını övmekten dilinde tüy bitenbir bakanın tam iktisadî sıkıntıdan kurtulunacağı, piyasanın "istikrara kavuşacağı" bir sırada istifa etmesi, istifasına sebeb olarak da memleket işleri böyle istiyor" demeti insanı hakikaten şaşırtacak bir olaydı.

Bakanların istifa sebeblerini açıkmamaları memleketimizde ötedenberi det olmamıştır. Ya hiçbir sebeb söybamez, ya sıhhî sebebler ileri sürüür, ya da "kalkınmanın hızına ayak uyduramıyorum, nefesim yetmiyor" gibi espriler ortaya atılır.

Hiç şüphesiz istifaların daha başça sebebleri vardır. Bunların halka duyurulması bir vazifedir. İstifa fren; açıklamıyorsa, yukardaki makam »unu mutlaka açıklamalıdır. Hele ir Ekonomi ve Ticaret Bakanının istifa sebebinin açıklanmasında çok büyük fayda vardır. Ticaret hayatının özlenilen istikrara kavuşabilmemin belki de tek yolu bu açıklıktır.

Zaten demokrasilerde devlet idaesine hâkim olan prensiplerden biri açıklık prensibidir. Devlet İşleri hallin gözü önünde idare edilir. Halk görür, dinler. Sandığa atacağı oy, görüp dinlediklerine göre renk değiştirir. Görüp dinlemek istediği şeylerin çoğu da iktisadi ve ticarî hayatla alâkalı olduğuna göre Zeyyat Mandalinci'nin niçin gittiği, Abdullah Aker'in ve sebeble geldiği vatandaşa mutlaka açıklanmalıdır.

Geri dönen kahraman

Bundan bir yıl kadar önce D.P. Meclis Grubu Menderes Hükümetine karşı cephe almıştı. Dört bakan



Abdullah Aker
Gelen...

hakkında dedikodular vardı. Önce bu dört bakan çekilmek zorunda bırakıldı. Daha sonra öteki bakanlar bir ağacın yapraklan sonbaharda nasıl dökülürse öyle döküldüler. Çıplak ağacın üzerinde bir tek yaprak vardı. Ha düştü, ha düşecekti. Fakat



Zeyyad Mandalinci
..ve giden

düşmedi. Çıplak ağaç yeniden yapraklandı.

Çekilen dört bakan hakkında tahkikat açılması istenildi. Tahkikat açıldı, yürüdü, dört bakaran suçsuzluğu neticesini verdi.

Bu dört bakandan birisi Maliye Bakanı Hasan Polatkan idi. Geçen yıl bu sıralarda sade bazı dedikodular yüzünden itham edilmekle kalmıyan, beş yıllık malî hataların da mesulü olarak gösteriliyordu .

Etrafına yeni yapraklar toplamağa muvaffak olan o tek yaprak da bunu kabul eder görünüyordu. Dördüncü kabinesinin programında o güne kadarki malt siyaset, şiddetle tenkit ediliyordu. Artık yol değişecekti. Hasan Polatkan'ın yerini alan Nedim Ökmen'in bu değişikliği gerçekleştireceği umuluyordu. Ökmen muvaffak olamadı. Kendi isteği ile çekildi. Teri uzun zaman bos bırakıldı.

Nihayet geçen hafta içinde Hasan Polatkan'ın gene Maliye Bakanı olduğunu Anadolu Ajansı bildirdi. Geçen sonbaharda düşmemeğe muvaffak olan o tek yaprak, eski dal arkadaşlarım unutmamıştı.

Yeni bütçe

1 Aralık tarihli Zafer gazetesinin birinci sayfasında uzun zamandır açık bulunan Maliye Bakanlığına Hasan Polatkan'ın getirildiğini bildiren küçük haberin yaranda "1957 denk bütçesi"nin 4,6 milyar lirayı bulduğunu ilân eden kocaman bir başlık vardı.

Hasan Polatkan'ın yeniden Maliye Bakanlığına gelmesinin bütçenin Meclise verildiği tarihe rastlaması şüphesiz bir tesadüftü. Fakat geçen yılın sonbaharına kadar gözde olan maliye siyasetinin tatbikçisi Polatkanın şimdi gene maliyeye getirilmesi tesadüfün eseri olamazdı. Adnan Menderes 1956 sonbaharına kadar ısrarla takip ettiği, fakat D.P. Grubunun baskısı ile değiştirmeyi vaadettiği malt siyasetten vazgeçmek niyetinde olmadığını bu yeni tayinle bir kere daha ortaya koyuyordu.

Geçen yıl Menderes çok güç durumlarda kalmıştı. Amerikadan istediğimiz krediyi alamamıştık. Bize kredi yerine nasihat vermişlerdi. Verdikleri nasihatların başında da malî siyasetimizi değiştirmemiz vardı. O zaman. Menderes rota değiştirir gibi oldu. Daha sonra dördüncü kabinesini kurduğu zaman okuduğu program daha önceki üç Menderes kabinesinin malî siyasetinin de şiddetle tenkidi demek olan vaatler taşıyordu.

Ama kısa zamanda anlaşıldı ki ne Menderes değişmişti, ne de malî siyaset.. Yeni siyasetin öncüsü olan Nedim Ökmen'in istifası bu gerçeğin ilânı idi. Nedim Ökmen'in istifası ile boşalan Maliye Bakanlığına bir tayin yapılmaması, Maliye Bakanlığına bizzat başbakanın vekâlet etmesi de ayni gerçeğin bir başka ifadesiydi.



Hasan Polatkan
"Bütçesine" kavuştu

Nihayet Polatkanı yeniden eski vazifesine getirmekle Menderes artık D.P. Meclis Grubuna tam manâsı ile hâkim olduğunu ifade etmiş oluyordu.

İşte yeni bütçe bu gerçeklerin ışığı altında incelenecek olursa önümüzdeki yâ için iktisadî ve malî durumumuzun nasıl bir değişiklik göstereceğini kestirmek daha kolay olacaktır. Bütçenin Mecliste görüşülmesi sırasında muhalefet milletvekillerinin bütçe üzerinde ısrarla durmaları gerekecektir. Çünkü Zaferin ilân ettiğine göre bütçemiz 4,5 milyarı aşmıştır. Enflâsyonun hüküm sürdüğü bir sırada, devlet masraflarının yükselmesi vatandaşın omuzundaki geçim sıkıntısını arttıracaktır.

Çelikbaşın teklifi

Burdur Milletvekili Prof. Fethi Çelikbaş "denk bütçe" iddialarının samimiyetten çok uzak olduğunu öne sürüyor ve Bütçenin mütehassısların tetkikine arzolunmasını teklif ediyordu. Eğer bu tetkikler neticesinde bütçenin hakikaten denk olduğu ortaya çıkacak olursa, Çelikbaş siyasi hayattan tamamiyle elini eteğini çekeceğini taahhüt ediyordu.

Menderes'in Bütçeyi mütehassısların tetkikine arzederek, Fethi Çelikbaş'ı siyasi hayattan uzaklaştıracağı muhakkaktır. Tabii Bütçenin hakikaten denk olduğuna inanıyorsa..

Türkiyede reel millî gelirin artıp artmadığı meselesi bir tartışma mevzuudur. Artıyor diyenlerin yanında eksiliyor, hiç değilse duraklıyor diyenler de vardır ve olaylar, duraklıyor diyenleri haklı göstermektedir. Gelirin artmadığı bir sırada hayat pahalılığının devamlı olarak ağırlaşmasının az veya değişmez gelirli vatandaşlarca ne demek olduğunu ahlamak için iktisatçı olmağa, hiç de lüzum yoktur.

Devletçilik

D.P. li liberalizm

Cumhurbaşkanı Celâl Bayar, geçen ayın başında Türkiye Büyük Millet Meclisinin yeni çalışma yılını açarken söylediği nutukta şöyle 'diyordu:

"İktidarın iktisadi prensiplerinden birinin tahakkuku meselesi olarak muhterem heyetinizi mühim bir meseleden de haberdar etmekle memnunluk duymaktayım: Âmme hizmeti mahiyetinde olan iktisadî devlet teşekkülleriyle enerji ve ağır sanayi gibi müesseseler ve bunlar ile alâkalı maden işletmeleri müstesna olmak Üzere Devlet Sermayesiyle kurulmuş bilcümle iktisadî müesseselerin 3460 sayılı kanunun 39 ncu maddesinde yazılı anonim veya limited şirketlere devriyle, hususî teşebbüse intikalini sağlamak için lâzımgelen muamelelere tevessül edilmiştir".

Cumhurbaşkanının bu sözlerinden tam 25 gün sonra, 26 Kasım 1956 günü İktisadi Devlet Teşekkülleri Umumi heyeti toplandı. Bu toplantıda ilkin, seçimler yapıldı. Seçimlerden sonra 3460 sayılı kanonun 39 ncu maddesine göre iktisadî devlet teşekküllerinin anonim ve limited şirketler haline getirilmesi hususundaki Başbakanlık tezkeresi okundu. Bu mevzuu inceleyecek olan komisyonun raporuna, beklemek üzere görüşmelere son verildi.

Hatırlanacağı gibi Türkiyede devletçilik, iktisadî şartların bir neticesi olarak ortaya çıkmıştır. Hiçbir zaman husûsi teşebbüs düşmanlığı halini, almamıştır. Sırası geldiğinde devletin kurduğu fabrikalar şirketlere devredilebilir. Fakat bugünün iktidar partisi, daha muhalefet sıralarında iken, devletçiliğe karşı harp ilân etmişti. D.P. muhalefetinin gözünde C.H.P. iktidarının en büyük kusurlarından biri, onun devletçiliği idi.

1950 de işbaşına geçen D.P., nedense, devletçiliği bir yana atamadı. Birkaç fabrikanın hususi teşebbüse devrine niyetlendi, fakat alıcı bulamadı. Bugün durumun ne şekilde gelişeceği Merakla beklenmektedir.

Ayni zamanda son teşebbüsün sebebi de merak edilmektedir. Hernekadar Cumhurbaşkanı sebeb olarak "iktidarın iktisadî prensiplerinden birinin tahakkuk" ettirilmesi isteğinden bahsediyorsa da bunu tatmin edici bulmak mümkün değildir. Çünkü iktisadî prensip lâfı edilince D.P. nin liberal programı ile son Millî Korunma tatbikatı arasındaki doldurulmaz uçurum, hemen gözler önüne gelmektedir.

Ulaştırma

Petrol derdi

Geçen hafta içinde Washington'daki uzmanlar Batı Avrupa'yı besleyen Süveyş Kanalının bir ikmal yolu olarak ehemmiyetini kaybettiğini ifade ediyorlardı.

Artık Süveyş Kanalı Batı Avrupa ekonomisi üzerinde bugün oynadığı rolü bir daha oynayamayacaktı. Çünkü dev tankerler, iktisadî bir şekilde Ümit Burnundan dolaşılmasını mümkün kılacak çok büyük şilepler yakın bir gelecekte hizmete gireceklerdi. Önümüzdeki on yıl içinde Süveyş Kanalı ikinci derecede bir yol haline gelecekti.

Son haftalarda Avrupanın çektiği petrol sıkıntısını gidermek için gerekli metodları araştıran amerikalı uzmanlar bu kanaattaydılar.

İngiltere için candamarı demek olan Süveyş Kanalına elkoymak için, Nasırın Kanal Şirketini millîleştir-



Büyük bir tanker
Kanalın yerine

mesi, arkasından İngiltere ve Fransanın kanalı işgal etmeleri sebebile kanalın tıkanması, üzerine bu uzmanlar sadece Avrupanın acil ihtiyacını karşılamak meselesini değil, ayni zamanda uzun vadeli meseleleri de incelemek zorunda kaldılar. Uzun vâde içindeki hal çaresi 75-100 bin tokluk dev tankerlerdi.

Avrupanın bugünkü sıkıntısını gidermek te pek zor değildi. Meksika Körfezi limanlarından Avrupaya petrol sevketmek üzere Birleşik Devletlerce bir plân hazırlanmıştı. Bu plân yirmi dört saat içinde yürürlüğe girebilirdi. Bunun için yetkili kimsenin emri kâfi idi.

Bu yıl içinde ısıtma ve ulaştırma için Avrupanın günlük petrol ihtiyacı 2,6 milyon varil idi. Bunun 600 bin varili hariç, geri kalan Orta Doğu kaynaklarından ikmal ediliyordu.

Kanal bölgesinin İngiltere ile Fransa tarafından işgali sadece kanalın tıkanmasına sebeb olmakla kalmadı; bu iki devletle diğer arap memleketleri arasında daha başka dertler yarattı. Suriye ve Lübnandaki limanlara günde 420 bin varil petrol akıtan Irak Petrol Şirketine ait borular araplar tarafından tahrip edildi .

Suudî Arabistandan Suriye ve Lübnana petrol akıtan Frans - Arabian Pipeline Company ve ait boru hattı hâlâ çalışmaktadır: Fakat onun da tahribe uğraması ihtimali, avrupalıların uykusunu kaçırmaktadır.

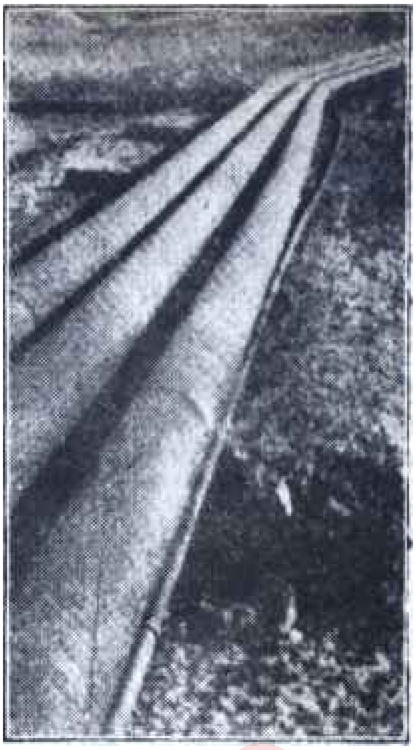
Süveyş Kanalının tıkanması Üzerine Batı Avrupa büyük bir petrol kıtlığı tehlikesi ile burun buruna geldi. Avrupa memleketleri gözlerini derhal Amerikaya çevirdiler. Ayni zamanda amerikan petrol şirketleri ve tanker sahipleri ile derhal pazarlığa giriştiler. Kendi tankerleri Ümit Burnunu dolaşıp Avrupaya gelinceye kadar Meksiya Körfezi petrolünün süratle yetiştirilmesine ihtiyaç vardı.

Gözlerin Birleşik Devletlere döndürülmesi tabiî bir hareketti. Nâsır kanal şirketine elkoyduğu zaman Washington bir plan hazırlamıştı. Bu plânın hedefi kanal tıkandığı takdirde Avrupanın petrol ihtiyacını karşılamaktı.

Orta Doğuda menfaati olan amerikan petrol şirketlerinin yardımı ile hükümet Avrupa'ya petrol sağlanması meselesini, akla gelen bütün ihtimalleri gözönünde tutarak, inceledi. Hazırlanan plânlardan biri her iki boru hattının tahrip edilmesi ve kanalın tıkanması ihtimallerine dayanıyordu. Bir başkası sadece kanalın kapanması ihtimaline göre hazırlanmıştı. Üçüncüsü de kanalın acık kaldığı, fakat borulardan istifade edilemediği takdirde uygulanacaktı.

Boruların kısmen tahribi ve kanalın tıkanması gerçeklerine dayanan değişik bir plan şimdi Amerikan hükümetinin alinde, yürürlüğe girmek için karar beklemektedir.

Amerikalı uzmanlara göre bugün Avrupanın petrol açığı günde 800 bin varil kadardı. Bugünkü şartlar altında, herhangi bir hususi plâna başvurmadan Birleşik Devletler Avrupaya günde 500 bin varillik petrol yardımı yapabilecektir. Bu miktarın arttırılması ise oldukça kolaydır.



Çölde bir pipe - line
Tehlikede

Amerikanın elinde bu imkânlar varken Avrupanın petrol sıkıntısı çekmesi karşısında hemen herkes "Amerika petrol yardımı için hazırladığı plânları neden uygulamıyor?" sualini sormaktadır.

Bu suale açık bir cevap vermek güçtür. Her nekadar Birleşik Devletler İngiltere ile Fransanın kendisine danışmadan Mısırı işgal etmelerine sinirlenmiştir. Ama petrol yardımını geciktirmesinin asıl sebebi bu değildir..

Hükümetin yetkili ağızları asıl sebebin, Amerikanın her iki tarafla dostluk bağlarını korumağa çalışmak, Birleşmiş Milletler kararlarına aykırı hareketten sakınmak için elinden geleni yaptığını dünyaya göstermek istemesi olduğunu iddia ediyorlar.

Bu yüzdendir ki Amerika ingiliz - fransız birliklerinin derhal Mısırdan çekilmesini, onların yerini Birleşmiş Milletler kuvvetlerinin almasını ısrarla istemektedirler

Bunu yaptıkları takdirde sadece petrol göndermekle kalmayacak, Ümit Burnundan dolaştığı için daha pahalı olan petrolü kolayca satın alabilmelerini sağlamak maksadile büyük ölçüde kredi de açacaktır.

Fransa

Dış ticarette güçlükler

Süveyş Kanalının uzun müddet kapalı kalması ve Orta Doğudaki karışık durumun devam etmesi Fransanın dış ticaretini de sarsmaktadır.

Resmi makamlara göre Fransa bir yılda Suriye, Irak, Suudi Arabistan ve Yemen gibi Orta Doğu memleketlerinden 220 milyar franklık mal almakta idi. Bunun 170 milyarlık kısmı petrol, 50 milyarlık kısmı da diğer maddelerdi.

Bu maddeler pamuk, sert buğday, kuru sebze ve meyvedir. Orta Doğu memleketlerinden Fransanın yaptığı ithalât, bilhassa pamuk ve buğday, fransız ekonomisinde çok önemli bir rol oynar.

Orta Doğudan yapılan pamuk ithalâtı yılda 40 bin ten veya bütün ithalâtın % 20 sidir. Bu sebeble uzmanlar, Orta Doğu karışıklığı ve bu bölgede fransız düşmanlığı devam ettiği takdirde Fransa ekonomisinin ağır kayıplara uğrayacağım bildirmektedirler.

Fransa ayni Orta Doğu memleketlerine 35 milyar franklık çelik, dokuma ve mamul madde gönderir. Bundan başka bu bölgede bazı uzun vadeli taahhütlere de girişmiştir. Bu taahhütler Irak'ta 20 milyar frankı. Mısırda ise 15 milyar frankı hunnaktadır. Orta Doğu olayları bu sebeplerle Fransanın dış ticaretini tehlikeye sokmaktadır.

Son olarak, Orta Doğu buhranının uzayıp gitmesi Fransanın Pakistan ve Hindistan gibi Asya pazarlarına yaptığı ihracatı da azaltabilir. Çünkü malların Ümit Burnundan dolaşması, hem daha fazla zaman alacak, hem de fiatları yükseltecektir. Bu takdirde bu iki memleketin Birleşik Devletlerle Japonya'dan daha elverişli teklifler alacakları şüphesizdir.

S İ N E M A

Filmler

"Korsanlar Tuzağı"

Mühendis ne kadar usta olursa olsun elindeki malzeme kötüyse, yaptığı bina çökmeğe mahkûmdur. Ayni kaide atacına için da sık sık tekrarlanır: En kabiliyetli rejisör bile zayıf senaryo ile her zaman başarısızlığa uğrar. Rejisörün Fritz Lang gibi kudretini, canlılığını hâlâ muhafaza eden büyük ve klâsik bir sanatçı olması da kaidenin dışına çıkmamaktadır. "Korsanlar Tuzağı . Monfleet" sinemanın değişmez gerçeğini- bir kere daha ortaya koyuyor. Çocuklar için yazılmış kötü bir İngiliz romanından büyüklere film hazırlama teşebbüsü ne küçükleri, ne de büyükleri tatmin etmemektedir. Karma karışık, anlaşılmaz bir senaryo; hiç biri iyice belirtilmemiş, sivrilmemiş karakterler Fritz Lang'ın yaratıcı gayretini mağlup etmektedir.

Film, gecenin karanlığında, ıssız yollarda manevi babasını arayan küçük bir çocuğu (Jon Whiteley) göstererek başlıyor. Esrarlı ve korkunç gecelerden, hayaletlerden, hortlaklardan bahseden ingiliz romanlarını hatırlatan bu manzara küçük yolcu kadar seyircileri de korkutuyor. Her filminde seyircilerin bir kaç kere yüreğini ağzına getirmeyi âdet edinmiş olan Lang, "Korsanlar Tuzağı"nın ilk yarım saatinde bu işini tekrarlıyor. Expressionist sinemaya has dehşet verici dekorlar, cisimleri korkunç gösteren aydınlatma ve çarpıcı montaj sayesinde tesirli olabiliyor. Beklenmedik anda göze çarpan garip şeyler, ağaca asılı insanlar, gece yarısı at üstünde peri gibi tek 'başına dolaşan kız, Fritz Lang'ın kullandığı lüzumsuz ve netice vermiyen kozlardan.. Çünkü bir müddet sonra küçük çocuğun kâbuslu hikayesi yerini en basit ve zevksizinden bir kaçakçılık macerasına bırakıyor.

"Korsanlar Tuzağı"nın ufak çapta bir özelliği de Lang'ın ilk cinemascope'u olmasıdır. Fakat normal aydınlatılmış sahneler hariç, perdenin genişliğini daraltma endişesini farketmemek imkânsız. Bunun sebebini de pek tabii, normal perdenin dikkati teksif etme, cinemascope perdesinin ise yayma, dağıtma özelliklerinde aramak gerekir. Korku, dehşet gibi sarsıcı tesirler, seyirci dikkatinin bir noktaya toplanması ile mümkün olabileceğinden, Fritz Lang çoğu zaman süjelerini perdenin ortasına alıp kenarları karanlık bırakıyor; böylece adeta normal perde kullanmış oluyor. Kilisede John Mohune'un heykeli ve vaiz veren rahip bu şekilde aydınlatmaların tipik örnekleridir. Öbür sahnelerde ise Fritz Lang cinemascope'un şimdiye kadar kaydettiği ilerlemelere birşey katmıyor. Fümin teknik başarısızlıkları arasında eastmancolor'un kirli renkleri de sayılabilir. Kaçakçıların mahzeninde tabut ararken Jon "Whiteley'in elindeki lâmbanın ışık oyunları, kötü renkler yüzünden ifadeli olamıyor. Saçma sapan bir hikâyeyi yanlış yoldan anlatmağa kalkan alman sinemasının büyük rejisörü, "Korsanlar Tuzağı" ile Amerika'da yaptığı başarısız filmlere bir tane daha ekliyor.



'Korsanlar Tuzağı"ndan bir sahne
Pöhhh!

"Madame Du Barry"

Christian - Jaque'ın hazırladığı asırlar boyunca Martine Carol serisinin beşinci filmi olan "Madame Du Barry" yıldızın bu sefer de XVIII. asırda Versailles'daki maceralarını gösteriyor. Bu filmde de değişen gene sadece dekorlar. Martine Carol eski Yunan'da orta çağ İtalyasında, XIX ve XX'nci yüzyıl Fransasında neyse, Avrupanın en hristiyan kiralının gözdesi olarak da o kalıyor.

Emile Zola "Nana"yı İkinci İmparatorluk devrinde (1852 - 1870) Paris'teki sosyal çöküntüleri teşhir etmek için yazmıştı. Christian - Jaque filminde ahlâki çözülmeleri karikatürize etmiş, çevre incelemesini pek hafiften almış, Nana'yı birinci plâna çıkararak Martine Carol varyasyonları meydana getirmişti. Başarılı dekorları, Martine'in ustalıkla teşhir edilmesi filmin temelindeki aksaklıkları bir dereceye kadar unutturuyordu. "Nana"nın kazandığı ticari başarı karşısında "Madame Du Barry" de ona benzetilmek istenmiş. Bir öncekinde olduğu gibi burada da bir sürü şehvet, şöhret, servet düşkünü insan perdeyi dolduruyor. Güzel, aptal ve pervasız bir fahişe olarak Du Barry de Nana'nın bir eşi oluyor. Her sahnesiyle, kahramanları, olayları, nükteleri, hicvi her şeyi ile "Nana"yı taklidetmeye çalışan Christian-Jaque " Madame Du Barry"ye yenilik katmadığı için kayıtsız şartsız bozguna uğruyor. Ne "Adorables creatures"ün mizahım, ne de "Lucrece Borgia"nın hareketliliğini bulmak imkânsız. Filmlerine daima güzel dekorlar koyabilen Christian - Jaque baştaki ve sondaki' panayır yerinin tertiplenişi dışında bu yolda da varlık gösteremiyor. Soyunmağa çok elverişli rolüne rağmen, Martine Carol tabii güzelliklerini her nedense ortaya dökmeyince, oyununun bütün güçsüzlüğü, yapmacıklığı meydana çıkıyor, film büsbütün yavan bir hale geliyor.

"İntikam Kanunu"

Gerçeğin tekrarı, karikatürün tekrarı gibi şevksiz ve tatsız olmuyor. Louis XV'in saray halkını sadece istihza ile fransız mizah edebiyatında defalarca kullanılmış klişeler le ele alan "Madame Du Barry" yanında, "İntikam Kanunu" basit ihsanları sade hikâyesi ile sevimli bir film. Kan dâvası, toprak dâvası gibi meseleleri romantize etmeğe kalkışmadan, tabiilikten uzaklaşmadan anlatması bu küçük filmin lehine kaydedilecek bir nottur. Zaten Anthony Mann bu vasıflarından ötürü Westerh'lerde John Ford'un halefi olmaya hak kazanmaktadır. "Bend of the River", "The Naked Spur" ve "Furies" gibi eserleri yerlerinde çekilmiş açıkhava sahneleri, hayat mücadelesindeki insanlarıyla dokümanter filmlerin samimiyetine ulaşıyordu. "İntikam Kanunu . The Man from Laramie" New-Mexico'nun sarp arazisinde çekilen güzel tabii sahnelerle

başlıyor. Anthony Mann'ın devamlı yıldızı James Stewart kızılderililere satılan silâhlarla öldürülen kardeşinin katilini aramaktadır. Fritz Langın "Rancho Notorious - Yaylalar Fahişesi" adlı Western'ini hatırlatan bu intikam teması, George Stevens in "Shane - Vadiler Aslanı"ında işlediği toprak mülkiyeti için mücadeleler temasıyla dolgunlaşıyor. Büyük balığın küçük balığı yutması gibi küçük arazi sahipleri yavaş yavaş ortadan kalkmakta, bir çeşit derebeylikler kurulmaktadır. Stewart kardeşinin ölümüne sebep olan kişinin böyle bir derebeylikte, Donald Crisp'in çiftliğinde yaşadığını farkeder ve intikamını alıncaya kadar derebeyliğin bütün kuvvetleriyle mücadele eder.

Mevsimin ilk başarılı Western'i "Johnny Guitar"ın senaryocusu Philip Yordan "İntikam Kanunu"nun da senaryo mesuliyetini üçerine almış. Gene oradaki gibi senaryonun genel yapısında aksaklıklar, kolaya kaçmalardan yer yer kendini kurtaramamış. Arazi meseleleri yüzünden birbirlerine düşman kesilen Donald Crisp ile Aline MacMahon'un hayatlarının son demlerinde evlenmeye karar vermeleri filmin bütünü içinde lüzumsuz ve sırıtan bir motif. Ma amafih en acı gerçekleri şair duygululuğuyla ortaya koyan Nicholas Ray gibi, Anthony Mann da sade ve temiz üslubuyla hikâyesini inandırarak anlatmayı başarıyor.

"Soyguncular"

Cinemascope'un hususiyetlerini bil meden bu sistemi kullanmak başarısız filmlerle neticeleniyor. Hırsız -polis filmleri siyah - beyaz fotoğraflardaki ışık oyunlarından, iyice belirtilen tezadlardan çok kazançlı çıkardı. Cürüm işliyenlerin hikâyesini anlatan "serie noir" denilen filmler melodramatik tesirler yaratmak için aydınlatmayı en kuvvetli silâh olarak kabul ederlerdi. Bu bakımlardan "serie noir"lar expressionnist filmlerin bir kolu sayılabilir. Ayni sebeble seyirciye tesir edebilmek için onların da dikkati dağıtacakları yerde bir noktaya toplayabilmeleri gerekmektedir. Rejisör Richard Fleischer acaip bir denemeye girişmiş. Kara filmler sınıfına sokulabilecek filmini, yaltak renklendirmekle kalmamış, üstelik bir de cinemascope yapmış. Yetmiyormuş gibi dikkati dağıtmak için filmle hiç alâkası olmayan, birbirine paralel gelişen bir sürü. hikâyeyi de araya sokuşturmuş. Böylece bir taraftan banka soygunculuğu seyredi lirken öbür tarafta karısı tarafından ihmal edilen bir zengin, yahut geceleri pencere altlarında röntgencilik yapan psikopat bir memur gösteriliyor. Bu dağınıklık film boyunca artıyor, sonunda karakterlerden bir çoğu ölmesine rağmen "The Violent Saturday - SoyguncuIuklar"ın gene de iki yakası bir araya gelmiyor.

K A D I N

Ankara

Yeni yıl hazırlığı

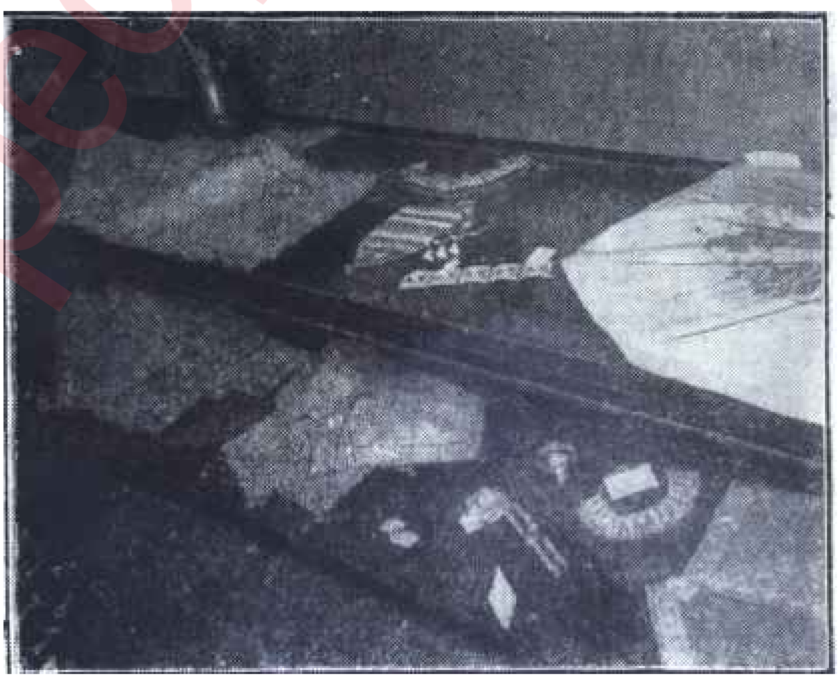
Yeni yıl insana daima biraz yeni ümitler, neş'e, bir yenilik arzusu getirir.. Her memlekette âdet olmuştur: Yeni yıla girerken birbirlerini sevenler birbirlerine küçük hediyeler, hatıralar alırlar. İnsanların birbirlerini düşünmeye sebep olan her vesile gibi, bu âdet te erüzel bir âdettir ve ahbaplar, arkadaşlar arasında, ailede bir saadet fırsatı hazırladığı için mühimdir. Eski yılın son günlerinde dükkânlar dolup taşar, gözler merakla, vitrinlerdeki etiketler üzerinde münasip bir rakkam arar. Aksi gibi inşanın her beğendiği ya çok pahalıdır, ya satılmış, bitmiştir. Birçok hediyeleri hep bir arada almak zarureti ise bazan üzücüdür. Çünkü gönlün istediğini bütçe kaldırmaz; bütçenin kaldırdığım ise çok zaman gönül kaldıramaz. Yapılacak en münasip şey yılbaşı hediyelerini son günleri beklemeden alıp saklamaktır. Hele bunları aylarca evvel peyderpey alıp sıkı sıkı muhafaza etmek hem çok akıllıca bir iştir, hem de çok büyük bir zevktir. Böylece herkese en münasip hediyeyi en ucuz fiata arıyarak, düşünerek, seve seve almak kabil olacaktır. Yılbaşı hediyelerinin de diğer hediyeler gibi pahalı değil, fakat işe yarar, makbule *geçer* bir hediye olması şarttır. Hediyenin birinci vasfı, düşünülmüş olmaktır ve sırf yasak savmak için yapılan hediyelerin hiçbir kıymeti yoktur. Kitap meraklısı bir dosta arayıp bulamadığı kitabı, eski dahi olsa, itina ve zevkle, ciltletip vermek ne kadar hoşa gidecektir. Bir başkası belki pul koleksiyonuna yapılacak bir ilâveden, bir plâktan, ender bulunan bir şişe içkiden, güzel bir kokudan hoşlanacaktır. Hediye herkesin zevkine, tarzına, ihtiyacına cevap verecek şekilde düşünülürse iki- misli bir kıymet kazanacaktır..

İşte bunun içindir ki son günlerde Ankara vitrinlerinde bir canlılık, bir yenilik göze çarpmaktadır. Mağaza sahipleri, terlikçiden oyuncakçıya, pastacıdan mücevherciye kadar faaliyet içindedir. Adil Handaki. Türk Sanatlarını, Tanıtma Derneğinin, çalışkan hanımları ise, bir arkadaşlarını Anadoluya göndermiş bulunmaktadırlar. Oradan toplanan güzel ve ince türk elişleri yılbaşı için en güzel hediyeleri teşkil edecek, hem hediyeyi alanı, hem de köy odasında bunları emekle hazırlayarak satan çok ince zevkli türk köylüsünü sevindirecektir,

Ucuz hediyelikler

Türk Elsanatlarını Tanıtma Derneğinin Anadolunun muhtelif köşelerinden getirttiği hediyelikler arasında en çok hoşa gidenler çok zarif ve ucuz, gümüş kolyeler, bilezikler, küpe ve yüzüklerdir.

Üzerinde kocaman bir nazar boncuğu bulunan gümüş zincirli modern bir bilezik bir genç kızı ne kadar sevindirecektir. Bu bileziklerin fiatı ise yalnız 690 kuruştur. Hele Antebin tanesi 170 kuruşa satılan sallantılı gümüş yüzükleri çift olarak kullanıldığı zaman ne kadar değişik durmaktadır. Gene Antebin "Fatmanın eli" ismini taşıyan kolyesi düm-



Elsanatları Tanıtma Derneğinin satış mağazasından görünüş
Kadınlarımızın göz nuru değerlendiriliyor



Satış mağazasında cicimler
Cici mi cici...

düz bir siyah elbiseye ne kadar yakışır! Tamamile elde yapılan bu zarif ve geniş gümüş kolyenin etrafından küçük küçük eller sallandırılmıştır ve Anteb halkının ifadesine göre bu eller "Fatma anamızın" elini temsil etmektedir. Bu kadar iş, bu kadar gümüş 28 lira 75 kuruştur.

Türk Elsanatları Derneğinin modelini göndererek Antepte yaptırttığı yuvarlak tekerlekli çok ağır gümüş kolye ise en sade elbiseyi şıklaştırmaya yeter ve 51 lira 75 kuruşa satılmaktadır.

Bursanın büyük sallantılı gümüş bileziği eski ile yeninin birleşmesi ile ortaya çok değişik ve güzel bir eser çıkmaktadır. Bunlardan başka daha birçok bilezik ve çıngıraklı kolyeler, iğneler, küpeler mevcuttur. Erkekler için de Türk Elsanatları Derneğinde bazı şeyler bulmak kabildir. Meselâ içi goblen işli cam kol düğmeleri ile eş kravat iğnesinden müteşekkil şık bir takımın fiatı sadece 37,5 liradır.

Türk işi ile işlenmiş, rengi fevkalâde ahenkli, uzun organza eşarplar kürk mantolar yakasında bilhassa şık durmaktadır. Fiatı da 21 lira 85 kuruştur. Bu uzun eşarplardan başka sveter üstüne takmak için kara şiffon eşarplar da vardır ve birer köşelerine gayet güzel türk motifleri işlenmiştir.

Türk Elsanatlarını Tanıtma Derneğinde en çok dikkati çeken bir şey de 6 metresi 13 liraya satılan Antep dokumasıdır. Muare gibi hareleri olan bu çok güzel dokuma ile hanımlar yazın eteklik yapabilirler. Ayni zamanda döşemelik kumaş gibi kullanmak, onunla erkek robdöşambrları yapmak, gayet zevkli yatak örtüleri dikmek te mümkündür.

Hediyelikler arasında goblen, bir pudriyer, gece çantaları ve ağızlıklar da vardır. Kiraz ağacından yapılan ve çok hoşa gidebilecek sedefli, bir ince ağızlığın fiatı ise sadece il liradır.

Ev eşyaları

Küçük hediyeliklerin yanında bir ev kasını fevkalâde sevindirecek zarif ev eşyaları da eksik değildir. Bunlardan en güzelleri ince türk sanatını en güzel şekilde ifade eden nefis kilimlerdir. Yatak odaları için ısmarlanarak yaptırılan beyaz zeminli büyük "cicim"ler 57,5 lirayı satılmaktadır.

Matisse'in bir yaprağım aksetti ren renkli tepsiler her eve neş'e geti rebilecek kadar hoştur. Örtüsüz kul lanılacak olan bu tepsilerin fiatı 2 liradır. Ev hediyelikleri arasında en kullanışlı olanı muhakkak ki 6 lira 60 kuruşa satılan tahta salata kaşık larıdır. 6 lira 50 kuruş verince de insan gayet şirin küçük duvar vazo lan satın alabilir. Kaktüs meraklıla rı işin, bu cidden hoş bir hediyedir Resim meraklılarına gelince, gümü çerçeveler onları muhakkak ki çok sevindirecektir.

Cemiyet Duygusu

Jale CANDAN

Harplere, maddi ve manevi sıkıntılara, bilhassa insanlığın bugün çekmekte olduğu büyük huzursuzluğa temas eden bir ruhiyatçı şu sözleri söylemiş:

"— Eğer anne ve babaların kafalarını ve onların hareket tarzlarını değiştirmek mümkün olsaydı, bugün bütün dünyanın hasretini duyduğu ideal cemiyet bir nesilde, kendi kendine, kuruluverirdi.."

Bu sözler, insanlık için, ne kadar ümit vericidir. Demek ki şu İhtiyar dünya, ne kadar sarsıntı geçirirse geçirsin, hatta ne kadar çamura batarsa batsın bir neslin yetişmesi kadar kısa bir zamanda, yeniden yepyeni bir sulh, huzur ve saadet yolunda yürümesi ihtimal dahilindedir ve bu muazzam iş ne büyük dahilere, ne kurnaz diplomatlara, ne akü ve sır ermez stratejilere muhtaçtır! Bu muazzam işi başaracak olan benim gibi, sizin gibi bir anne, bir baba, bir aile ocağıdır.

Ama çocukları yetiştiren, onlara ilk düşünce, ilk duygu, ilk hareketleri telkin eden anne ve babaların kafalarını değiştirmek daima iyi ve doğru şekilde hareket etmeye alıştırmak mümkün müdür?. Elbette ki iddia bu değildir ve yalnız üstün fazilet sahibi ailelerden müteşekkil bir cemiyet düşünmek pek fazla hayal kurmak demektir, İnsanoğlu yeryüzüne bir takım meziyetlerle ve bir takım kusurlarla gelir. Menfaat hissi onun en zayıf tarafdır. Ne var ki insanın hakiki menfaati yaşadığı cemiyetin menfaati ile birdir. Bunu idrak ettiği anda, insanoğlu çektiği ıstırapların bir kısmından kurtulacaktır. Bunu idrak ettiği anda anne ve babanın tatbik edegelledikleri terbiye sisteminde büyük bir değişiklik olacaktır.

Bu hisse, "cemiyet duygusu" diyebiliriz. Dikkat edecek olursak medeniyette daha hızla ilerleyen ve nispeten daha mesut bir hayat süren cemiyetlerde "cemiyet duygusu" diğerlerine nisbeten çok daha kuvvetlidir. Vazife icabı Amerikada bulunan bir türk, bir akşam amerikalı dostlarını evlerinde ziyaret ediyormuş. Bakmış her odada ayrı ayrı ışıklar yanıyor ve kimsenin, kullanılmıyan odalardaki elektrikleri söndürmek aklına gelmiyor. Dayanamamış ve elektriklerden birini kapamış. Fakat amerikalı derhal onu açmış: "— Eğer demiş şahsım için biraz tasarruf etmek zaafına kapılırsam, bundan elektrik şirketi zarar görür ve her amerikalı benim gibi yapsa, neticede hepimiz zararlı çıkarız ve kilovat'ı bu kadar ucuza yakamayız!."

Demek ki "kilovatı" ucuza yakabilmek için her ferdin muayyen bir iktisadi sistemin ruhuna sadık kalarak hareket etmesi şarttır. Eğer bu sistem, sarfiyatı şart koşuyorsa şahıs, neticede gene kendi menfaati için, sarfedecek, aksine bu sistem tasarrufu emrediyorsa şahıs idareli davranacaktır. İşte gene bu cemiyet duygusudur ki hakiki demokrasinin kurulduğu memleketlerde, her ne pahasına olursa olsun en ufak bir antidemokratik harekete, hatta temayüle, imkân vermemektedir. Geçici ufak menfaatlerin, hakiki ve devamlı menfaatler yanında sözü mü olur?

Evet insan tür takım kusurlar ve bir lakım meziyetlerle doğar ve gene bir takım kusurlar ve meziyetlerle ölür. İnsan melek değildir. Ancak cemiyet yardım etliği taktirde, şahsın menfaatleri cemiyetinkilerle birleştirilebilecektir. Cemiyeti de, ferdi de huzura ve saadete götürecek olan yol, bu yoldur.

Türk Elsanatlarını Tanıtma Derneğinin en ince, en ağır ve en güzel hediyeliği muhakkak ki Rize keteninden yapılmış fevkalade bir servis takımıdır. Antep işi modernize edilmiş ve fevkalâde ahenkli renklerle Rizenin bu en sok güzel ketenini süsemiştir.

Moda

Yeni tarz

Bir tip kadın vardır, daima en son modellerden fırlamış gibidir. Elbiselerinin umumi hattı, sacları, makyajı, eldivenleri ve ayakkabıları, sözün kısası tepeden tırnağa giyindiği ve çıkardığı herşey en son tarza uygundur. Bu kadın gittiği yerde daima alâka uyandırır. Hatta çok modern giyimden hoşlanmıyan erkekler bile onu hiç olmazsa, "gözalıcı" bulurlar. Kadınlara gelince, bu tip kalın onlara daima yeni birşeyler dikinmek arzusunu verir. Çünkü bu tip kadının yanında kendilerini ekseriya çok "demode" bulurlar.

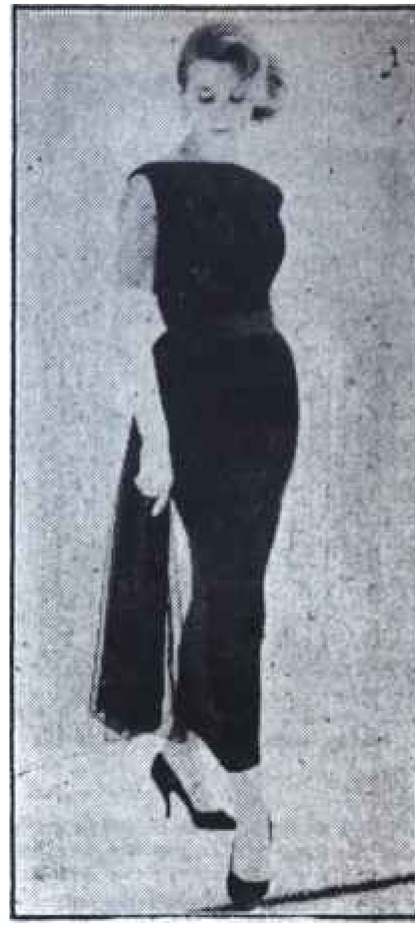


Bir örgü elbise
Hatları ortaya döküyor

Tamamile yeni tarza uygun şekilde giyinmiş olan kadın muhakkak Dior'un, Fath'ın son modellerini giyinen veya onları aynen kopya eden kadın değildir: büyük terzilerin filanca modelinden ziyade son modanın esas hatlarını, püf noktalarını, değişik ve sürprizli teferruatlarını kavrıyan ve bunları kendisine yakıştırarak tatbik eden kadındır. Modanın gözle görülür esas hatları mevcut olduğu gibi, aynı zamanda adeta manevi bir tarafı da vardır. İşte bunun içindir ki şık kadın, hiçbir zaman kopya edilemez. Hele yeni tarza uygun giyinebilmek için, ince vücut yanında bazı takviyelere de ihtiyaç vardır. Nefse itimat, cesaret, yaşama zevki bunlardan birkaç tanesidir.

Fakat şık olmak, modaya uymak istiyen kadın çok ince veya çok cesur olmasa da dalma "son tarz"ı bilmek zaruretindedir. Çünkü Dior'un dediği gibi, bu tarz içinde, her kadın kendine en çok yakışanı bulabilecektir.

Yaz sonunda, 1956 - 57 kış modası ortaya atılırken, moda mütahassısları en çok yeni bir hattın üzerinde durmuşlardı: "Yumuşaklık, serbestlik ve hürriyet hattı" kelimeleri ile ifade edilen bu hat, birkaç model görmekle iktifa eden okuyuculara çok birşey ifade etmemiş olabilirdi. Her sene bir moda çıkıyor ve bunu cazip gösterecek kelimeler ortaya atılmıyor muydu? Halbuki sonbaharda ortaya atıftın "yumuşaklık" hattı aslında yeni bir moda ihtilâline doğru atılan ilk adımlardı. Defilelerinde aynı zamanda büyük satışlar yapan fransız terzileri birdenbire ani değişiklikler yapmaktan elbette ki çekineceklerdi. Fakat her biri, bu defilelerde gelecek senenin modasını da biraz hazırlamayı ihmal etmemişlerdi. Başlıca iki cereyan göze çarpıyordu. Dior etekleri bazı saatlerde aşırı derecede uzatıyor, kadınları belleri sıkı olmakla beraber vücudun şeklini benimseyen rahat kılıf - elbiselerin içine sokuyordu. Yumuşaklık ve hürriyet hattının öncüsü olan genç sanatkâr terzi Givenchy ise kılıf elbiselerin bel haltını dahi ortadan kaldırıyor ve çoğu zaman, onları aşağı yukarı diz nisasına kadar kısaltıyordu. Bu yumuşak kılıf - elbiseler umumiyetle önden küçük ve arkadan çok büyük bir dekolteye sahiptirler. Bel hattı hiçbir zaman sıkılmıyor, ekseriya hafifçe gösteriliyordu. Meselâ beli arkadan dolayan bir ince kuşak göğüslerin altında birer fiyonk ile bitiyor veya birkaç pensle bel hissettiriliyordu. Bu modeller insana tozlu albümlerdeki eski zaman kadınlarını hatırlatıyordu. Fakat işte defilelerden bu yana bu yumuşak hatlı elbiselerin bir hayli tutunduğu ve günden güne daha büyük bir cüret ve cesaretle ortaya atıldığı görülmektedir. En tuhaf modellerin öncüsü Givenchy ise, bu ayni yumuşaklık hattının en muvaffak



Bir Dior modeli
Yürek hoplatan

ve pratik terzisi de bugün yaşlı bir şık kadın olan meşhur Chanel'dir.

Hat yeniliği

1956 - 57 kış mevsiminde, "fevt tipe uygun olmak istiyen kadın değişmek, hem de baştan aşağı değişmen Sorundadır. Bir veya birkaç tane yeni elbise, bu muazzam değişme işim başaramıyacaktır. Çünkü 1956 - 57 kış mevsimi kadından yeni hareketler, yeni bir haleti ruhiye istemektedir. Korsesi içinde, batan balinaların işkencesine gülerek mukavemet eden kadın, o dimdik, baston yutmuş duruşu ile artık hiç te makbul değildir. Sıkı korseler, hesapsız balinalar, çok atla pensler azalmıştır ve yavaş yavaş tamamile ortadan kalkacaktır. Yumuşak ve supl elbiseleri içinde, yeni tip kalın tamamile rahat edecek ve kadınlık havası taşıyan hareket serbestisine nihayet kavuşacaktır. Umumî hatta artık ne muhtelif zaviyeler gözü yoracaktır, ne de lüzumsuz kesişlerle kadın zorla boyunu kısaltacaktır. Kumaş tabii drapelerle vücudunu saracak, vücudun şeklini alacaktır ve eskiden olduğu gibi vücuda zoraki şekiller vermeğe kalkışmıyacaktır. Yeni drapeli elbiseler insana şu hissi verecektir ki mühim o-

natkârane elbiseler giyinmek için değil, güzel ve cazibeli görünmek için giyinecektir.

Aksesuar yeniliği

Kürkten olsun, kadifeden olsun, drapeli şif fonlardan olsun uzun biçimli yeni şapkalar yeni tip kadın için şarttır.

İnce, sivri burunlu çok yumuşak derilerden yapılmış incecik atkılı ayakkabılar da yeni tarz kadının vazgeçilmez bir aksesuarıdır.

Elbiseler bu derece yeniliğe uğrarken çantaların da sert kalıp şekillerinden kurtulmaları gayet tabiî değil midir? Gece olsun, gündüz olsun ince derilerden, süedlerden yapılmış zincirli ve yuvarlak fermuarlı kese ve torba biçimi yumuşak çantalar fevkalade Közdedir. Siyah, bilhassa gece için vazgeçilmez renktir. En hoşa giden, kumaş, ince muslin ile kalın el örgüsüdür.

Sade siyah elbisesi ile kadın, dirseğini geçen uzun eldivenler giyinecek, sigara içiyorsa usun bir ağızlık kullanmayı da züppelik telakki etmiyecektir.

1958 - 57 kışının en yeni teferruat modası dirseğin üst kısmından koltuğa kadar, kola takılan renk renk metal, kemik veya taştan, halka hiçimi bileziklerdir. Hele vücudu saran drapeli kılıflarla bu bilezikler adeta şarttır.

Gene 1956 - 57 kavasım taşıyacak en güzel ziynet eşyası sveterler üzerine takılan tahtadan yapılmış renkli kolyelerdir.. En kıymetli taşlara gelince, bunlar, bazan, dümdüz bir gümüş boyun halkasına gene gümüş bir çengelle asılmaktadırlar.

Saçlarda yenilik

Kış mevsimi başında azalan bukle modası kış ortasında tamamile ortadan kalkmıştır. Topuzlar ve yalancı topuzlar, saçlar kulak üstüne düşürüldükten sonra yapılmaktadır. Bu düşük saçların basan şakakları dahi kısmen örttüğü vakidir.

Örgü elbise modası

Yumuşaklık ve hürriyet hattı modasının eski örgü elbiseleri, hatta eski örgü mantoları ortaya atacağı aşikardı. Bu şekilde örülen elbiseler ekseri trois - quarts kollu, hafifçe açık yuvarlak yakalıdır. Hiçbir girintisiz, dümdüz "selânik örgüsü" veya "lâstik" çeşitleri ile örülen bu elbiseler belden epeyce aşağıda geniş bir jerse kemerle hafifçe sıkılmışlardır. Kapalı yakalılar daha ziyade rob - manto şeklinde giyilmektedir. Bu tıp bir rob manto ile kloş bir şapka giyinen yumuşak çantalı, yumuşak hareketli bir kadın tamamile son tarz da giyinmiş olacaktır.

Örgü elbiseler kadar moda olan birşey da dümdüz hatlı, teferruatsız, girdisi çıktısı olmıyan jerse kılıf elbiselerdir. Banların karelileri ve çizgilileri bilhassa çok gözdedir.

Dünyanın en meşhur "yaşayan adam"ı Sir Winston Churchill geçenlerde 82 inci yaşını kutladı. Bu münasebetle resmini çekmeğe gelen bir foto muhabiri ihtiyar devlet adamım memnun etmek maksadıyla "Sir, çok ümid ederim ki sizin 100 üncü yaşınızı kutlarken de fotoğrafınızı alabileyim" dedi. Sir Winston tam yarım dakika genç fotoğrafçıya baktı, sonra ihtimal Bernard Shaw'u hatırlıyarak:

" — Ne için almıyacakmışssın, delikanlı? Maşallah sapasağlam görünüyorsun" dedi.

*

Ankara gazetelerinde birkaç gündenberi şu ilân çıkmaktadır:

" Adliye Vekili Prof. Doktor Hüseyin Avni Göktürk'ün himayelerinde BALO - Bütün atraksiyonlariyle 8/ Aralık/1956 Cumartesi akşamı ANKARA PALAS Salonlarında Hayvanları Koruma Derneği yararına- Tel : 28203"

Amerika'nın en tanınmış kadın yazarlarından Dorothy Thompson genç kocasıyla buidkte Türkiyeye geldi ve Hilton Otelinde bir basın toplantısı yaptı. Bu toplantıda muhabirler misafirin kendilerine biraz, soğuk davrandığı intibaını aklılar. Sonra hususi konuşmalar neticesinde mesele anlaşıldı: Dorothy Thompson buraya gelmeden önce uğradığı Yunanistan'da türkler aleyhinde'iyice doldurulmuştu. Altmış yaşlarında kadar gösteren Dorothy Thompson bir suale Verdiği cevapta türk erkekleri - ni pek beğenmediğini de ima yoluyla beyan etti. Fakat orada bulunup ta bu açıklamayı işiten erkeklerimizden hiçbirinde büyük bir kayba uğramış insanların üzgün hali yoktu.



Dorothy Thompson
Erkekleri gücendirmedi

*

İstanbul'a gelen Malaya'nın sinema kralı Run Run Shaw, mali durumuna dair gazetecilerin sordukları sualleri cevaplandıramadı "Münasebetsiz derecede fazla param olduğunu biliyorum, ama tam miktarından emin olun haberim yok" dedi. Run Run Shaw bir türk filmi görmek istediğini söylediyse de etrafındaki türkler müşterek gayret sarfıyla kendisini bu hevesten vazgeçirerek vatanlarının şöhretini tehlikeden korudular.

*

Milli bayramları şerefine Yugoslav Baş konsolosunun Pera Palasta verdiği kokteylde dünyanın siyasi durumunu aksettiren gruplaşmalar olduğuna dair gazetelerde yazılar çıktıysa da bunların hakikatle pek alâkası yoktu. Bilâkis dünyanın başka taraflarında gırtlak gırtlağa gelmiş milletlerin temsilcileri birbirleriyle güle oynaya konuşuyorlardı. Hatta ecnebi diplomatlardan bazılar rı bu halin sebebini, memleketimizin havasında aramağa kalktılar ama hazır bulunanlardan biri Tünkiyenin havasında böyle birşey olsa türkler kendi aralarında iyi geçinir" deyince bu itiraz varid görüldü.

*

İsrail'den geri gelmesi beklenilen Büyükelçimiz Şefkati İstinyeli'nin yurda dönmesi 'geciktikçe gecikti. Bir hafta müddetle her gece kendisini karşılamağa giden gazeteciler ve foto muhabirleri beklemekten usandılar. Maamafih her zaman hava mey danından şehre elleri hoş dönüyorlardı. Bir gece Yeşilköy'de dokuz Meksikalı seyahat acentasına tesadüf ettiler. Dünya turunun son üç gününü Türkiyede geçirdiklerini söyleyen Meksikalılardan biri, "İyi ki önce Türkiye'ye uğramışız, yoksa tura devam edemezdik" dedi. Bir kaç barı ve Kapalı çarşıyı "taretlerinden sonra on parasız kaldıklarım anlatan diğerleri, arkadaşlarının bu sözünü, can-ü yürekten tasdik ettiler.

*

Memleketimizi ziyaret eden Amerikalı kadın sosyolog Mrs. Grifths Türkiye'nin cemiyet hayatında bir noktaya temas ederek şöyle dedi: "Bizim memleketimizde belki genç kızlarla erkekler haddinden fazla haşır neşir oluyorlar, fakat sizde de aksi ifratı görüyorum. Buradaki delikanlıların genç kızlarla sosyal teması pek az. Ne tuhaf şey, sizin gençleriniz birbirleriyle hiç alâkadar olmazlar mı canım?" Buna muhatab olan türk gazetecisi sosyolog Mrs Grifths e akşam üstü mektepler dağılırken kız liselerimizin önünden geçmesini tavsiye ederek, "Bizim sosyal temas üslûbumuz biraz başkadır" dedi.

ASKERLİK

Tatbikatlar

Yerinde bir hareket

Son zamanların en fazla alâka uyandıran, her «yerde konuşulan mevzuu askerlik meselesi oldu. Alacakurt tatbikatı dolayısıyla bazı ihtiyatların silâh altına alınması, askerlik meselelerine karşı duyulan alâkayı büsbütün arttırdı. Esasen dünyanın neresinde olursa olsun, ihtiyatların celbi, daima merak uyandırır, zihinlerde istifhamlara yol açardı. Bilhassa yabancı radyoların neşriyatını takip edenler, durumu karanlık görmeye başlamışlardı bile.. Fakat tam bu sırada Millî Savunma Bakanlığı Temsil Bürosu son derece yerinde bir hareket yaptı, bir tebliğ neşretti.

Tebliğde Orta Doğu hadiselerinden istifade etmeye yeltenen bazı ecnebi ajans ve radyoların, maksadı mahsusla halk efkârını bulandırmaya cabaladıkları belirtiliyor ve Türk Ordusunun Doğu ve Batı Anadoluda mevcut plân ve program çerçevesinde kış devresi eğitimiyle meşgul olduğu açıklanıyordu. Alacakurt tatbikatının manası, bundan ibaretti, içinde bulunduğumuz Aralık ayında bazı büyük şehirlerimizde pasif korunma tat bikatınm yapılması da bu plân ve programların bir icabıydı. Bütün bunlar normal zamanlarda yapılması gereken çalışmalardı. Fakat 'bunların yanı başında ufukları kaplıyan siyah bulutlar karşısında, vatan müdafaasını deruhte eden Türk Silahlı Kuvvetlerinin bazı teyakkuz tedbirleri almış elmasının pek tabii karşılanması icap ettiği de tebliğde belirtiliyordu.

Ordumuz, dün olduğu gibi bugün de, yarın da güvenilebilecek ve kendine verilen vazifeleri başarabilecek kudretteydi, Halkımız yanlış ve menfi propagandalara kulaklarını tıkıyarak, huzur içinde yaşıyabilirdi. Zira Türk Ordusu her zamankinden uyanık, vazife başındaydı.

Kapaktaki asker

Orgeneral İsmail Hakkı Tunaboylu

Geçen haftanın sonunda, Pazar günü Esenboğa hava alanından kalkan bir uçak, omuzlarında Türk Ordusu orgenerallerine mahsus işareti taşıyan, ufak tefek, zeki bakışlı ve gözlüklü bir askeri Parise götürdü. Bu asker Genelkurmay Başkam Orgeneral İsmail Hakkı Tunaboylu idi ve Parise NATO Konseyinin toplantısında hazır bulunmak için gidiyordu. Orta Doğu da patlak veren son hadiseler, NATO birliğinin ne kadar sarsılmış olduğunu ortaya koymuştu. Bu toplantıda birliğin tekrar kurulması için gayretler sarfedilecekti. Bu sebeple, bu haftanın başında dünya efkârının gözleri Parise çevrilmiş bulunuyordu.

Bu toplantılarda Türk Ordusunu temsil edecek olan Orgeneral Tunaboylu, bundan 61 yıl önce Tuna nehri kıyısındaki Bahova kasabasında dünyaya gelmiş ve 17 yaşındayken o zamanlar Muhendishane diye anılan Topçu Okuluna girerek askerlik hayatına atılmıştı. İsmail Hakkı Tunaboylu Mühendishaneyi bitirip Asteğmen rütbesini kazandığı sıralarda Birinci Dünya Harbi de patlak vermiş bulunuyordu. Osmanlı İmparatorluğunun da bu harbe katılması yüzünden genç topçu zabiti sırmalı üniformasını çabucak çıkarmak zorunda kaldı ve savaş sahalarına koştu. Çanakkale, Anafartalar ve Settülbahir cephelerinde tecrübe kazanan genç batarya komutanı harp sona ermek üzere bulunduğu sırada Kafkas cephesinde çarpışıyordu.

İstiklâl Savaşının başladığı günlerde Anadoluya koşan ve kurtuluş için çarpışan genç subaylar arasında İsmail Hakkı Tunaboylu da vardı. İstiklâl Savaşı devamınca muhtelif hizmetlerde bulunan genç topçu subayı, kurtuluş hareketi sona erdiği zaman yüzbaşı rütbesini kazanmış bulunuyordu. Memleket kurtulmuş, kanlı cephe hatıraları gerilerde kalmıştı. Harp yüzünden kurmay olmak arzusunu geriye atan İsmail Hakkı Tunaboylu, 1924'de Harp Akademisine girdi ve 1927'de Kurmay oldu. Muhtelif kıta ve kurmay görevleri ifa ettikten sonra 1939 da albaylığa ve 1945 te de tuğgeneralliğe yükseldi. Tuğgeneralliği sırasında Yedek Subay Okulunun komutanlığım yaptı. Fransızca, almanca ve burgarca bilen Tuğgeneral, bilgisi, disiplin severliği ve askerlik aşkıyla dikkati çekiyordu. 1947 de Tümgeneralliğe yükseldi ve uzun müddet Ankara Garnizon Komutanlığında bulundu. Daha sonra Kara Kuvvetleri Komutanlığı Harekât Başkanlığında hizmet gördü. 1950 de Korgeneralliğe yükseldi ve sırasıyla Üçüncü Kolordu Komutanlığı, Genel Kurmay Harekât Başkanlığı, Birinci Ordu Müfettişliği ve Kara Kuvvetleri Komutan vekilliğinde bulundu.

1955 Ağustosunda Orgeneralliğe yükselen İsmail Hakkı Tunaboylu, Kara Kuvvetleri Komutanlığına asaleten tayin edildi ve Genel Kurmay Başkanı rahatsız olduğu için bu vazifeyi vekaleten görmeye başladı. Nihayet 6 Haziran 1956 da Genel Kurmay Başkanlığına asaleten tayin olundu.

Girdiği çeşitli muharebelerde harp madalyaları kazanan ve İstiklâl madalyası ile taltif edilen Orgeneral İsmail Hakkı Tunaboylu bugün Türk Ordusunun en yüksek komuta mevkiini işgal etmektedir.

Amerika

Unatom

Geçen hafta içinde Amerikada General Dynamics Corporation'un Başkanı John Jay Hopkins, dünyanın adamakıllı karıştığı şu günlerin en alâka çekici teklifini ortaya attı. Amerikanın meşhur Atom denizaltısı Nautilus adı geçen şirketin tezgâhlarında inşa edilmişti.

Mr. Hopkins'in ortaya attığı yeni fikir şuydu: Atom gücünün gelişmesini sağlamak amacıyla hür milletler birleşerek bir organ teşkil etmeliydiler. Zira dünyanın her tarafında atom gücü isteği, günden güne artıyordu.

John Hopkins bu teklifini Amerikan Millî İmalâtçılar Birliğinin önderlik ettiği Milletlerarası İmalâtçılar Birliğinin Plaza Otelindeki üçüncü yıllık toplantısında ortaya attı. Toplantıda 31 memleketin temsilcileri hazır bulunuyorlardı.

Teşekkül tıpkı NATO gibi olacaktı. Komünist olmayan memleketler müşterek bir atom enerjisi "pool"u, yani deposu, meydana getireceklerdi. Teşekkülün ismi "United Atomic Organization - Birleşik Atom Paktı Teşkilâtı" kısaca da UNATOM olacaktı.

İmalâtçılar Birliğinin atom enerjisi komitesinin de Başkanı olan Mr. Hopkins dünyada kömür ve petrol kaynaklarının iktisadî bakımdan istifade edilemiyecek hale gelmek üzere olduğunu, buna mukabil dünya enerji ihtiyacının ise muazzam bir şekilde arttığım, kömür ve petrolün yerini ancak atom enerjisinin doldurabileceğini anlatıyordu.

Mr. Hopkins diyordu ki: "Bu sebeple, biz Sovyetlerin vahşeti karşısında hür dünyanın iyi niyetini ispat etmek, ferden ve milletçe refah içinde yaşamamızı sağlamak için süratle birleşerek harekete geçmeliyiz. Hür dünyayı Orta Doğu petrollerine muhtaç olmaktan kurtarmalıyız. Yoksa günün birinde ya rusların eline geçmesi neticesinde, ya da sabotajla bu kaynaklar kuruyacak, bu suretle Avrupa sanayii ölüme mahkûm olacaktır. Avrupa sanayiinin ölmesi demek Amerika sanayiinin ölmesi demektir".

MUSİKİ

Sanatkârlar



Guido Cantelli
Scala'dan ölüme

Toscanini'nin halefi

Geçen Cumartesi günü Paris'in Orly meydanından kalkan bir İtalyan uçağı havalandıktan az sonra civardaki eylere çarparak parçalandı. Uçaktaki 35 kişiden 33'ü alevler içinde yanarak öldü. Köylüler cesetleri bir kiliseye taşıdılar. Aralarında 1 Türk, 14 Amerikalı, 20 İtalyan vardı. İtalyanlardan biri, tanınmış orkestra şefi Guido Cantelli'ydi.

Cantelli, harpten beri kendini gösteren pek az sayıda genç şeften biriydi. Milletlerarası sahada ismi ilk defa olarak 1943 yılında, Toscanini'nin daveti üzerine NBC Senfoni Orkestrasını idare ettiği zaman duyulmuştu. Toscanini'nin muazzam prestijine, sığınan Cantelli'nin şöhrete ulaşması, bir meteor hızıyla oldu.

34 yaşındaki sanatkâr, eşine nadir rastlanan bir teknik hakimiyete malik şeflerdendi. Klâsik eserleri idare tarzı hakkında fikirler uyuşmuyordu. Bu tarzı kimi fazla mat, kimi fazla parlak buluyordu. Fakat, meselâ Ravel'in "Dafnis ile Kloe"si gibi muhteşem ve karışık bir partisyonu, bütün teferruatını aydınlatarak çaldırması hususunda kanaatler birleşmekteydi.

Ayrılan ortaklık

Tommy Dorsey orkestraya tempoyu verdi. Tam başlıyacaklardı ki saksafonlar kamunda çalan ağabeyi Jimmy Dorsey seslendi. Tempo çok hızlıydı. Tommy, kardeşine sert sert baktı. Trombonunu aldı ve yürüdü. Dorsey biraderler orkestrası dağılmıştı.

Aradan on sekiz yıl geçti. İki kardeş aralarındaki kırgınlığı . unutup yani His orkestra kurdular. Bu defa ortaklığın bozulması ihtimali daha azdı. Artık Tommy'nin orkestrayı idare edip Jimmy'nin bir "yan adam" olarak onun idaresinde çalışması yerine, ikisi de patrondu. Fakat bu defa orkestranın dağılmasına gene Tommy kardeş sebep oldu. Geçen hafta Ur sabah Tommy Dorsey'i, Greenwich'deki apartmanının yatak odasında ölü buldular. 51 yaşındaydı.

Tommy Dorsey, beyaz cazcılar arasında en iyi trombonculardan biriydi. Üslûbu önce, zenci trombonculardan mülhemdi. Daha sonra, caza aykırı "tatlı" bir çalış tarzı tutturmuş, maamafih asıl şöhretini bu tarz çalışla yapmıştı. 1935 yılında Dorsey Biraderler Orkestrasının dağılması üzerine kurduğu orkestra, "Swing çağı" nın hazırladığı iklimden faydalanarak büyük rağbet kazanmış, çok def a cazdan uzaklaşan, ticarî bir musiki yapmasına rağmen, üyeleri arasındaki seviyeli caz musikişinasları ve 1939 yılından sonra orkestranın musiki düzenleyiciliğini yapan Sy Oliver gibi bir zenci bestekâr sayesinde sık sık iyi bir caz musikisi çalmıştır.

Dorsey Biraderler yeni orkestralarında, iki cambazın bir ipte oynamalarındaki güçlüğü şu suretle halletmişlerdi. Önce Tommy Dorsey, orkestraya, kendi kütüphanesindeki parçaları çaldırıyordu. Sonra solist olarak Jimmy Dorsey'i takdim ediyordu. Bir fasıladan sonra Jimmy Dorsey orkestranın başına geçiyor, vaktiyle kendi orkestrasıyla tanıttığı parçaları çaldırıyor, sonra da Tommy Dorsey'i solist olarak sahneye çıkarıyordu. Nihayet iki kardeş orkestrama önünde beraberce çalıyorlardı. Dorsey Biraderlerin yeni orkestrası her zamandan daha çok, bir ticari orkestraydi. Dans salonlarım daima konser salonlarına tercih ediyordu. Orkestra hiç yeni bir şey çalmıyor, eski «eyleri tekrarlamakla yetiniyordu. Bununla beraber gerek "Dorsey" ismi, gerekse orkestranın OBS televizyonundaki programları, ortaklığın iyi para kazanmasını sağlıyordu. Geçenlerde bir münekkit şu suali sormuştu: "Maziye karşı bu hassasiyet, daha ne kadar devam edebilir?"

Tommy Dorsey'in ölümü, bu suali cevaplandırmış oldu.

Musikisiz belde

Ankara'da bu yıl musiki mevsimi ümit verici bir hızla başlamıştı. Önce Ballet Theatre.. Arkasından William Warfield ve Henry Cowell.. Sonra Gabel Triosu... Fakat bu harekette bir sun'ilik, bir geçicilik vardı. Görülüyordu ki yeni mevsim başında Ankara'nın musiki hayatını canlandı - ranlar, hep yabancı isimlerdir. Yerli sanatkârlar ve teşekküller sanki bu yıl biç birşey yapmamağa azmetmişlerdi. Cumhurbaşkanlığı Filarmon Orkestran, mevsim başlıyalı iki aydan fazla olduğu halde, henüz konserlerine başlamamıştı. Çünkü şef yoktu. İki tanınmış şefle - Kurt Etenem ve Hane Swarowsky temasa geçilmiş, bir neticeye varılamamıştı Yerine, ismi duyulmamış, ehliyeti ve seviyesi pek şüpheli bir şef, Alphonse Richner bir iki konser için angaje edilmişti. Robert Lawrence ile gerçi bir anlaşmaya varılmıştı. Fakat o da ancak gelecek, mevsim işe başlıyabilecekti. Orkestranın bu yılı da idare-maslahat ile geçireceği anlaşılıyordu

Devlet Operası, repertuar tiyatrosu haline gelme hayallerinden vaz geçmişe benziyordu. Zira böyle bir sistem gereğince her gece başka bir opera oynamak bir yana, eskisi gibi ayni opera haftalarca oynanıyordu eskiden hiç olmazsa haftalarca oynanan o operalar, repertuara dahil edilen yeni eserler olurdu. Şimdi ise geçmiş yıllarda temsil edilmiş operalar, daha kötü mizansenlerle ortaya çıkarılıyordu.

Eskiden devamlı bir konser faaliyeti gösteren Devlet Konservatuar da bu yıl rahaveti seçmişti. Ses ve Tel Birliği, Ankara'ya gelen bazı yabatıcı sanatkârların konserlerine ketdi ismini vermekten başka birşey yapmıyor, mahallî bir sanat hareketi tertiplemekten kaçınıyordu. Bir musiki festivali hazırlayan Üniversiteliler Müzik Derneği, çeşitli güçlüklerle karşılaşıyor ve festival tarihin boyuna geri atıyordu. Bütün bunlar ve bir müddettir devam edegelen durgunluk, musiki hayatımızda endüstrileşmeye olan ihtiyacı bir defa dahi ortaya koymaktadır."



Tommy ve Jimmy Dorseyler
Ebedi ayrılık

KİTAPLAR

DAMDA DELİ VAR

(Aziz Netlinin hikâyeleri. Akbaba Mizah Yayınları. Yeni Matbaa. İstanbul, 1956. 112 sayfa, 100 kuruş)

Bundan birkaç ay kadar önce bazı gazetelerde çıkan bir haber, mizah sanatı ila biraz alâkadar olanları memnuniyete şevketti. Associated Press tarafından verilen haber suydu:

"Bordighera (İtalya) . Milletlerarası Dokuzuncu Salon Miraları müsabakasında Türkiyeden Aziz Nesin ve Brezilyadan Leon Elyaçar birinci seçilerek Altın Palmiya? mükâfatını kazanmışlardır. Karikatür müsabakasında da İtalyan Giuliano Nisti'den sonra türk Turhan Selçuk ikinciligi kazanmıştır. Atta Nesin ayrıca Filin Tevkifi adlı mizahi hikayesiyle müsabakaya katılan bir çok yazar arasından birinciliği kazanmıştır".

Evet haber aynen bu idi ve ancak bir kaç gazetede - o da kıyıda köşede - yer almıştı. Pek çok gazetemiz bu haberi yazmak lüzumunu bile hissetmedi. Meşhur Anadolu Ajansı ise bermutat uyudu. Çoğu zaman istimi arkadan yetişirdi, bu sefer o da yetişmedi.

Roma civarında bir sayfiye zehri elan Bordighera'da dokuz yıldır milletlerarası bir mizah ve karikatür müsabakası yapılmaktaydı. Her yıl olduğu gibi bu yılın temmuz ayında da bu sayfiye kasabasında Batı Dünyasının en büyük mizah ve karikatür ustalarının eserleri çarpıştı. Bu yılki müsabakalara 18 millete mensup bir sürü sanatkâr katılmıştı. Türkiyeyi mizahi hikâyeleri ile Aziz Nesin, karikatürleri ile de Turhan Selçuk temsil ediyordu.

Müsabakadan iki birincilik ve bir ikincilik alarak çıkıyorduk.

İşte böylece Nasreddin Hocanın torunlarından ikisinin - Aziz Nesin ile Turhan Selçuk - yüz ağartıcı, göğüs kabartıcı başarıları hem de kafa işlerinde memleketimizin dünya ölçüsündeki bu ilk başarısı basında umulan alâkayı uyandıramadı.

Bu iki sanatçımız fikir dünyamızın kendilerine gösterdiği nankörlüğe rağmen gene de yılmadan çalışıyorlar. İlerdeki yıllarda bize yeni, yeni birincilikler kazandıracakları da muhakkaktır. Biri Akis'te, Dolmuş'ta ve Milliyet'te, diğeri da Akbaba'da sanatlarım icra edip duruyorlar. Birinin çizgileri, diğerinin yazıları okuyucularım gülmekten kırıp geçiriyor.

İşte Akbaba yayınlan arasında çıkan "Damda Deli Var" adlı kitap Aziz Nesin'in son hikâyelerini bir araya topluyor. Bitaptaki 23 hikâye de güzel ve güldürücü hikâyeler.

Aziz Nesin yalnız güldüren bir mizahçı değildir. Güldürürken düşündüren, iğneleyen bir yazardır.

"Damda Deli Var"daki 28 hikâyeden biri de aşağıda okuyacağınız "Bir Parti İlçe Teşkilâtı Kuruldu" adlı hikâyedir ve Aziz Nesin'in mizahını gösteren başarılı bir örnektir:

"K. L. Partisi Anadolu'da teşkilât kurmak, teşkilât kurduğu yerlerde de genişleyip yayılmak için var kuvvetiyle çalışıyordu. C. Kasabası halkı uyanık İnsanlardı. Yıllardan bari demokrasiye susamış olduklarından kasabalarında her çeşit partiden bulunsun istiyorlardı. Teni kurulan K. I.. Partisinden başka belli başlı partilerin C. kasabasında birer şubesi vardı. C. Kasabasında okur yazar sayısı, öbür kasabalardan çoktu. Bütün gazeteleri okurlardı. Gazeteler o sıra cayır cayır K.L. Partisini yazıyorlardı.

C. Kasabasındaki partiler birbirlerine düşman değillerdi. İster iktidar, isterse muhalefet partisinden olsunlar hepsi birbiriyle dosttular.

İktidar Partisi C. Kasabası İlçe Başkanı Hamza Efendi o akşam kahvede, ana muhalefet partisi Üçe başkanı Mahmut Ağa'yı bir kenara çekti:

— Mâmıd Ağa, dünyayı nasıl görüyorsun? diye sordu.

Mahmut Ağa:

— Şu yeni çıkan parti pek cayırtı kopardı, dedi. Çok dehşet gidiyor.

— Ben de onu sana diyecektim, Yarın bu işi aramızda bir görüşsek?..

— Çok iyi olur derim. Sen İrecep Ağa'ya, Ismıly Ağa'ya haber ilet, ben de Bekir Efendi'ye söylerim. Yarın ikindi namazından sonra benim dükkanda bulunup bu işi aramızda görüşelim.

Ertem günü Mahmut Ağama pazar yerindeki "Binbir Çeşit", tuhafiye, züccaciye ve hırdavat dükkanında buluştular. İktidar Partisi İlçe Başkam olan Hamza Efendi:

— Arkadaşlar, dedi, bugün böyledir, yarın nasıl . olacağı belli olmaz. Bir bakarsın bizim parti düşer, İrecep Ağanın partisi çıkar, İrecep Ağa'nınki düşer, Ismıyl Ağa'nınki çıkar. Esas mesele ne benim parti, ne senin parti, kasabama isteridir. Bekir Efendinin partisi iş başındaykene kasabadan istasyona yol yaptırdık, okul yaptırdık. Şaraphaneyi kurdurduk. Bizim parti başa geçincek, su getirttik, alettirik getirtdik. Yarın taler belli olmaz. Şincik K. L. Partisi diye bir parti daha çıkmış ortaya. Gazetelere bakarsan yaman gidiyorlar. Evdeki hesap çarşıya uymaz, derler. Yarın bir de bakmışşın ki herifler iktidara geçmiş. Bizim kasabada şubelerini açmadık deyi kızarlar. Oysâm bizim kasabada daha yapılacak işler çok. Ondan ötürü, kasabamızda bir de bu partiden kuralım, ne dersiniz?

İktidar Partisi İlçe Başkanı Hamza Efendinin bu sözlerine İsmail Ağa:

— Doğru, dedi, açsak bir zararı yok yâ... Ne olur ne olmaz. Kân var, zararı yok. Fazla mal göz mü çıkarır?

Hamza Efendi:

— İyi hoş emme, dedi, bizimkilerini kızdırmıyalım

Recep Ağa:

— Canım Hamza Efendi, dedi, bir partinin şubesini açmaktan, tüm mel meket o tarafa aktaracak değil ya...

— Çok iyi olur. Velakin şubeyi bizim açdırttığımız duyulmamak.

— Bekir emmi, şindiyecek ötekiler duyuldu mu ki!..

— Ne kadar çok parti olursa, melmekete o kadar iyilik gelir. Yalnız bir biri, bir biri hükümete geçmeli ki, birbirlerine kızıp iş görsünler.

İktidar Partisi İlçe Başkanı Hamza Efendi:

— Helbette, dedi, bizim parti kasabaya yapacağım yaptı. Okulu, şusayı, çeşmeleri yaptı. Gayrik durdu. Ben reyimi bu sefer başka partiye vereceğim. Bir sefer de onlar yeni işler yapmak. Boyunu denişsin!...

Mahmut Ağa:

— Bu yeni parti almış yörümüş, dedi, iş başına geçeceğe benzer.

— Ağalar geç kalmıyalım, şunun da bir şubesini açalım. Ne şadar ön alırsak sonunda biz size şunu bunu yaptık diye sayar dökeriz.

— Hepsi iyi, içimizde kir partisiz var mı ki?...

— Yok...

— İşte bu kötü. Yeni kurulacak partiler için her dâim yedekte adam tutmalıyız.

— Arzuhalci Hüseyin Efendi partisiz. O kursun...

İsmail Ağa:

— Biz, dedi, bu demokrasiye iyi bir hizmet i etmek istiyorsak içimizden bir kaçımız partilerinden istifa etmelidir. O zaman iş başına geldiler mi, gık diyemezler. Biz sizin için partimizden çıktık, deriz, ne desek yaptı-

Hamza Efendi:

— Çok doğru, dedi, her partiden üçer beşer istifa edelim. Zabıt kâtibi Muhsin Efendi'ye de söyleyin. İstanbulun bütün gazetelerine, "partiler çözülüyor, istifalar başladı. Herkes K. L. ye girdi." diyerekten mektuplar yazsın.

İsmail Ağa:

— Gozel, dedi, kimler istifa edecek?

— Ismıyl Ağa heç hak geçmesin, yazı turu atarız...

Partilerden listeler geldi. Yazı tura atarak kimlerin istifa edecekleri kararlaştırıldı. İktidar Partisi İlçe Başkam da istifa edecekler arasındaydı.

C. Kasabasında K. L. Partisi de böylece kurulmuştu.

T İ Y A T R O

Küçük Tiyatro

Hangi gece?

Sahnedeki oyun sona ermiş, perde kapanmıştı. Oyunu, kendisine çok daha usun gelen bir zaman zarfında seyreden seyirci tiyatrodan çıkarken yanındakine soruyordu: "Hangi geceydi başka olanı?" Yanındaki muzip muzip gülerek "İşte bu gece!.." diye cevap verdi.

Hakikaten Küçük Tiyatro'da temsil edilmekte olan, Reşat Nuri Güntekin'in "Bu Geçe Başka Gece" isimli piyesi "Yağmurcu" ve "Tahta Çanak lar" isimli eserleri seyredenler için farkı, başarısızlığında olan bir başka piyesti. Her ne kadar müellif, kahramanı Ordinaryüs Profesör Doktor Haydarın ağzından tam üç kere "Bu Gece Başka Gece!" dedirtiyorsa da, o gecenin piyesin son iki perdesinde geçen gecelerden hangisi olduğunu ve neden başka olduğunu anlamak çok güçtü.

1951 yılında Büyük Tiyatro'da yazarın "Eski Şarkı" isimli piyesini seyretmiş olanlar "Tanrıdağı Ziyafeti"nden sonra kaleme aldığı bu yeni piyesinde de Reşat Nurinin bir teraneden kendini kurtaramadığını farketmekte gecikmediler. Romancımız aradan geçen bu beş yıl zarfında bir tiyatro eserinin bir romandan çok farklı şeyler istediğini kabul etmek yoluna halâ gitmemişti.

"Roman"ın konusu

Karısının dırdırından, kendisini bir ahçı, bir uşak gibi kullanmasından bıkıp usanan Kimya Profesörü -Hem de Ordinaryüs Profesör. Doktor Haydar eline geçen bir fırsatı ganimet bilip evden uzaklaşır: Günün birinde karısının aşk mektuplarını bulmuştur. Bu münasebetle oğlu İsmailin kendi oğlu olmadığım da anlar. İşte Ordinaryüs Profesör Doktor Haydarın hürriyeti seçmesindeki âmil budur. Karisini hastahaneye kaldırmak suretiyle hürriyete kavuşan bir koca daha vardır: Ordinaryüs Profesörün yirmi senelik arkadaşı Doktor Hüsnü.. İki kafadar Nevrik'in pansiyonuna yerleşip hayatın tadım çıkarmağa çalışırlar. Piyesin son iki perdesi işte bu pansiyonda geçen "başka gece"lerin kırık dökük bir bilançosundan ibarettir. Arada zavallı bir İsmailin sahneye girip çatması piyese arap filimlerine has bir çeşni katmakta ve neticede Ordinaryüs Profesör bu çocuğu karısından satınalarak insanlığın ve hassasiyetin bir büyük örneğini vermektedir!

Seyirci için piyeste mühim olan konu değildi. Ama bütün şu sahnede cereyan eden vak'alar herhalde seyirciye bir şey söylemek içindi. İşte mühim olanı, bu söylenmek istenen şey ve bunun nasıl söylendiği idi. Romancı Reşat Nuri Güntekin bu piyesiyle neyi söylemek istemişti? Bir büyük profesörün, bir Ordinaryüs Profesörün iç yüzünü mü? Karısının dırdırcılığını, insafsızlığını, görgüsüzlüğünü, vicdansızlığını mı? Yoksa yaşı geçkin iki ilim adamının Nevrik'in pansiyonunda aradıkları yeni bir hayatı, bir türlü elde edemedikleri bir "başka gece"yi mi? İyi ama bütün bunlar sadece ve sadece o iki ilim adamım alâkadar ederdi. Onların karılarından çektiklerim dinlemek de hiçbir seyircinin boynunun borcu değildi. Olurdu. Yazar bu iki ilim adamının hususi hayatları yoluyla bizi de kendine çeker, gülerek de olsa, ağlayarak da olsa bizi kendi meselelerimiz üzerinde düşünmeğe, onların üstüne eğilmeğe sevkederdi de piyesin birşeyler söylediğini anlardık. Yahut da bize hayatta rastladığımız bazı tipleri bütün taraflarıyla çizerdi... Ama Reşat Nuri bunu böyle ya pamamış. Reşat Nuri romancılığından gelen bir alışkanlıkla seyirciyi sadece 3,5 saat bir takım hikâyeler dinlemek sorunda bırakmış. Hassa'ın Şehnaze ile nasıl evlendiği, evlendiğindenberi hayatının nasıl cereyan eylediği, Nevrik'in pansiyonuna nasıl yerleştiği, arkadaşı Hüsnünün karışım nasıl hastahaneye kaldırdıkları, Nevrik'in pansiyonunu nasıl bulduğu, şimdi nasıl bir hayat istediği v.s... v.s... Bütün piyes boyunca içinde bir nebzecik tiyatro bulabildiğimiz bir tek sahne var: O da Haydarın kendisinden olmayan temsile yemek gönderebilmek için arkadaşı Hüsnünün yufka yürekliliğinden çocukça bir telâş içinde istifade ettiği sahne. İşte yalnız burada müellif söylemek İstediğini hikâyesiz, nutuksun yaşanan anın psikolojisi ve reaksiyonu içinde seyirciye aksettirmeğe yaklaşmış, fakat bunun dışında piyesinin kahramanlarından birine yirmi senelik hayatım yirmi senelik arkadaşına hikâye ettirecek kadar tiyatro tekniğinden nasipsiz bir piyes olması için elinden geleni yapmış. Nevrik'in pansiyonunda bir daktilo Nigâr ortaya çıkıyor. Herhalde yazar, piyesinin bir karanlık yol üstünde yürüdüğünü farketmiş, ona da, Haydarın iç âlemine de bir parça ışık tutmak için olacak aklına geliveren bir anda Nigâri icadedivermiş. Tabii Nigârın piyeste ne rolü olduğu akla gelecek ilk düşünce.. Yazar buna da bir isalı yolu bulmuş ve gene romancılığından ge len bir alışkanlıkla Haydar ve Nigâr arasında yıllar önce, daha başlamadan neticelenmeğe mahkûm bir aşkı hikâye etmekten geri kalmamış. Reşat Nurinin Nigârı yıllar sonra Nevrik'in pansiyonunda Haydarın karşısına çıkarmasındaki gaye olsa olsa Ordinaryüs Profesöre bir "son aşk" yaşatma arzusu olabilirdi. Ama bu aşkın Ordinaryüs Profesörün hayatındaki rolü gibi Niğârin piyesteki rolü de suni ve yamama bir rol olarak kalmağa mahkûm. Zira piyesteki pek çok şahıs gibi -Gazeteci Kız, Fotoğrafçı, Muallâ, Komiser Sivil Memur v.s.- Nigar da sahneye sebepsiz girmiş, sebepsiz çıkmış. Yazar dansöz Pandora'nın belâlısı şoförü de bu kadroya dahil etmemekle -çok şükür- isabetli bir iş yapmış.

Bir piyes yazarı koskoca bir Ordinaryüs Profesörün küçücük hayat macerasım dahi yirmi bilmem kaç şahısla anlatmağa muvaffak olamamışsa, bu piyes yazarının olsa olsa geniş muhayyilesinden doğanlarla üçyüz-beşyüz sayfalık kitaplar doldurması temenni edilebilirdi. Gene temenni edilirdi ki Devlet Tiyatrosu Umum Müdürü bir zamanlar bir münâsebetle yazdığı şu satırları hiç değilse arasın hatırlasın:

". . . . . yoksa hakikatte bizde kâfi derecede yerli piyes oynanıyor.... ...... zaif olsa dahi oynanıyor. Yalnız oynandığı zaman halk beğenmiyor vat rağbet görmüyor. Seyircileri de bütün ömürleri boyunca acemi berberlere traş ettirmeğe kimsenin hakkı yoktur sanırım".

Asıl kurbanlar

Bu traşın kurbanı sadece seyirciler değildi. Asıl kurbanlar muhakkak ki piyeste rotu olan Devlet Tiyatrosu sanatkârları idi. Herbiri müellifin kaleminden fırlayıveren bir takım lasan taslaklarını temsile zorlanmıştı. Piyesteki kahramanların çevremizdekilerle en küçük bir alâkası yoktu. Çevremizde rastladıklarımıza benziyeninin dahi hatları ya çok kalın bir kalemin ucuyla pek sert çizilmiş, yahut da kendilerini kalemin ucuyla dâhi dokunulmamıştı. Ordinaryüs Pro fesörü oynayan Salih Canar bu belirsizlik yüzünden bir kafilenin başında, el yordamıyla yolunu bulmağa çalışmış, Süreyya Taşer yazarın kaleminden fışkıran bu sert ve koyu çizgiler yüzünden Şehnazeye yaklaşabilmek için elinden geleni yapmış, adeta kendini tüketmek sorunda kalmıştı. Ragıp Haykı sırf oyunu sayesinde Doktor Hüsnünün bir türlü boy verememiş şahsiyetini az çok sevimli bir hale sokmağa muvaffak olmuş, Nermin Akagündüz tek hatlı pansiyoncu kadın Nevrik rolüne bir parça renk ve canlılık vermesini bilmişti. Handan Uran tıpkı "Korku" daki gibi bir kere daha belirsizliğin kurbanı olmuştu. Ancak, ne tip bir kadın olduğunu bir türlü anlıyamadığımız Nigâr, Handansız sadece anlaşılmamakla kalmaz, sahneye bir Sfenks donukluğu içinde de girip çıkabilirdi. Piyesin iyi çizilmiş yegâne tipi Molla idi. Koskoca bir Ordinaryüs Profesörün Barodan kovulmuş Molla gibi bir avukatla ne alışverişi olduğu da pek iyi anlaşılamamakla beraber pek çok tiyatro eserlerinde rastladığımız iki yüzlü, menfaatçi bir tipi belki de bu sebeple yazar renk nüansları vererek çizmiş ve bu rol Muzaffer Gökmen tarafından daha da başarıyla oynanmıştı.

Salih Canar'ın "Bu Gece Başka Gece"yi sahneye koymakla çok nankör bir işi üzerine aldığı ve hem piyesi sahneye koyan, hem de baş rolü.

ynayan bir sanatkâr olarak piyesin bütün diğer yirmi şahsı içinde en büyük talihsizliğe uğradığı muhakkak-

Üçüncü Tiyatro

Tahta Çanaklar

Geçen ayın sonuna doğru Devlet Tiyatrosunun sahneye koyduğu reni eserlerden biri de "Tahta Çanakar", diğer adıyla "Hepimizi Bekleren"di. Üçüncü Tiyatro'da temsil edilmekte olan "Tahta Çanaklar" Amerikalı yazar Edmund Morris'in seyirciyi umumiyetle geleceği hakkında karamsarlığa sürükleyen, fakat oldukça başarılı bir eseriydi.

Edmund Morris piyesinde "gün gelecek tıpkı ihtiyar Lon Dennison gibi hepimiz ihtiyarlayacağız" demek" istiyor; "çocuklarımız büyüyecek, evenecekler, torunlarımız olacak. Ama sütün bu kalabalık ortasında yapayalnız kalacağız. Oğullarımızdan birinin yahut diğerinin çatısı altında Yaşamak bize ilk anda pek tabii görünecekse de çatının altında bizim yüzümüzden birtakım nahoş hadiseler geçecek. Kimse seneler boyunca Alabama'daki hatıralarımızı dinlemeğe tahammül edemiyecek. Artık hayatımız bir satranç tahtasıyla avluda güneşlenmekten ibaret kalınca bıktıracağız çevremizdekileri.. Sade geçmişi anlatmaktan ve etrafı kirletmekten başka bir işe yaramaz olacağız. Bu da yetmiyormuş gibi titreyen ellerimizle evin içinde dokunduğumuz herşeyi düşürüp kıracağız ve ne olacak? Yemeğimizi tahta çanaklar içinde verecekler. Oğlumuz bize sadece acıyacak. Gelinimiz usanç getirecek. Bu kadar sene zarfında sadece ihtiyar bir bunağa dadılık ettiğinden acı acı şikâyete başlayacak. Günün birimle aynaya bakıp ihtiyarlamakta olduğunu görecek. Korkacak geleceğinden. Onun da önüne yemeği tahta çanaklar içinde konmağa başlamadan önce bir parça kendi hayatını yaşamak, geçmişini düşündüğü zaman orada ihtiyar bir adama dadılık etmekten gayri güzel hatıralar bulunsun istiyecek. O andan itibaren bizim bu evdeki mevcudiyetimiz büsbütün tahammül edilmez bir yük gibi gelecek ona. Oğlumuza baskı yapacak, bizi düşkünler yurduna koysun diye.. Oğlumuz bize acımaktadır ama ayak diretirse sevdiği karısından olacak. Hayat düzeninin bizim yüzümüzden bozulmasına kimse, çocuklarımız bile rıza göstermiyecekler. Torunlarımızdan biri çıkıp bizi elimizden tutmak istese dahi, gideceğimiz yer eninde sonunda düşkünler yurdu olacak".

Edmund Morris'in piyesindeki Lon Dennison'ın hikâyesi bu. Her ihtiyarın sonu Lon Dennison'ın sonuna benzemiyebilir ama Üçüncü Tiyatro'da Lon Dennison'ın hikâyesini seyreden pek çok seyircinin göz yaşları içinde bozulmasına sebep herhalde hep tu benlik duygusudur.

Amerikada Richard Nash kadar da tanınmayan Edmund Morria'in bu eseri kendi memleketinde hemen hiç oynanmamış, ancak Almanyada kazandığı başarı Üzerine dilimize de Seniha Bedri Göknil tarafından almanca metninden tercüme edilmiştir.

Noksan taraf

Edmund Morris'in gayesi Muhakkak ki seyirciyi hor görülen ihtiyarlığa acındırmak değil. Müellif eserinde tarafsız davranmak istemiş, ihtiyarlığın sonunu gösterirken gençlerin de kendi yönlerinden haklı olduklarını, kendi hayatlarını yaşama durumunda olduklarını belirtmeğe gayret etmiş. Ancak yazarın bu gayretinin müsbet bir netice verdiği söylenemez. Zira Edmund Morris ihtiyar Lon Dennison'ın günün birinde oğulları, gelini, torunları ortasında yapayalnız ve bir yük gibi kah verdiğini belirtirken onun neden artık bir yük.



Yıldırım Önal
Şöhretin eşiğinde

huzur kaçıran bir insan haline geldiğini kâfi delillerle belirtememiş gelini Clara daima şikâyet halindedir ve yazar Clara'yi da kendi yönünden haklı göstermeğe çalışır; ama seyirciler arasında "hain kadın", "kahrolsun gelin," gibi sedalana yükselmesi de göstermektedir ki Clara'nın durumu piyeste yazarın isteğine rağmen aynı tarafsızlıkla belirtilememiş. Lon Dennison'ın artık tahammül edilemiyecek bir hale geldiğim müellif sadece yerlere tütün dökmesiyle ve bıkmadan usanmadan hep ayni hatıraları, Cenup Harbi hatıralarını anlaşmasıyla izaha çalışmışsa da bu deliller seyirciye kâfi gelmemekte ve Clara ortaya âdeta kötü kalpli bir kadın olarak çıkmaktadır. Müellif Clara'nın biraz da kendi hayatını yaşama arzusunu, ihtiyarlama korkusunu daha sarih olaylarla verebilseydi piyesin ağırlık merkezi bir parça Lon Dennison tarafına kaymaktan kurtulur ve Edmund Morris te gayesine daha iyi yaklaşmış olurdu.

Ustanın iyisi

Piyesteki bu zaaf e esrin Üçüncü Tiyatrodaki konuluşuyla bilabütün kendini gösteriyor. Cüneyt Gökçer piyesi sahneye koyarken rejisörlük sıfatını kullanmaktan âdeta çekinmiş. Bir rejisör sadece bir piyes metnini okuyup onu olduğu gibi sahneye aktaran kimse değildir. Bir rejisör oyunculara sadece şurada durmaları, burada hareket. etmeleri geroktiğini söyleyen kimse de değildir. Bir rejisör piyes metnini okuduktan sonra onu kendine göre yorumlayan, metindeki zaafları maskeleyen, hattâ icabederse metni yepyeni bir anlayış içinde seyircilerine kabul ettirmesini bilen kimse demektir. Ancak böyle olduğu takdirde bir rejisör bir usta olmaktan öteye gider ve yaratıcılık vasfını ortaya koyar. Cüneyt Gökçer "Tahta Çanaklar" piyesini sahneye koyarken gerçekten iyi bir ustadır. Hangi çivinin, nereye çakılacağını bilmiş, hem sağlam da çakmıştır. Ama şu ayak belki kusurlu bir ayaktır. Bu ayak yapısına şu model gitmeyebilir. O zaman bu ayağın şu küçük kusurunu Örtecek bir başka model düşünmek gerekir. Cüneyt Gökçer bunu yapmış mı? Cüneyt Gökçer bunu yapabilseydi umumiyetle başardı olan piyesin o küçük kusurlarım örtebilir, meselâ onu yer yer fazlaca melodrama kaçan havasından kurtarabilir, asıl mühimi de müellifin söylemek isteyip biraz noksan bıraktığı bir tarafı mizanseniyle tamamlayabilirdi. Meselâ ihtiyar Lon Dennison evin içinde dolaşırken bir de koltuk devirebilir, yemeğini yerken üstünü başını fecî şekilde kirletebilirdi. Zarar yok, Clara bunların farkında olmasın. Maksat seyircinin farkında olmasıdır.

Rejisörün yapamadığı

İhtiyar Lon Dennison'da Yıldırım Önal kısa sanat hayatının en başarılı kompozisyonlarından birini veriyor. Ses tonuna, yürüyüşüne, bilhassa el ve yüz hareketlerine kadar Yıldırım Önal Cüneyt Gökçerin mizanseninde yapamadığım yaptı. tahlil ve tatbik vasfını taşıyan bir san'atçı olduğunu isbat etti. Piyesin ikinci başardı tipi Muammer Esinin oynadığı ihtiyar Sam Jaeger'dir. Muammer Esi kendisine verilen her rol de olduğu gibi Şam Jaeger'i de anlayışla, başarıyla canlandırıyor. Umran Uzman Floyd Dennison'ın reel görüşlü, erkek kardeşi Clenn'e nazaran biraz daha duygusuz ve kaygısız diyebileceğimiz karakterini ifadelendirmekte ayni derecede başarılı. Bilhassa Bessie Bexter'le yıllar sonra ilk defa karşılaştığı sahnede. Muazzez Lutas yer yer fazla sert, oyunuyla karşımıza haklı bulmamız gereken bir Clara yerine âdeta zalim bir

gelin çıkarıyor. Son perdede iki defa merdivenin üst basamaklarında dakikalarca seyirciye yarı dönük beklemesi de belki fotoğrafçılık noktai nazarından başarılı bir pozdur ama, 0 anlar herkes için tedirgin anlardır ve hiçbir tadın da, bilhassa Clara yerinde olan hiçbir kadın da o anda holde olup bitenleri hep o vaziyette takibedemez. Clara'nın kocası Glenn Dennison'da Ekmel Hürol umumiyetle silik kalmış, ve sevgisiyle merhameti, karısıyla babası arasında bocalayan bir erkeğin ruh halim lâyıkıyla belirtememiş. Halûk Kurdoğlu Ed Mason'da piyesin başarılı kişilerinden biri. Ed'in kaba, vurdumduymaz taraflarım iyi belirtmiş. Suna Sirmen biç bir zaman o çocukluktan genç kızlığa geçme çağındaki romantik, kötülük tanımayan ve henüz hiçbir menfaati çarpışmadığı için büyük babasına sevgiyle bağlanan Susi Dennison olamıyor. Buna sebep Suna Sirmenin oyunundaki samimiyetsizlik ve mübalâğadır. Susi asla Henri IV. deki Frieda değildir. Hareketlerinde de, konuşmasında da daha reel, günlük hayattaki gibi olması gerekir. Bu yönden Esin Sinanoğlu Susi'nin arkadaşı Jany'de çok daha ölçülü, çok daha tabii. Bessie Bexter'de Ayten Kuyululu, Mr. Forsythe'da Hâşim Hekimoğlu kusursuzlar.

Ulrich Damrau'nun "Tahta Çanaklar" için çizdiği dekor hafif, pratik ve eserin ruhuna uygun. Ancak Clara için çizdiği kostümler -Clara her ne kadar Ur an için şıklaşmak ve süslenmek sevdasına düşmüşse debasit ve hali vakti pek te yerinde olmayan amerikalı bir kadına göre fazla şık.

Yıldırım Önalın omuzları üstünde sağlamca duran "Tahta Çanaklar" piyesi elden erelseydi daha da iyi olabilir ve "Yağmurcu" gibi Devlet Tiyatrosunun kazandığı eserler arasında münakaşamız yer alabilirdi.

S P O R

Olimpiyatlar



Mustafa Dağıstanlı
Yüz akı

Acı netice

Melburn, Aralık..... ('Necdet Aksoy yazıyor)

Olimpiyatların açılış merasiminde en az alaka toplayan ekiplerden biri de bizimki oldu. Türkleri çok sevdiklerini söylemek için hiçbir fırsatı kaçırmayan Avusturyalılar, bizimkilerin derbeder Kıyafetleri ve intizamsız yürüyüşleri karşısında sukutu hayale uğradılar ve alâkasız kalmayı tercih ettiler.

Amerikalılar birbiri peşine madalya kazanır, Ruslar çok ehemmiyet verdikleri güreşlere hazırlanırken Türk ekibine ayrılan binada bir huzursuzluk hissedilmeye başlanmıştı. İdareciler birbirleri ile olduğu kadar güreşçilerle de geçinemiyorlardı. Bunda güreşçilerin bir kusuru yoktu, olamazdı da.. Ne var ki bütün olanlar tesirini güreşçiler üzerinde gösteriyordu. Hele kampın idaresi bizzat Beden Terbiyesi Genel Müdürü tarafından kafile dişi seyahat etmekte olan birine bırakılınca, sinirler adamakıllı gerildi. Çocuklar başlarında hocaları, çalışıyor, fakat bu insanı manen bitiren havadan sıyrıl m ak Kudret ve cesaretini gösteremiyorlardı.

Bir çalışma programı da mevcut değildi. Celâl Atik kendi Kendine, birşeyler yapmaya çalışmasa belki de güreşçilerin bütün işi, yatıp kalkmak tan ibaret olacaktı. Ama bütün olimpiyat köyünde yalnız türk kafilesinde her sporcuya bir idareci düşüyordu.

Bu hay huy içinde rusların her iki stilde de on güreşçi getirdikleri, Greko-Romende olduğu kadar Serbestte de söz sahibi olmak istedikleri haberi yayıldıkça yayılıyordu.

Türk Kampında olanlar sadece dedikodudan ibaret te değildi. Çocuklar içecek bir bardak su, dudaklarım ıslatacak bir meyve dahi bulamıyorlar, üstelik yevmiyelerinden ikamet ve ibate masraflarını muntazaman kestiriyorlardı. Bu arada yevmiyelerini tam olarak alıp ta yemeklerini Kampta yiyen idarecilerin bulunduğu da fısıldanmaya başlandı.

En fazla bel bağladığımız üç eleman, Hüseyin Akbaş, Mustafa Dağıstanlı ve Bayram Şit, müsabakalardan önce bakımsızlıktan halsiz düşmüş bulunuyorlardı. Diğerlerinin vaziyetleri de onlardan pek farklı değildi.

Güreşçilerimiz müsabakalara işte bu hava içinde girdiler. Turlar ilerledikçe güreşçilerimizin fena puanları çoğalıyor, şampiyonluk ümitleri azalıyordu. Neticede sadece İKİ sıklette şampiyonluk elde edebildik, sadece Mustafa Dağıstanlı ve Hamit Kaplan altın madalyaya hak kazandılar, bayrağımız sadece iki defa şeref direğinde dalgalanabildi.

Takım halinde şampiyonluğu da yarım puan farkla ruslara kaptırmış ve ancak ikinci -olabilmiştik. Bu netice, yediden yetmişe kadar herkesi üzdü. Sadece Hamit Kaplan ve Mustafa Dağıstanlı vazifelerini yapmışlar, diğer güreşçiler kendilerine bağlanan ümitleri boşa çıkarmışlardı. Fakat kabahat güreşçilerde miydi? Şüphesiz hayır... Melburn'dan daha güreşler başlamazdan önce gelen haberler 15 güreşçinin refakatinde tu-

ristik bir seyahata çıkan 15 idarecinin, kafileyle zerrece alâkalanmadıklarını ve gezip tozmaya koyulduklarını bildiriyordu. Bu aşağı yukarı her seyahatta böyle olduğu için, normal sayılabilirdi. Fakat şampiyonluğun kaybedilmesi, kafile yurda döndükten sonra bir takım ithamlara yol açacaktı. Bakalım o zaman bu Melburn turistleri ne buyuracaklardı. Belki de susacaklar, tek kelime söylemiyeceklerdi.

Tokyo'da çalan alarm

1954 senesinde Tokyo'da yapılan Dünya Serbest Güreş Şampiyonasında takımımız şampiyonluğu ancak bir puan farkla kazanmaya muvaffak olabilmişti. Bu tek puan farkla elde edilen şampiyonluk o zaman idareciler tarafından fazlaca büyütülmüş, hakikatlar efkârı umumiyeden gizlenerek memlekete bir zafer'den döner



Melburn'da kafilemizin karşılanışı
Alâka devam etmedi

gibi gelinmişti. Zafer şampiyonluğunun başları döndürdüğü bir sırada kimse sesini çıkarıp ta "tek puanlık bir fark, ilersi için bir tehlikenin işareti değil midir?" diye sormaya cesaret edememişti. Üstü kapalı yazılarla bu meseleyi ortaya atan bazı gazetecilere de o zamanlar kimse kulak vermemişti. Şampiyon olunmuştu ya.. Daha ne istiyorlardı?

Doğrusu millî takımımız Melburn'a hareket etmezden az önce kampta cereyan eden hadiseler bile karşısında bulunduğumuz tehlikeyi bize anlatabilecek mahiyetteydi. Fakat anlamadık, kendimizi iyimserliğe kaptırmıştı.

Yevmiye meselesi, güreşçilerin toplu olarak kampı terketmeleri, Federasyonun bocalamaları, antrenörler arasındaki anlaşmazlıklar, disiplinsizlikler bir ikaz vazifesi girmeliydiler. Ama görmediler. Beyanatlar verildi, şampiyon olacağız denildi Ve uçağa binilerek Melburn'a gidildi. İşte şimdi alınan netice ortadadır ve herkes bir mesul aramaktadır.

Greko-romende

Çok büyük ümitlerle girdiğimiz Serbest güreşlerden sonra. Greko-romende iyi bir netice alacağımız tahmin ediliyordu. Fakat güreşçilerimiz beklenilen neticeleri verememişlerdir.

Üçüncü turda 52 kiloda Dursun Erbaş amerikalı John Wilson'u 6 dakikada tuşla yenmiştir. 57 kiloda Yaşar Yılmaz, isveçli Edvin Vesterby ile yaptığı güreşin 13 ncü dakikasında minderi terk etmiştir. 73 kiloda Mithat Bayrak, amerikalı Joy Holt'u sayı hesabıyla, ağırda Hamit Kaplan Finlandiyalı Thisto Kangasniemi'yi ekseriyetle yenmişlerdir. 62 kiloda Müzahir Sille, Gunnar Hakansoon'a sayı hesabıyla yenilmiş, 87 kiloda Adil Atan da kaburga kemiklerinden yaralı olduğu için güreşlere iştirak edememiştir.

Futbol

El - ayak şakaları

Geçen hafta Prag'dan yurda dönen futbolcular doğruca kamplara çekilerek cumartesi günü yapacakları çetin mücadeleye kendilerini hazırlamanın yolunu tuttular. Millî maç havası içinde haşır neşir olan ve iyice kaynaşan Fenerbahçeli ve Galatasaraylı futbolcular, milli maçın hemen akabinde Mithatpaşa stadında birbirlerine karşı o kadar haşin, o derece sert ve kırıcı bir şekilde hareket ettiler ki bunun sebebini anlamak mümkün değildi. Uzun senelerin renk rekabeti bazan sahalarda arzulanan istikametten çıkarak başka şekillerde tezahür etmişti. Son senelerde el-ayak şakasından ziyade sahada efendice ve centilmence mücadele etmek yolunu tuttuklarım sandığımız futbolcular hiç sebep yokken birbirine girdiler ve sahada tekmeler, tokatlar, surata yapıştırılan kafalar gırla gitti. Hakem bu hareketlere seyirci kaldı. Fakat seyirciler bu taşkın sporcuların en ufak hareketlerini dahi yakından takip ettiler. Doğrusu bir sporcu için en acı netice, seyircinin gönlünden çıkmak, sevgisini kaybetmekti.

Hakedilen mağlûbiyet

Maça süratli bir tempo ile başlayan Fenerbahçeliler kısa paslı ve bol deplasmanlı bir oyunla sık sık akınlar yapıyorlardı. Galatasaray kalesi bunalmış, Turgay ne yapacağım şaşırmıştı. Beşinci dakikanın dolduğu bir sırada Can plase bir sütle Turgayı mağlûp etti. Hemen bunun peşi sıra Şerefin şütü Şirzat'ın kafasına vurarak gol olmaktan kurtuldu ve akabinde Lefter'in şütü direkten döndü. Adeta bir kasırga, Galatasaray kalesinin üzerinde esmekteydi. Bu hal uzun sürmedi. Sarı-Kırmızılı takım rakibinin süratini kesmek için akıllıca bir yol tuttu. Sertlik!.. Hakemin mütereddit hareketleri, daha doğrusu zaafı karşısında Galatasaraylıların tempoyu yavaşlatmak için baş vurdukları çare müsbet netice verdi. Fenerbahçe tam 20 dakika sonra hızını kaybetti ve durdu. Oyun mütevazi bir şekle döküldü. Hatta San-Kırmızılılar rakiplerine daha faik duruma geçtiler. Buna rağmen devrenin sonlarına doğru Turgay'ın eline gelen topu bloke edememesi yüzünden bir gol yemekten kurtulamadılar, İkinci devreye şuurlu bir şekilde başlayan Galatasaraylılar Metinin penaltıyı dışarı atmasından sonra büsbütün toparlandılar, Ergun ve sene Ergunun hazırladığı bir fırsatı çok güzel kullanan Metin vasıtasıyla galibiyet gollerini atarak kuvvetli rakiplerini Federasyon Kupasından elimine ettiler. Bir gün sonra Mithatpaşa stadında Beşiktaş İstanbulsporu 1-0 mağlûp ederek Federasyon kupasında dömi finali oynamak hakkım kazandı. İstanbulspor hakim oynamıştı, fakat forvetlerinde gol çıkaracak kıvamda bir tek eleman yoktu.

Galatasarayın Fenerbahçeyi, Beşiktaşında İstanbulsporu mağlûp etmesinden sonra Federasyon kupası futbol maçları gayet enteresan bir safhaya girdi. Federasyon Kupasından elimine olan kulüpleri en fazla üzen şey, diğer maçlardan hasılat temin edememeleridir. Meselâ Fenerbahçenin Galatasaraya mağlûp oluşu sn az kulüp kasasına 100 bin liranın girmemesi demekti. *N. S.*


1956 İKRAMİYELERİ
12
BAHÇELİ EV
6
VİLLA
300.000
LİRALIK PARA
İKRAMİYELERİ
12
Bahçeli Ev
6
Villa
DOĞUBANK
Her 100 liraya bir kur'a numarası

Her Yıkama Saçı Temizlemez!



Saça sürülen sabun sularda mevcut kireçle birleştiği zaman kepek yapar

Bu şekilde husule gelen kepek, yapışkanlığı yüzünden saçın köküne kadar nüfuz eder. çalkalanmakla dahi çıkmaz.

Saçınızı iyice temizlemek istiyorsanız Shampodor ile yıkayınız. SHAMPODOR'un terkibinde sabun bulunmadığından kepek yapmaz. Saçı ve deriyi tamamen temizlediği gibi çalkalamayı kolaylaştırır. Shampodor saçlara eşsiz bir parlaklık ve bahar kokularıyla dolu bir tazelik temin eder.



Shampodor kepek bırakmaz

SHAMPODOR bir Tête - Noire mamulüdür

Kapak Baskısı: Rüzgârlı Matbaa Denizciler Caddesi 23/B.- Ankara